

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DEĞERLER EĞİTİMİNDE
KAHRAMANLARDAN YARARLANMA

Hazırlayan
Mecnun ASLAN

İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Sedat YAZICI

TOKAT – 2009

DEĞERLER EĞİTİMİNDE KAHRAMANLARDAN YARARLANMA

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 23/06/2009

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan: Doç. Dr. Sedat YAZICI

Üye: Yrd. Doç. Dr. Zehra Nur ERSÖZLÜ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Yaşar AKÇAY

Mühür

İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(23/06/2009)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Mecnun ASLAN

İmzası

TEŞEKKÜR

Derslerim ve tez çalışmam boyunca bana yol göstericilik yaptığı, yetersiz kaldığım noktalarda destek olduğu ve ufkumu açtığı için tez hocam Sayın Doç. Dr. Sedat YAZICI'ya öncelikle teşekkürlerimi sunarım.

İkinci olarak, hem her konuda yardımını gördüğüm için, hem iyi bir arkadaş olduğu için, hem bana evini açtığı için, kısacası yıllardır maddi manevi her alanda destek olduğu için arkadaşım Araş. Gör. Fatih YAZICI'ya gönülden teşekkür ederim.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca ders aldığım/almadığım, bende emeği olan bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Değerler eğitimine yönelik artan ilgi doğrultusunda konunun önde gelen kuram ve araştırmacıları değerler eğitiminde etkin yöntem ve stratejiler geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu konudaki mevcut yöntemlerden biri ‘gözlem yoluyla değer öğretimi’dir. Bu yöntemde temel unsur rol modellerden yararlanmadır. Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Bandura’ya göre bireyler davranışlarını taklit yoluyla modellerden öğrenirler. Ona göre, bir toplumda en çok model alınan kişiler arasında toplumda statüleriyle öne çıkmış insanlar bulunmaktadır. Bu insanlar kendi alanlarının kahramanlarıdır. Eğitim otoriteleri öğrenmede rol modeller olarak kahramanların etkili ve önemli olduğu konusunda hemfikirdirler. Ülkemiz eğitim sisteminde, değerler eğitimi amacıyla yerel ve evrensel kahramanların rol model olarak kullanılma düzeyinin bilinmesi bundan sonraki program hazırlıklarına katkı sağlayacaktır. Bu amaçla öncelikle mevcut Sosyal Bilgiler programı ve 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ilköğretim okullarımızda okutulan 4, 5, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının rol model olarak kahramanları içerme durumu incelenmiştir. Ders kitaplarında, programda yer alan 20 değerın öğretiminde rol model olarak 38 kahraman kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğretmen adaylarının kahraman seçimleri uygulanan anket aracılığıyla tespit edilmiştir. Veriler SPSS 15.0 programıyla analiz edilmiştir. Anket sonuçlarından 20 değer için en fazla rol model gösterilen 8 farklı kahraman çıkmıştır. Öğretmen adaylarının seçimlerinde ve ders kitaplarında yer alan kahramanlar Bilim, Din, Edebiyat, Ekonomi, Güzel Sanatlar, Medya, Müzik, Savaş, Spor, Yönetim olmak üzere kahramanların mesleklerine göre belirlenen ana kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Ders kitaplarında değer öğretimi

amacıyla yer alan kahramanlar ile öğretmen adaylarının kahramanları karşılaştırılarak örtüşme düzeyine bakılmıştır. İki kaynak arasında sadece 1 ortak kahraman çıktığı görülmüştür. Ders kitaplarında rol model olarak en fazla Atatürk yer alırken, öğretmen adaylarının seçimlerinin Atatürk ile dini kahramanlardan oluştuğu görülmüştür. Bulgular, Sosyal Bilgiler ders kitaplarıyla öğretmen ve öğretmen adaylarının kahramanlarının örtüşme düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, ders kitaplarındaki kahramanların % 97,4'ü erkek, % 2,6'sı kadın; öğretmen adaylarının seçimlerinde belirtilen kahramanların tamamı erkek olmuştur. Kahramanların yerel veya evrensel oluşu açısından yapılan sınıflandırma sonucunda ders kitaplarındaki 38 kahramanın 28 tanesinin yerel (% 73,6), 10 tanesinin evrensel (% 26,4) nitelikte kahraman olduğu anlaşılmaktadır. Bu değişkende öğretmen adaylarının kahraman seçimleri 6 yerel kahraman (% 75), 2 evrensel kahraman (% 25) şeklinde oluşmuştur. Kahramanların mesleki faaliyet alanları açısından bakıldığında ders kitaplarındaki kahramanlar en çok yönetim alanından (15 kahraman) çıktığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının seçimlerinde en fazla yer alan 8 kahramanın 3'ü din, 3'ü bilim, 1'i yönetim, 1'i de güzel sanatlar alanında yer aldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kahramanlar, Değerler Eğitimi, Ders Kitapları, Öğretmen Adayları.

ABSTRACT

With the increasing interest in value education, theorists and researchers alike have tried to develop efficient teaching methods and strategies. Among others, 'teaching values by observation' in which role models constitute the essential part of teaching method has long been accepted as important method in value education. According to Albert Bandura, the theorist of Social Cognitive Theory, individuals learn behaviors by emulating models. He claims that the high-status people are one of the most being emulated models in a society, some of whom are recognized as heroes or heroines in their field. Theorists and researchers have accepted that role models in value education are effective and important. The main purpose of this thesis is to investigate the perceptions of prospective teachers and uses of heroes or heroines in the textbooks. With this purpose, current Social Studies books used in 4, 5, 6 and 7th grades during the 2007-2008 educational year were studied in terms of the scope and frequency of uses of national and international heroes as role models. It was found that there were 38 heroes as role models in text books to teach 20 values in current Social Studies Curricula. The choice of teacher candidates attending at Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Education, with respect to hero or heroines associated with 20 core values was also studied. Data were analyzed with SPSS 15.0 software. Participants identified 8 heroes as the most appropriate models for 20 values. The heroes and heroines identified by students and textbooks were classified according to their professions and occupations within the categories of Science, Religion, Fiction, Economics, Art, Media, Music, War, Sports and Government. We also investigated the relationship between teachers' choice and textbooks with respect to heroes and heroines. There was only 1 hero common to

both sources. In the text books, the most widely used hero as role model was Atatürk, whereas the highest responses of teacher candidates identified Atatürk and religious heroes. Findings showed that the overlapping frequency of heroes in text books and heroes of teacher candidates is very low. Of the total 38 persons identified in the text books 97,4 % were male and 2,6 % female. Teacher candidates' heroes were all male. In the text books there were 28 national heroes (% 73,6), 10 universal heroes (% 26,4). Teacher candidates' heroes were 6 national (% 75) and 2 universal (% 25). In terms of their occupation category, the highest ranked hero in the text books was in administration or governmental occupation (15 heroes). The highest ranked heroes by the teacher candidates were in religion (3 heroes), in science (3 heroes), in art (1 hero) and in government (1 hero).

Key words: Social Studies, Heroes, Value Education, Text Books, Teacher Candidates.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xv
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. PROBLEM.....	4
1. 2. ALT PROBLEMLER	4
1. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1. 4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
2. LİTERATÜR TARAMASI	7
2. 1. DEĞERLER EĞİTİMİNİN OKUL PROGRAMLARINDAKİ YERİ.....	7
2. 2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ.....	15
2. 3. SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ.....	17
2. 4. DEĞERLER EĞİTİMİ VE ROL MODEL OLARAK KAHRAMANLAR..	22
2. 5. KAHRAMAN KİMDİR?.....	33
2. 6. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE KAHRAMANLAR	38
2. 7. EĞİTİMDE KAHRAMANLARDAN YARARLANMA İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	41
3. YÖNTEM	45
3. 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	45
3. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM	46

3. 3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	47
3. 4. VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ	49
3. 5. SAYILTILAR.....	49
4. BULGULAR VE YORUM.....	50
4. 1. SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARI İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR.....	50
4. 1. 1. Dördüncü Sınıf Üniteleri.....	50
4. 2. 2. Beşinci Sınıf Üniteleri.....	56
4. 2. 3. Altıncı Sınıf Üniteleri.....	64
4. 2. 4. Yedinci Sınıf Üniteleri	70
4. 2. 5. Ders Kitaplarının Genel Değerlendirilmesi.....	82
4. 3. ÖĞRETMEN ADAYLARININ KAHRAMAN TERCİHLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR.....	88
4. 3. 1. Birinci Çalışma İle İlgili Bulgular Ve Yorumlar	88
4. 3. 2. İkinci Çalışma İle İlgili Bulgular Ve Yorumlar.....	95
4. 3. 2. 1. Kahramanların frekans dağılımı ile ilgili bulgular ve yorumlar ...	96
4. 3. 2. 2. Kahramanların faaliyet alanları ile ilgili bulgular ve yorumlar .	118
4. 3. 2. 3. Kahramanların cinsiyetlerine ilişkin bulgular ve yorumlar	121
4. 3. 2. 4. Kahramanların yerel / evrensel dağılımı ile ilgili bulgular ve ... yorumlar	123
4. 3. 3. Birinci ve İkinci Çalışmanın Genel Değerlendirilmesi.....	124
4. 4. DERS KİTAPLARI İLE ANKET SONUÇLARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ	126
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	130

6. KAYNAKÇA.....	134
7. EKLER	139
ÖZGEÇMİŞ	167

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler...	19
Tablo 2. 2. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler.....	20
Tablo 2. 3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler.....	21
Tablo 2. 4. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler	21
Tablo 2. 5. Balswick'in araştırmasında çıkan kahramanların yüzdelik dağılımı.....	42
Tablo 4. 1. Dördüncü Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülme-yen Değerler ile Başvurulan Kahramanlar	55
Tablo 4. 2. Beşinci Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülenlerin Dışındaki Değerler ile Başvurulan Kahramanlar	63
Tablo 4. 3. Altıncı Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülme-yen Değerler ile Başvurulan Kahramanlar	69
Tablo 4. 4. Yedinci Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülme-yen Değerler ile Başvurulan Kahramanlar	81
Tablo 4. 5. Bütün Sınıflar Ders ve Çalışma Kitaplarında Kullanılan Kahramanlar Ve Değerler	83
Tablo 4. 6. Ders Kitaplarında Her Değer İçin Kullanılan Kahraman Sayıları	85
Tablo 4. 7. Ders Kitaplarında Değer Öğretimine Yönelik Kullanılan Kahramanların Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı.....	88
Tablo 4. 8. Birinci Çalışma Sonucunda Her Değer İçin Ortaya Çıkan İlk 3 Kahramanın Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	93
Tablo 4. 9. İkinci Çalışmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	95

Tablo 4. 10. İkinci Çalışmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölüme Göre Dağılımı	96
Tablo 4. 11. Adil Olma Değeriyle İlgili İstatistikler	96
Tablo 4. 12. Aile Birliğine Önem Verme Değeriyle İlgili İstatistikler	97
Tablo 4. 13. Bağımsızlık Değeriyle İlgili İstatistikler	98
Tablo 4. 14. Barış Değeriyle İlgili İstatistikler	99
Tablo 4. 15. Bilimsellik Değeriyle İlgili İstatistikler	100
Tablo 4. 16. Çalışkanlık Değeriyle İlgili İstatistikler	101
Tablo 4. 17. Dayanışma Değeriyle İlgili İstatistikler	102
Tablo 4. 18. Duyarlılık Değeriyle İlgili İstatistikler	104
Tablo 4. 19. Dürüstlük Değeriyle İlgili İstatistikler	105
Tablo 4. 20. Estetik Değeriyle İlgili İstatistikler	106
Tablo 4. 21. Hoşgörü Değeriyle İlgili İstatistikler	107
Tablo 4. 22. Misafirperverlik Değeriyle İlgili İstatistikler	108
Tablo 4. 23. Özgürlük Değeriyle İlgili İstatistikler	109
Tablo 4. 24. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeriyle İlgili İstatistikler	110
Tablo 4. 25. Saygı Değeriyle İlgili İstatistikler	111
Tablo 4. 26. Sevgi Değeriyle İlgili İstatistikler	112
Tablo 4. 27. Sorumluluk Değeriyle İlgili İstatistikler	113
Tablo 4. 28. Temizlik Değeriyle İlgili İstatistikler	114
Tablo 4. 29. Vatanseverlik Değeriyle İlgili İstatistikler	115
Tablo 4. 30. Yardımseverlik Değeriyle İlgili İstatistikler	116
Tablo 4. 31. Her Tercih Kademesinde En Fazla Yer Alan Kahramanlar	117

Tablo 4. 32. İkinci Çalışmadan Çıkan Bütün Kahramanların Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı.....	120
Tablo 4. 33. İlk 3 Sırada Yer Alan Kahramanların Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı	121
Tablo 4. 34. İkinci Çalışmadan Çıkan Bütün Kahramanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	121
Tablo 4. 35. İlk 3 Sırada Yer Alan Kahramanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ..	122
Tablo 4. 36. İkinci Çalışmadan Çıkan Bütün Kahramanların Yerel / Evrensel Dağılımı.....	123
Tablo 4. 37. İkinci Çalışmadan Çıkan İlk 3 Sıradaki Kahramanların Yerel / Evrensel Dağılımı.....	123
Tablo 4. 38. Ders Kitaplarında Yer Alan Kahramanlar Ve Öğretmen Adaylarının Kahraman Tercihleri.....	127

KISALTMALAR

bkz.	Bakınız
Hız.	Hazreti
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	National Council for the Social Studies
NFAH	National Endowment for Humanities
vb.	ve benzeri
vs.	vesaire

1. GİRİŞ

Değerler eğitimi günümüz eğitim programlarında sistemli, planlı ve programlı bir şekilde yer almaktadır. Literatürde değerler eğitiminde kullanılabilecek yaklaşım ve yöntemler arasında değer analizi, karakter eğitimi, değerlerin doğrudan öğretimi, değer belirginleştirilmesi, bütüncül yaklaşım ve ikilem tartışması gibi yaklaşımlar kullanılmaktadır. Çeşitli yazarların da belirttiği gibi, bunlar arasında ilköğretimde en çok başvurulan yollardan biri değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda kahramanlara, öykülere, oyunlara ve kahramanlık şarkılarına başvurularak değerler kazandırılır (Doğanay, 2006).

Değerler eğitimi duyuşsal boyutu yoğun olan bir alandır; bu nedenle değerler eğitiminde rol modellerden yararlanma en etkili sonuç alınabilecek bir yöntemdir. Bu konuda okul ortamında öğrencilerin alacakları ilk ve en önemli rol modelleri öğretmenleridir. Ancak, tüm öğretmenler rol model olmada başarılı olmayacağı gibi, rol model olmayı sadece öğretmenlerden beklemek gerçekçi de değildir. Bu nedenle eğitimde rol model kullanmanın en güvenilir ve etkin yolu ulusal ve evrensel kahramanlardan yararlanmadır.

Ne var ki, eğitim sistemlerinde kahramanlardan yararlanma konusunda başarılı olduğumuz konusunda bazı kuşkular söz konusudur. Bu çalışmanın bitme aşamasında ülkemizde yayımlanan bir gazete haberinde bilimsel bir çalışmanın sonuçlarına göre gençlerimizin Türk ve dünya tarihine damga vurmuş kişileri çok fazla tanımadığı belirtiliyordu (Milliyet, 17 Nisan 2009). Bu olguyu destekleyen benzer gözlem ve bulgular zaman zaman eğitimciler tarafından dile getirilmektedir.

2003 yılında 55 Amerikan üniversitesinde yapılan bir çalışmada son sınıf öğrencilerinin aralarında George Washington gibi devlet adamlarının bulunduğu

kişileri ve özelliklerini tanımada başarısız oldukları ortaya çıkmıştır (Leming ve diğerleri, 2003). Bu iki örnek, ulusal ve evrensel kahramanların eğitim süreçlerinde yeterince tanıtılmadığını kısmen de olsa göstermesi bakımından ilginçtir. Oysa, gerçek şu ki, öğrenciler mutlak surette kendilerine bir model seçerler. Gibbon’ın da belirttiği gibi “Biz istemesek de öğrenciler çoğunlukla bir kahraman bulur ve onu kendi imrendiği bir özelliğe bağlar.” (Gibbon, 2002). Albert Bandura öğrenmenin gözlem ve taklit yoluyla gerçekleşen bir eylem olduğunu söyler. Öğrenmenin etkili olma düzeyi, bireyin model aldığı kişiden gözlemlendiği davranışı taklit edebilme kabiliyetine bağlıdır (Akt. Korkmaz, 2006). Günümüz gençleri “genellikle ünlü film yıldızlarına özenip taklit etmekte ve çok para kazanan başarılı kişilere hayranlık duymaktadırlar” (Lakshimi, 2009). Bu durumdan doğabilecek olumsuz sonuçların önüne geçmek için iyi seçilmiş kahraman hikayelerinin eğitim süreçlerinde öğrencilere sunulması kaçınılmazdır. Sanchez’in de ifade ettiği gibi kahraman hikayeleri öğrencilere, kendi hayatlarında kullanabilecekleri örnekler yoluyla ilham verecektir (Sanchez, 1998b). Kahramanlar sayesinde öğrencilerin kahramanlığın ruhunu kavramasına yardımcı olmak, onları bu ruhu kabule çağıracaktır ve kahramanın özelliklerini benimsemelerini sağlayacaktır (Sanchez, 1998b). Kahramanları çocuklarla tartışmak, başkalarındaki kişisel özelliklerin nasıl vurgulandığını anlama ve kendilerinde olumlu karakter özellikleri geliştirebilmeleri için sayısız fırsatlar sunar (Singh ve Lu, 2003).

Kahramanlardan yararlanmanın bir başka eğitimsel kazanımı kahramanların doğrudan duyuşsal boyutla ilişkili olmasıdır. Kahraman tanımında ‘iyi karakter özelliklerine sahip olma’ vardır. Bu yönüyle kahraman kavramı, doğrudan değerle ve değerler eğitimiyle ilişkilidir. Bu özellik birçok kahraman tanımında da yer alır.

Örneğin, Sanchez'in nitelendirmesinde kahraman yaşadığı toplumun kültürünün ahlaki sembolü olan eylemleri iradi olarak yapan kişidir (Sanchez, 1998a). Yani kahramanlar mensup oldukları toplumun değerlerini temsil etmektedirler. Aynı zamanda kahramanların taşıdığı değerlerin büyük çoğunluğu evrensel değerlerdir (dürüstlük, iyi kalplilik, başkalarına yardım, saygı, hoşgörü vb.). Dolayısıyla değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma eğitimsel bakımdan önemlidir.

Kuram ve uygulamada modern eğitim sistemlerinde öğretmen merkezli yaklaşımdan, yeni müfredatın bakış açısıyla 2005'ten itibaren öğrenci merkezli yaklaşıma doğru bir geçişin olduğu yaygın olarak bilinen bir olgudur. Ancak, bu durum eğitimde öğretmenin rolünün azaldığı anlamına gelmez. Aksine, öğrenci merkezli yaklaşımlardan beklenen sonucu alabilmek için öğretmenlerin çok daha donanımlı, planlı ve hazırlıklı olmalarını gerekmektedir. Bu çalışmanın konusuyla ilgili bir başka gerçek şu ki, öğrenci merkezli yaklaşımların varlığına rağmen eğitimde ders kitapları önemli bir rol üstlenmeye devam etmektedir.

Yukarıdaki olgusal durum ve eğitimsel amaçlar doğrultusunda bu çalışmanın genel amacı, ülkemizde değerler eğitiminde yerel ve evrensel kahramanlardan yararlanma durumu ve öğretmen adaylarının kahramanları tanıma potansiyellerinin ne olduğunu araştırmaktır. Bu amaçla araştırmanın kahramanlardan yararlanma durumu ders kitapları boyutunda ele alınmıştır. Bunun için önce, 2007-2008 eğitim-öğretim sezonunda Türkiye'deki ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler ders kitapları, değerler eğitiminde rol model olarak kahramanları içermesi açısından incelenmiştir. İkinci olarak, öğretmen adayları üzerinde anket çalışması yapılmış, öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler programındaki değerlere karşılık gelen kahraman tercihleri belirlenmiştir. Son olarak ders kitaplarındaki kahramanlarla

öğretmen adaylarının kahraman tercihleri karşılaştırılmış ve ikisinin örtüşme düzeyi tespit edilmiştir. Bu yolla, dolaylı da olsa, rol model olarak kahramanların ders kitaplarında yer alma durumu ile öğretmen adaylarının kahraman algı ve özdeşleştirmesinin karşılaştırılmasını yapmak amaçlanmıştır.

1. 1. PROBLEM

Bu araştırmanın problem cümlesi “Sosyal Bilgiler ders kitaplarında programın öngördüğü değerlerin öğretiminde yararlanılan ulusal ve evrensel kahramanların yer alma durumu ile öğretmen adaylarının bu değerlere karşılık gelen kahraman tercihleri nedir?” sorusudur.

1. 2. ALT PROBLEMLER

Ana problemin yanı sıra çalışmanın alt problemleri şunlardır:

- 1- Sosyal Bilgiler ders kitaplarında değerlerin öğretilmesi için kahramanların kullanılma sıklığı nedir?
- 2- Ders kitaplarında değerlerin öğretilmesi için kullanılan kahramanların yerel/ evrensel dağılımı nedir?
- 3- Ders kitaplarında değerlerin öğretilmesi için kullanılan kahramanların cinsiyetlerine göre dağılımı nedir?
- 4- Ders kitaplarında değerlerin öğretilmesi için kullanılan kahramanların mesleki faaliyet alanlarına göre dağılımı nedir?
- 5- Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler programında öğretilmesi öngörülen değerlere karşılık gelmek üzere tanıdıkları kahramanların cinsiyetlerine göre dağılımı nedir?
- 6- Öğretmen adaylarının tanıdıkları kahramanların mesleki faaliyet alanlarına göre dağılımı nedir?

7- Öğretmen adaylarının tanıdıkları kahramanların yerel/evrensel dağılımı nedir?

8- Ders kitaplarındaki değer öğretimi amacıyla kullanılan kahramanlar ile öğretmen adaylarının bu değerlere karşılık gelen kahraman eşleştirmeleri birbiriyle ne ölçüde örtüşmektedir?

1. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Değerler eğitimi çağdaş eğitim programlarının önemli amaçlarından biri olarak görülmektedir. Ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe konan Sosyal Bilgiler programının en önemli yeniliklerinden biri değerler eğitimine yer vermiş olmasıdır. Sosyal Bilgiler 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabında belirlenen 20 değer ünite ve konulara yerleştirilerek dağıtılmıştır. Söz konusu 20 değer öğretiminde öğretmenlere yardımcı olmak için değerler eğitimi konusunda bugüne kadar geliştirilmiş olan belli başlı yöntemler hakkında açıklamalar verilmiştir. Bunlar arasında ‘gözlem yoluyla değer öğretimi’ yönteminin açıklamasında öğrencilerin çevresinden, medyadan veya diğer alanlardan bir kişiyi model alarak değerleri öğrenebileceği belirtilmektedir (MEB, 2006). Değerler eğitimiyle ilgili literatür incelendiğinde ‘rol model’ belli başlı öğrenme yöntemlerinden biri olarak gösterilmektedir. Bu çalışmanın temel amaçlarından biri 4., 5., 6. ve 7. sınıflar Sosyal Bilgiler ders kitaplarında değerler eğitiminde rol model olarak sunulan kahramanların yer alma sıklığını tespit etmek, bunların sayısal durumunu ve dağılımını ortaya çıkarmaktır. Okullarda sürdürülen resmi programların yanı sıra, öğretmenlerin algı, görüş ve deneyimlerinin, örtük programların, sosyal ve kültürel çevrenin eğitim-öğretimde etkili olduğu birçok araştırma tarafından tespit edilen bir olgudur. Bu gerçekten hareketle öğretmen adaylarının kahraman algı ve tercihlerinin

ne olduğunun araştırılması amaçlanmıştır. Buradan hareketle mevcut Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan kahramanlarla, öğretmen adaylarının kahraman tercihlerinin ne ölçüde örtüştüğünü ortaya çıkarmak araştırmanın bir diğer amacı olmuştur.

1. 4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ulusal ve evrensel eğitim değerleri arasında çocuklarımızı çağın gerektirdiği bilgi, beceri ve teknolojik donanımla yetiştirmenin yanında onları milli ve evrensel değerlere sahip bireyler olarak yetiştirmek önemli bir yer tutar. Değerler eğitiminde kullanılacak etkili yöntemlerden birisi rol modellerin kullanımınıdır. Bu öğretim yönteminin öznesi olarak kahramanların ders kitaplarında yer alma durumu ile öğretmen adaylarının bilgi ve algısını tespit etmek daha etkin program hazırlıklarına katkı sağlama açısından önemlidir. Bunun yanı sıra, bu çalışma dolaylı da olsa öğretmen adaylarının tercihinde ve eğitim programlarında yer alan ideal modeller aracılığıyla Türk eğitim sisteminin ulusal ve evrensel boyutu, felsefi temelleri, tarihsel ve sosyolojik belirleyicilerinin aydınlatılmasına katkı sağlayacaktır. Eğitimde kahramanlardan yararlanma evrensel bir olgu olmasına karşın konuyla ilgili ülkemizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Çalışmayı önemli kılan diğer bir boyutu, öğretmen adaylarının meslek hayatlarında rol model olacakları gerçeğinden hareketle, öğretmen yetiştiren kurumlarda bu yönde verilecek eğitime katkı sağlaması olarak düşünülebilir. Son olarak, çalışmanın bir diğer önemli ve özgün yanı eğitimde kahramanlardan yararlanma durumunu, bu yöntemin en uygun uygulama alanı olan değerler eğitimi bağlamında araştırmış olması gösterilebilir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde değerler eğitimi konusundaki tartışma, yaklaşım ve bazı bulgulardan; Türk eğitim sisteminin değer temelinden, eğitim programlarında değerler eğitiminin yerinden; sosyal bilgiler dersi ile değerler eğitimi arasındaki ilişkiden; değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma ile ilgili imkan ve sınırlılıklardan; kahraman kavramından; konuyla ilgili yapılan araştırmaların bulgu ve sonuçlarından bahsedilmektedir.

2. 1. DEĞERLER EĞİTİMİNİN OKUL PROGRAMLARINDAKİ YERİ

Değer kavramının birçok alanı içine alan norm, inanç ve ilkeleri ifade eder. Estetik, etik, siyasal, demokratik, dini ve toplumsal olmak üzere çeşitli alanlara ait değerler vardır. ‘Değer’ kavramına çok farklı tanımlar getirilmiştir. Örneğin, Güngör’e (1998) göre değer “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır.” Buna göre değerler “bir inanç olması bakımından dünyanın belli bir kısmıyla ilgili algı, duygu ve bilgilerimizin bir bileşimidir. “ (Güngör, 1998). Bazı eğitimciler değerleri, ‘bir grup tarafından kabul edilen fikirlerin, standartların ve hedeflerin toplamı veya bireyin grup içinde devamını sürdürmek için geliştirdiği davranış kalıpları’ olarak tanımlamışlardır (Titus, 1994).

Değerler, evrensel boyutları olduğu kadar verilen önem açısından toplumdaki topluma değişebilme özelliğine sahiptir. Bazı toplumlar için önemli olan değerler diğerinde daha az önemli olabilmektedir. Bu durumda ‘milli değerler’ kavramı söz konusu olmaktadır. Örneğin Türk milli değerlerinde ‘Misafirperverlik’ değerine verilen önem, örneğin Alman milli değerlerinde aynı olmayabilir. Değerler toplumdan topluma değiştiği gibi aynı toplumda zaman içinde veya bireyler arasında değişiklik gösterebilir. “Birkaç yıl önce değerli olan bazı karakter özellikleri bile

günümüzde itici olabilir.” (Singh ve Lu, 2003). Üstelik toplumun bütün üyeleri değerleri aynı düzeyde benimsemeyebilir. Toplumdaki farklılaşma etnik köken, cinsiyet, yaş veya bölgeye göre oluşabilir.

Tutarlı veya tutarsız, her eğitim sisteminin bir değer temeli vardır. Hatta, Peters'e (1966) göre eğitim sözcüğünün kendisi bir değer içerir. Okul programlarının ve öğretmenin seçtiği eylemler, sözler, tartışma konuları, sınıf etkinlikleri, öğretim yöntem ve teknikleri, ders içerikleri doğal olarak bir değer tercihi yansıtır (Fraenker, 1968; Yazıcı, S. 2007). Eğitim, gelecek kuşaklara değer aktarımının yapıldığı bir süreçtir (Sarı, 2005). Değerler eğitiminin neden gerekli olduğu sorusu farklı gerekçeler temelinde savunulabilir. Örneğin, Kayadibi'ne göre eğitimin iki önemli işlevinden birisi millî kültürü ve kalıcı değerleri nesilden nesile aktararak milletin sürekliliğini sağlamaktır (Kayadibi, 2001). Milletin geçmişiyle bağlarını canlı tutarak sürekliliğinin sağlanması etkili bir değerler eğitimiyle mümkün olabilir. Eyre ve Eyre (1993) ise çocukların mutluluğunun değer öğretimine bağlı olmasından dolayı değer öğretiminin gerekli olduğunu savunur.

Değerler eğitimi farklı kaynaklardan beslenmektedir: Aile, akran grupları, okullar, kitle iletişim araçları ve sivil toplum örgütleri (Yazıcı, S., 2007). Bu kaynakların hepsinin değerler eğitimi için ne kadar etkili ve elverişli olduğu, yararlı ve zararlı yanlarının neler olduğu sorusu birçok araştırmaya ve akademik tartışmaya konu olmuştur. Değerler konusunda kitle iletişim araçlarının olumlu ve olumsuz yönde etkili oldukları bilimsel olarak ve açık bir şekilde bilinen bir gerçektir. Değerler eğitimi Çünkü kitle iletişim araçlarından evrensel ve toplumsal değerleri destekleyen yayımlar olduğu gibi olarla çelişen yayımlara da rastlanmaktadır. Ahlaki değerlerin aşınması, özellikle toplumsal şiddetin tırmanması konusunda televizyon

yayınlarının olumsuz etkileri son dönemde çokça tartışılmaktadır. Çünkü çocuklar şiddet içerikli TV programlarını ve oyunları görünce bunların gerçek hayatta meydana geldiğinde geri dönülemez sonuçları olacağını anlayamazlar (Hall, 2003). “Ayrıca televizyonların ve diğer basın-yayın organlarının farklı değer yargıları arasında seçim yapmak zorunda bırakan programlar ve yazılar yayınlaması, öğrencilere arzu edilen değerlerin kazandırılmasını güçleştirmektedir” (Yazıcı, K., 2007).

Sivil toplum örgütleri ve akran grupları bireylerin gönüllü olarak katıldığı sosyal gruplardır. Gönüllü katılımın söz konusu olduğu böyle yapılarda bireylere değerlerin kazandırılması için yapılacak yönlendirme veya zorlamaların bütün üyeler tarafından kabul göreceği şüphelidir. Bazı grup üyeleri bu durumda direnme, reddetme refleksi geliştirebilir. Olası bir zorlamayla karşılaşan birey kolayca gruptan ayrılabilir. Ayrıca bu yapılar kontrolden uzak yapılardır. Hedef değerlerin bu gruplarda bir program çerçevesinde öğretilmesinin nasıl sağlanacağı kolay cevap verilebilecek bir soru gibi durmamaktadır. Bu yüzden sivil toplum kuruluşları ve akran grupları da değerlerin eğitimi için bazı sakıncalı etkiler taşıyabilir.

Bu durumda bilinçli yönlendirmenin söz konusu olduğu ve değerler eğitimi için elverişli ortamlar aile ve okullar olarak görülmektedir. Her birey ilk eğitimini kendi ailesinde alır. Ancak bazı aileler de tıpkı sivil toplum kuruluşları ve akran grupları gibi bazı olumsuz etki potansiyeline sahip olabilir. Üstelik değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda işi aileye bırakmak, bilinç ve eğitim seviyeleri farklı ve iyi veya kötü her tür kişiliğe sahip olma potansiyeli bulunan anne-babalara bırakmak demektir. Çocukların aile ortamında öğrendiği anne ve çocuğun yakın ilişkisi açısından geçerli olan değerlerin, sivil toplum ya da siyasi katılımın ortak

düzeni için gerekli olan nezaket ya da kamusal akıl gibi değerlere nasıl tercüme edileceği şüphelidir (Kymlicka, 2004). Dolayısıyla değerler eğitiminin aile ortamı içerisinde yapılmasını beklemek yeterli olmayacaktır.

Kymlicka (2004), yurttaşlık erdemlerinin hangi kaynaktan geldiği sorununu tartışarak piyasa, sivil toplum örgütleri, kilise, aile ve okulların durumunu değerlendirmiştir. Yazar, piyasanın girişimi öğretebileceğini, ancak adalet ve toplumsal sorumluluğu öğretmeyeceğini söylemektedir. Aynı şekilde karşılıklı yükümlülüklerimize ilişkin erdemleri sivil toplum örgütlerinde öğrenebileceğimizi, ancak sıra kamusal çalışmalara geldiğinde üyelerin ‘benim bahçemde olmaz’ şeklinde ifade edilen sorumluluktan kaçınma refleksi geliştirebileceklerini savunmaktadır. Kiliselerin ayinlere devam eden vatandaşlara boyun eğmeyi öğrettiğini, bu bakımdan demokratik olmaktan uzak olduğunu söylemektedir. Benzer şekilde ailenin öğrettiği değerlerle toplum düzeni için gerekli olan değerlerin farklı olduğu gerekçesiyle yurttaşlık erdemlerinin eğitiminin sadece aileye bırakılamayacak kadar önemlidir. Yazar, ana babaların ya da rahiplerin, gruplarının iç hayatını yurttaşlığı en fazla destekleyecek biçimde örgütlemelerini beklemenin bu grupların varlığının temel gerekçesini görmezden gelmek olacağını söylemektedir. Kymlicka, bu değerlendirmeleri doğrultusunda şu sonuca varır:

O halde öyle görünüyor ki, yurttaşlık değerlerini öğretmek için piyasaya, aileye ya da sivil toplum derneklerine güvenemeyiz. Her biri de bize önemli değerler öğretirler, ancak aynı zamanda siyasi alanda kullanılmaları durumunda kusur sayılabilecek kimi eğilimlerle de tanıştırlar. İnsanların özellikle kamusal akıl ve otoriteye kuşkuyla yaklaşmak gibi siyasi erdemleri bu alanlardan birinde öğrenmesi mümkün değildir (Kymlicka, 2004).

Bu noktada devreye okullar girmelidir. Değerler eğitimi alanında uzun yıllar çalışmış eğitimcilerin hazırladıkları eğitim materyalleri ve farklı eğitim yöntemleri

ancak okul ortamlarında uygulanabilir. Seçkin eğitimciler yaygın bir şekilde, öğrencilerin karakterlerinin sistemli bir şekilde geliştirilmesi için değer ve erdemlerin okul programlarının çekirdeğini oluşturması gerektiğini savunmaktadırlar (Sanchez, 1998b). “Okullar öğrencilere, kamusal aklı tanımlayan eleştirel akıl yürütme becerisi ve ahlaki bakış açısını kazandırmalıdır.” (Kymlicka, 2004). Okullar aynı zamanda denetlenebilir eğitim ortamları olduğundan gerektiği aşamada eğitim süreçlerindeki eksiklikler tespit edilip önlemler alınabilir. Şüphesiz okulların da bu konuda eksik yönleri bulunmaktadır. Örneğin okullar otoriteyi eleştirmeyi öğretmemektedir. Ancak gençlerin inanç ve değerlerini, kötü huylarını etkileyen kurumlar arasında devletin düzenlemeye gitmesi en az itirazla karşılanacak kurumlar okullardır (Kymlicka, 2004).

Ancak, değerlerin okullarda nasıl verileceğine ilişkin tartışma ve değerlendirmeler devam etmektedir. Bunlardan biri değerlerin salt bilgi ve yargı olarak vermenin beklendiği sonuç vermediği noktasındadır. Bu görüşe göre, bu çalışmada da bir çok kez vurgulandığı gibi, değer öğretiminde sözden ziyade davranışlar etkili olmaktadır. Burada davranışı kişi açıdan düşünmek gerekir. Birincisi değer öğretimini gerçekleştirenlerin davranışlarıyla örnek olmaları; ikincisi ise değer öğretiminin öğrencilerde davranış değişikliğine yönelik olması. Değer eğitiminde bu iki boyutun önemli olduğunu vurgulayan eğitimciler, bu amacı gerçekleştirmek için karakter eğitimine ağırlık verirler. Literatürde zaman zaman değerler eğitimi ile eş anlamlı olarak kullanılsa da, karakter eğitimi aslında değer eğitiminin yaklaşımlarından biridir (Yazıcı, S., 2007). Etkili bir karakter eğitiminin amacı gençlerin cesur, adil, hoşgörülü ve yardımsever olacakları deneyimlerin yaşanmasına olanak vererek bu erdemlerin karakter haline gelmesini sağlamaktır. Bu

noktada, karakter eğitimin temel ilke ve yaklaşımlarını anlamak bakımından 1996 yılında Boston Üniversitesi tarafından yayınlanan Karakter Eğitimi Bildirgesi'nde yer alan görüş ve düşünceleri aktarmakta yarar var.

1. En yetkin anlamda eğitim kaçınılmaz olarak bir ahlaki iştir. İyi ve değerli olanı bilmeleri ve aramaları için öğrencilere yol gösteren sürekli ve bilinçli bir çabayı gerektirir.
2. Anne-babaların çocuklarının ilk ahlak eğitimleri oldukları kesinlikle doğrudur. Karakter eğitiminde okul ve ailelerin ortaklık geliştirmesi gerekir. Sonuç olarak tüm okulların öğrencilerde karakter bütünlüğü, cesaret, sorumluluk, itina ve ihtimam, hizmet ve herkesin onuruna saygı gibi *bireysel* ve *vatandaşlık erdemlerini* geliştirme yükümlülüğü vardır.
3. Karakter eğitimi erdemlerin geliştirilmesini, öğrencilerin sorumlu ve olgun yetişkinler olmasını sağlayan iyi alışkanlık ve eğilimleri ifade eder. Karakter eğitimi, *doğru görüşleri* edinme işi *değildir*.
4. Öğretmenler ve okul idarecileri karakter eğitiminde merkezi rol oynarlar. Okuldaki tüm yetişkinler, aileler ve toplum tarafından kendilerine verilen ahlaki otoriteyi somutlaştırmalı ve yansıtmalıdır.
5. Karakter eğitimi tek bir ders, kısa süreli bir program veya okul duvarına asılmış bir slogan değildir; okul hayatının bütünleştirici bir parçasıdır. Okul, sorumluluğun, sıkı çalışmanın, dürüstlüğün ve nezaketin örneklediği, öğretildiği, beklendiği, kutlandığı ve sürekli olarak uygulandığı bir erdemler topluluğu olmalıdır. Sınıftan oyun alanına, kafeteryadan fakülte odasına iyi karakter oluşturmak asıl mesele olmalıdır.
6. İnsanlık, büyük hikayelerde, sanat eserlerinde, edebiyatta, tarihte ve biyografilerde kendini gösteren bir ahlaki akıl haznesine sahiptir. Öğretmenler ve öğrenciler bu hazneden yararlanmalıdırlar.
7. Son olarak, genç insanların kendi karakterlerine şekil vermelerinin asli ve gerekli bir yaşam görevi olduğunu anlamaları gerekir. Okul deneyimi, bu kişisel görevin yerine getirilmesinde ana kaynağı oluşturur (Akt., Yazıcı, S., 2007).

Görüleceği üzere, karakter ve değerler eğitiminde okullara önemli görevler düşmektedir. Doğaldır ki, kurum olarak okullar eğitim öğretim işini belli başlı araçlar kullanarak yaparlar. Bu araçların birincisi ders kitaplarıdır. Ders kitapları resmi programın en açık biçimde görüldüğü eğitim materyalidir ve bir ülkede eğitimin belirleyici ve yürütücülerinin öğrencilerle iletişim kurduğu vasıtalarıdır. Ders kitapları sayesinde devletler, istediği ideolojileri, değerleri ve fikirleri çocuklara

aşılabilirler. Dolayısıyla ders kitapları, gelecek neslin istenen şekilde inşasında kullanılabilirler. Dolayısıyla ders kitapları, gelecek neslin istenen şekilde inşasında kullanılabilirler. Dolayısıyla ders kitapları, gelecek neslin istenen şekilde inşasında kullanılabilirler.

Ders kitaplarına eleştirel açıdan bakan Dunn (1991) bir çok ülkede, özellikle tarih konularının yer aldığı ders kitapları, gerçekte ne olduğunu yansıtmak yerine öğrencilerin neyi bilmeleri gerektiği kitaplarda yer alır:

Çoğu Amerikan okul çocuğu neden tarih çalışmaları gerektiği konusunda bir fikre sahip bulunmamaktadır. Çünkü çalışmalarına müsaade edilmemektedir. Olduğu gibi ve gerektiği gibi verilmeyen gerçek, tarihin etik anlamları üzerinde düşünmeyi kaçınılmaz yapmaktadır (Dunn, 1991).

Okulların eğitim hizmeti sunarken yararlandığı ikinci unsur öğrenciler üzerinde en etkili kişiler olan öğretmenlerdir. Bu nedenle, değerler eğitimi konusunda branşı ne olursa olsun bütün öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmenler değerler eğitimi konusunda öğrencilerin anne babalarından sonra ilk rol modelleridir. En önemli sorumluluk ise öğrencilerin ilk öğretmenleri olan sınıf öğretmenlerine düşmektedir. McCrary, bu konuda öğretmenin rolünün kaçınılmaz olduğu gerçeğini şöyle vurgular: “Sınıf öğretmeni okul kapısına doğru yürümeye başladığı andan itibaren istese de istemese de değerleri öğretmeye başlamıştır” (McCrary, 1999). Bu nedenle, branş farkı olmaksızın bütün öğretmenler öğrencilerinin fikirlerini güçlendirmeyi, onları yüreklendirmeyi, düşüncelerini canlandırmayı ve prensiplerini belirginleştirmeyi istemelidir. Öğretmenler öğrencilerine değerleri açıklığa kavuşturma konusunda yardımcı olmalıdırlar ki öğrenciler karmaşık durumlarla karşılaştıklarında akıllı tercih yapabilsinler (Lakshimi, 2009). Howard Kirschenbaum değerler eğitiminde öğretmenlerin konumunu 4 maddede toplamıştır. Öğretmenler;

1- İyi değerleri örneklerle gösterebilir.

- 2- Becerileri ahlaki olarak uygulanması için öğretebilir.
- 3- Değerleri içselleştirmeleri için gençleri teşvik etmelidir.
- 4- Olumlu örnek oluşturan ve temel değerlerle ilgili kanaatlerini paylaşan öğretmenler, rol modeller olarak, öğrenci üzerinde olumlu etki bırakabilir (Aktaran Titus, 1994).

Değerlerin öğrenilmesinde model almanın etkili bir yöntem olduğu literatürde sıklıkla vurgulanan bir husustur (Sarı, 2005). Öğrencilerin model aldıkları kişiler arasında öğretmenler ilk sıralarda gelmektedirler. Öğretmenler özellikle küçük yaşlardaki öğrencilerin günlük hayatlarının kahramanlarıdır. Dolayısıyla söz ve davranışlarında özenli olmaları hayatidir. Etkili değerler eğitimi için öğretmenler kurallara uymalı ve öğrencilere saygı duymalıdır. Titus, değerler eğitiminde bilişsel boyutun etkili olmadığını, duyuşsal ve davranışsal boyutun önemli olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir: “Dediğimi yap, yaptığımı yapma mantığı işlememektedir.” (Titus, 1994). Bu yüzden öğretmenler söyledikleri ve eylemleri tutarlı kişiler olmalıdırlar. Üstelik öğrenciler öğretmenin söylediğinden çok yaptıklarının önemli olduğuna inanmaktadır. “Onlara göre davranışlar kelimelerden daha yüksek sesle konuşmaktadır.” (Titus, 1994). Titus’un, ‘Amerikan İkinci Kademe Okullarında Değerler Eğitimi’ adlı çalışmasında etkili değerler eğitimi için öğretmenlere yaptığı tavsiyelerden bazıları şunlardır:

- 1- Öğrencinin bilgisi, davranışı ve hisleri üzerine odaklanarak eğitim yapın.
- 2- Öğretim içeriğini şeref, onur, erdem ile ilgili örneklerden seçin ve değerlerin yansıtılmasını cesaretlendirin.
- 3- Alıntılar, sözler kullanın.
- 4- Pozitif kişisel örneklerle iyi bir model olun.
- 5- Merhamet, kibarlık, adalet, dürüstlük, iyilik, sadakat, azim, saygı ve sorumluluk gibi temel değerlerin öğretiminde yaratıcı olun ve tarafsızca sınıf kurallarını uygulayın.

- 6- Öğrencinin arkadaşlarını, ailesini ve toplumu eğitim süreçlerine dahil edin.
 - 7- Öğrencileri toplumsal hizmetlerde bulunmaya teşvik edin.
 - 8- Öğretin, vaaz vermeyin.
- (Titus, 1994).

Görüldüğü gibi değerler eğitiminde en büyük görev okullara, okullarda da eğitim hizmetlerinin aktif unsurları olan öğretmenlere düşmektedir. Dolayısıyla eğitim sistemlerinde öğretmenlerin daha etkili konuma yükseltilmeleri, yalnızca bilgiyi aktaran kişiler olmaktan çıkarılmaları değerler eğitimi açısından gerekli görünmektedir.

2. 2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ

Değerlerin eğitimi konusu Türk Milli Eğitimi'nde okul programlarında eskiden beri yer almaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, ilk, orta, yüksek öğretim kurumları yönetmeliklerinde, ders programlarında ve ilgili tüm alanlarda bunu görmek mümkündür. Söz konusu kanun ve programlarda esas amacın "Türk insanını Türk toplumunun değerleri ile evrensel değerler doğrultusunda eğitmek, böylece bu ilke ve değerleri benimsemiş ve hayata geçirmiş çağdaş bir toplum meydana getirmek" olduğu söylenmektedir. Bu gayeyi gerçekleştirme hedefi Atatürk'ün ülkemizi çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmakla ilgili sözü ile ilişkilendirilir. Örneğin Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Genel Amaçlar bölümünde Türk milletinin tüm fertlerinin birer ideal Türk vatandaşı olarak yetiştirilmesi hedefine yönelik olarak Türk milli değerlerinin eğitimini 2. madde birinci fıkrasında şöyle belirlemiştir:

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan

demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Görüleceği üzere, bu madde tamamen Türk eğitim sisteminin değer temeline tanımlayarak yetiştirilecek olan öğrencilerin topluma karşı sorumluluk, bilimsel düşünme, insan haklarına saygı gibi evrensel değerleri içermektedir. Böylece, denilmektedir en sonunda, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun mutluluğunu artırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın ortağı yapmaktır. Burada bahsedilen niteliklere sahip bireyler yetiştirme amacıyla değerlerin öğretimi her kademedeki örgün ve yaygın eğitim kurumları yönetmeliklerine de alınmıştır. Yönetmeliklerde ilgili kurumun amaçları sıralanırken eğitim vereceği kitleye milli ve evrensel değerlerin kazandırılması mutlaka geçmektedir. Eylül 2003 tarih ve 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan İlköğretim Kurumları Yönetmeliği değerlerin öğretimini ilköğretimin amaçları arasına şu haliyle almıştır: “Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini, bu değerlere saygı duymalarını sağlamak.” (Tebliğler Dergisi, Eylül 2003).

Peki, Türk toplumunun değerleri nelerdir? Sınırlı da olsa bu konuda birkaç çalışmadan bahsetmekte yarar var. Bu konuda Arslanoğlu (1997), Türk değerleri üzerine yaptığı çalışmasında şu saptamalarda bulunmaktadır:

Ahiliğin yazılı kaynaklarından olan Fütüvvetnamelerde Türk ahlaki değerleri şöyle sıralanmıştır: Doğruluk, cömertlik, dostluk, sadakat, kanaat, takva, tefekkür, vefa, ilim, amel, sabır, ihlâs, sır saklamak yalan söylememek, zina yapmamak, hırsızlık etmemek, hoca ve büyüklere saygı, insaf etmek, ayıbı örtmek, çığ söz söylememek, kötü söze cevap vermemek, herkese iyilik yapmak, misafir sevmek, din farkı gözetmeden bütün insanları sevmek, herkesi bir görüp, kendini herkesten aşağı görmek (Arslanoğlu, 1997).

Ülkemizde toplumun değer algısını tespit amacıyla Konya’da bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada değerler ‘modern ve geleneksel’ olarak ikiye ayrılmıştır. Gençlerin nasıl bir değer algısına sahip olduğunu ortaya çıkarmak, genç kitle örneklemini üzerinden değerlerin ne yönde değiştiğini tespit etmek amacıyla yapılan araştırma sonucunda Türk değerlerinin modernden geleneksele doğru bir değişim geçirmediği, toplumsal bir seçicilik doğrultusunda geliştiği tespit edilmiştir (Aydın, 2003).

Bir başka değer araştırması Giresun Eğitim Fakültesi’nde 110 öğrenci (55 kız, 55 erkek) üzerinde yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin değer tercihleri önem sırasıyla siyasi, genel ahlak, dinî, ekonomik, estetik, sosyal ve bilimsel değerler olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin değerleri benimseme düzeyleri bilimsel değer dışındaki tüm değer alanlarında kız öğrencilerden daha yüksek olduğu; kız ve erkek öğrencilerin bilimsel değerleri arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada tüm değer alanlarının birbiriyle anlamlı ilişkiler içinde oldukları bulunmuştur (Sarı, 2005).

2. 3. SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ

Eğitim programlarında yer alan değerlerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler derslerinin genel amaçlarıyla ilişkilidir. Sosyal Bilgiler programları öğrencilerin sosyal sorunlar karşısında duyarlılık sahibi olan, siyasal haklarının ve ödevlerinin bilincinde olan, fikir üreten, eleştiren bu sayede toplumsal hayata katılan aktif bireyler olarak yetişmelerini amaçlar.

Sosyal Bilgiler derlerinin kavramsal ve amaçsal bakımdan değerlerle olan ilişkisi Amerikan Sosyal bilgiler Derneği tarafından hazırlanan bildiride şu şekilde ifade edilmiştir:

Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler, sosyal etkileşimde bulunurlar. Bu etkileşim esnasında sınıftaki diğer arkadaşlarının haklarına ve onurlarına saygılı olmayı öğrenirler. Ders ortamında kendi fikirlerini beyan ederken temel demokratik ilke ve kavramları öne çıkarmayı öğrenirler. Aynı zamanda öğrenciler bu derslerde tartışma, araştırma, eleştirel düşünme veya diğer yollarla sosyal sorunları dile getirirken değer yüklü akıl yürütmeye başvurmayı öğrenirler (NCSS, 2004).

Bu açıdan, NCSS'in bildirisine göre Sosyal Bilgiler öğretimi değer yüklü olduğunda etkilidir (NCSS, 2004). Bu değer yüklülük, içeriğin seçiminde, beceri geliştirmede, kazanımlarda ve yurttaşlık yeterlilik alanlarına kendini gösterir.

Sosyal Bilgiler derslerinin değerlerle olan ilişkisini ülkemizde yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış olan yeni Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programı'nın vizyonunda da görmek mümkündür. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu;

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılablarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir. (MEB, 2006).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları incelendiğinde Milli Eğitimin genel amaçlarıyla örtüştüğü görülebilir. Atatürk'ü, ilke ve inkılablarını tanıyıp benimsemek, Türk tarihini ve kültürünü öğrenmek, temel demokratik değerlerle donanmak, insan haklarına saygılı olmak, sorumluluklarını bilmek gibi Türkiye'de ideal vatandaşlar için arzulanan temel hedef davranışların Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında olması, bu dersin Türk Milli Eğitimi açısından önemini göstermektedir. Ocak 1998 tarih ve 2484 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin mihver ders olarak belirlenmiş olması da

Sosyal Bilgiler dersinin önemini gösteren diğer bir delildir. Bu durumda değerlerin büyük oranda Sosyal Bilgiler derslerinde öğretilmesi gerektiğini söylemek yanlış olmaz. Yapılandırmacı modele göre hazırlanan Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Programının amaçlarından değerler eğitimi ile ilgili olarak şu amaçlar yer almaktadır: Sosyal Bilgiler Programı;

- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir (MEB, 2006).

Yapılandırmacı yaklaşım modelinde ders müfredatlarına derste işlenecek konuların yanı sıra her öğrenme alanında doğrudan verilecek değer adıyla değerler eklenmiştir. Programda değerler verileceği öğrenme alanıyla eşleştirilmiştir. Bazı öğrenme alanında bir, bazısında birden fazla değer verilmesi öngörülmüştür. Sosyal Bilgiler dersinde öğretilmesi hedeflenen temel değerler şöyledir: Aile birliğine önem verme, Adil olma, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Özgürlük, Sağlıklı olmaya önem verme, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik, Yardımseverlik.

Bu değerler öğrenme alanları ve ünitelere dağıtılmıştır. Buna göre 4. sınıfta verilecek değerlerin ünitelere göre dağılımı şöyledir:

Tablo 2. 1. Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler

Öğrenme Alanı – Ünite	Doğrudan verilecek Değer
Birey ve Toplum - Kendimi Tanıyorum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü
Kültür ve Miras - Geçmişimi Öğreniyorum	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik

İnsanlar, Yerler ve Çevreler – Yaşadığımız Yer	Doğa sevgisi
Üretim, Dağıtım ve Tüketim – Üretimden Tüketime	Temiz ve sağlıklı olmaya önem verme
Bilim, Teknoloji ve Toplum - İyi ki Var	Bilimsellik
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler – Hep Birlikte	Yardımseverlik
Güç, Yönetim ve Toplum – İnsanlar ve Yönetim	Bağımsızlık
Küresel Bağlantılar - Uzaktaki Arkadaşlarım	Misafirperverlik

(MEB, 2006).

5. sınıfların öğrenme alanları ve değerler tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. 2. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler

Öğrenme Alanı – Ünite	Doğrudan verilecek Değer
Birey ve Toplum - Haklarımı Öğreniyorum	Sorumluluk
Kültür ve Miras - Adım Adım Türkiye	Estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler - Bölgemizi Tanıyalım	Doğal çevreye duyarlılık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim - Ürettiklerimiz	Çalışkanlık
Bilim, Teknoloji ve Toplum - Gerçekleşen Düşler	Akademik dürüstlük
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler – Toplum İçin Çalışanlar	Dayanışma
Güç, Yönetim ve Toplum - Bir Ülke Bir Bayrak	Adil olma, Bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı
Küresel Bağlantılar - Hepimizin Dünyası	Tarihsel mirasa duyarlılık

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenme alanları, üniteler ve doğrudan verilecek değer tablosu şu şekilde oluşmaktadır:

Tablo 2. 3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler

Öğrenme Alanı – Ünite	Doğrudan verilecek Değer
Birey ve Toplum - Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Bilimsellik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler - Yeryüzünde Yaşam	Doğal çevreye duyarlılık
Kültür ve Miras - İpek Yolunda Türkler	Kültürel mirasa duyarlılık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim - Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk
Küresel Bağlantılar - Ülkemiz ve Dünya	Yardımseverlik
Güç, Yönetim ve Toplum - Demokrasinin Serüveni	Hak ve özgürlüklere saygı
Bilim, Teknoloji ve Toplum - Elektronik Yüzyıl	Çalışkanlık

(MEB, 2006).

7. sınıflar düzeyinde değerlerin öğrenme alanlarına dağılımını gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. 4. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki Üniteler Ve Değerler

Öğrenme Alanı – Ünite	Doğrudan verilecek Değer
Birey ve Toplum - İletişim ve İnsan İlişkileri	Farklılıklara saygı
İnsanlar, Yerler ve Çevreler - Ülkemizde Nüfus	Vatanseverlik
Kültür ve Miras - Türk Tarihinde Yolculuk	Estetik
Bilim, Teknoloji ve Toplum - Zaman İçinde Bilim	Bilimsellik
Üretim, Dağıtım ve Tüketim - Ekonomi ve Sosyal Hayat	Dürüstlük
Güç, Yönetim ve Toplum - Yaşayan Demokrasi	Adil olma
Küresel Bağlantılar - Ülkeler Arası Köprüler	Barış

Tablolarda görüldüğü gibi bazı değerler genel anlamıyla veya soyutlanarak değil bazı olgularla birlikte ilgili değerlerin bir nevi alt değeri olarak alınmıştır. Yani yapılandırıcılığın gereği olarak soyutlanarak değil içerikle ilişkili verilmiştir. Böylece bazı değerlerin farklı boyutları, farklı sınıflar düzeyinde kazandırılması hedeflenmiştir. Örneğin saygı değeri farklılıklara saygı, hak ve özgürlüklere saygı; duyarlılık, tarihsel mirasa duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık; dürüstlük, akademik dürüstlük gibi çeşitlendirilerek sınırlandırılmıştır.

2. 4. DEĞERLER EĞİTİMİ VE ROL MODEL OLARAK KAHRAMANLAR

Okullarda değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin model olmada zorluk, sınırlılıklar ve yetersizliklerin olması kaçınılmaz görünmektedir. Öğretmenler birçok iyi değeri kendi kişiliğinde rol model olacak düzeyde taşıyor olabilir. Değerler bireyde kişilik özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır ve öğretmenlerin okul programlarında yer alan değerlerin tamamını, rol model olacak kadar düzeyde temsil etmesini bekleyemeyiz. Bu yüzden öğrencilere öğretmenlerinden başka rol modeller sunmak kaçınılmaz olmaktadır. Bu gereklilik, sadece öğretmenin çoğu değer için yetersiz kalmasından dolayı değildir. Gibbon'un da belirttiği gibi öğrencilerin kendilerine okul dışında model seçme eğilimleri kaçınılmazdır: "Biz istemesek de öğrenciler çoğunlukla bir kahraman bulur ve onu kendi imrendiği bir özelliğe bağlar" (Gibbon, 2002). Lakshimi'nin de ifade ettiği gibi: "Günümüzde genellikle ünlü film yıldızlarına özenip taklit etmekte ve çok para kazanan başarılı kişilere hayranlık duymaktadırlar" (Lakshimi, 2009). Televizyon kahramanlarının çocukları olumsuz etkilediği birçok araştırmada ortaya çıkan bir gerçektir (Lakshimi, 2009; McCrary, 1999). Şu halde öğrencilerin, kötü alışkanlıklar olarak ortaya çıkacak olumsuz

değerlerin etkilerinden korunmalarını sağlamak ve onlara istenilen değerleri kazandırmak eğitimin görevidir. Bunun için eğitim programlarında okul öncesi eğitim döneminden başlayarak öğrencilere rol model olabilecek kahramanlar sunulması bir gereklilik halini almaktadır.

Öğrenme eylemini açıklamaya çalışan kuramlardan birisi olan Sosyal Öğrenme Kuramı, gözlem ve taklidin öğrenmedeki öneminden hareket eder. Bu kuramın kurucusu Albert Bandura'ya göre, öğrenme taklit yoluyla gerçekleşen bir eylem olduğundan bireyler öncelikle anne babalarını taklit ederek öğrenirler. Yani bireylerin ilk rol modelleri anne babalarıdır. Ancak zaman içerisinde bireyler, kendi değerleri, inançları ve beklentileri doğrultusunda bu rol modelleri değerlendirir ve kendini bu düşünme sürecine göre biçimlendirirler (Akt. Korkmaz, 2006).

Sosyal Öğrenme Kuramı'nda en önemli unsur modeldir. Bireylerin bir davranışı öğrenmeleri için, bir model tarafından nasıl yapıldığını görmeleri gerekmektedir. Rol model olan kişi gözlemlenerek şunlar öğrenilebilir:

- 1- Yeni bilişsel beceri ve davranışlar öğrenilebilir.
- 2- Öğrenilenleri güçlendirir veya söndürür.
- 3- Model gözlemlenerek sosyal güç ve motivasyon sağlanabilir.
- 4- Model gözlemlenerek çevrenin ve nesnelerin nasıl kullanılacağı öğrenilebilir.
- 5- Model gözlemlenerek duygusal tepkilerin nasıl ortaya konulacağı öğrenilebilir (Akt. Tuckman, 1992).

Öğrenme sırasında taklit edilecek rol modellerin belirlenmesinde bazı sınırlılıklar söz konusudur. Bireyler karşlarına çıkan herkesi model almazlar. Bir kişinin model alınması için gözlem yapan ile model arasında benzer özellikler

bulunmalıdır. Bu benzerliklerin artması davranışın taklit edilme oranını artırır. Model ile gözlemleyen arasında bulunması gereken temel özellikler şunlardır:

- 1- Yaş: İnsanlar kendi yaşlarına yakın model seçerler.
- 2- Cinsiyet: İnsanlar kendi cinslerinin davranışlarını daha çok model alırlar.
- 3- Karakter: İnsanlar çoğu zaman toplumda öne çıkmış, iyi karakterli kişileri model alırlar.
- 4- Benzerlik: İnsanlar kendilerine uygun ve benzeyen kişileri daha çok model alma eğilimindedirler.
- 5- Statü: Yüksek statülü modeller düşük statülü modellerden daha etkilidirler (Korkmaz, 2006).

Eğitim otoriteleri öğrenmede rol modellerin etkili ve önemli olduğu konusunda hemfikirdirler. Söz konusu etkiyi ölçmek amacıyla birçok deney yapılmıştır. Bandura ve arkadaşları tarafından 1960'larda yapılan bir deneyde sinema kahramanlarındaki saldırganlığın çocuklar üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Deney sonucunda saldırgan sahneler ve şiddet içeren film gösterilen çocuklar, saldırganlık unsuru içermeyen film gösterilen çocuklara göre daha fazla saldırgan olmuşlardır (Akt. Dökmen, 1984). Olumsuz davranışlar sergileyen rol modellerin çocuklar üzerindeki kötü etkisi, başka birçok araştırmayla da ortaya konmuştur. Herken ve Özkan (1998) sosyal öğrenme ile sigara arasındaki ilişkiyi inceledikleri makalelerinde, anne babası veya akranları sigara içen bireylerin, içmeyenlere göre daha fazla sigara kullandıklarını söylemektedirler (Herken ve Özkan, 1998). Bu ve benzeri birçok araştırma, çocukların davranışlarının şekillenmesinde çevresindeki rol modellerin önemini ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi çocuklara istenen davranışları ve değerleri öğretmek için, onları olumsuz davranış ve kişilik özelliklerini yansıtan rol modellerden korumak, olumlu değer ve karakter özelliklerini yansıtan rol modeller sunmak gerekli hale gelmektedir. Bu bağlamda eğitimciler dürüstlük, nezaket, cesaret, sebat, sadakat, irade, şefkat, hoşgörü, doğruluk, bireyin değer ve üstünlüğüne saygı, kamu yararı için sorumluluk gibi örnek olacak, özel erdemleri ve istenen karakter özelliklerine benzemek konusunda öğrencileri cesaretlendirecek rol modellerin (kahramanlar) kullanımını teşvik etmişlerdir. Bu kahramanların tarihten, edebiyattan ve güncel olaylardan seçilmesini önermektedirler (Sanchez, 1998b). Kahramanlardan öğrenmek öğrencilerin disiplin, otokontrol ve başkalarına saygı gibi değerleri takdir etmelerine öncülük etmektedir” (Hall, 2003).

Gibbon, ‘Niçin kahramanlar?’ sorusuna cevap ararken kahramanları değerler eğitiminde ve kişilik gelişiminde kullanmanın önemini şöyle ifade etmektedir:

Çocuklarımız ve torunlarımıza kişiliğin de zeka kadar önemli olduğunu öğretebiliriz. İdeal sahibi olmanın hedefsiz olmaktan daha yüksek, akıllı davranmanın öğrenilen bilgiden daha önemli olduğunu öğretebiliriz. Onlara gerçekçi ve olumlu olmayı, hayatı olduğu gibi değil olması gerektiği gibi görmeyi öğretebiliriz. Kahramanlar içimizdeki derin ve güçlü dürtülerin, özentilerin ve idealize etme ihtiyacımızın karşılıklarıdır (Gibbon, 2002).

Değerler eğitiminde kullanılacak çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 6. sınıf Sosyal Bilgiler Kılavuzu’nda geleneksel telkinden başka şu yöntemlerin bulunduğu söylenmektedir: Değer Açıklamak, Ahlaki Muhakeme, Değer Analizi ve Gözlem Yoluyla Değer Öğretimi (MEB, 2006). Bunlara arasında ‘Gözlem Yoluyla Değer Öğretimi’ yöntemi, model olarak öğrenme temeline dayanmaktadır. Buna göre sosyal davranışların bir çoğunun

model olarak öğrenileceği, bu modelin anne-baba veya televizyon, sinema, spor veya müzik dünyasından biri olabileceği ifade edilmektedir (MEB, 2006).

Jack Fraenkel, ‘Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitiminde Öğretim Stratejileri’ adlı çalışmasında üç farklı değer öğretim yönteminden bahsetmektedir. Bunlar:

- 1- Sözlü telkin ve nasihate dayalı öğretim yöntemi (Moralistic telling)
- 2- Ahlak eğitiminde göreceliği temel alan öğretim yöntemi (Moral relativist)
- 3- Empati

Fraenkel’in aktardığına göre yapılan birçok araştırma sözlü telkin ve ikna yönteminin etkisiz olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalardan biriyle ilgili bulgular bunu açıkça göstermektedir. Lise öğrencileri üzerinde ağız temizliği bilincinin telkin yoluyla sağlanması konusunda bir araştırma yapılmıştır. 3 gruba güçlü, orta ve düşük düzeyde sözel tavsiyelerde bulunulmuştur. Güçlü tavsiyelerin verildiği gruba ağız temizliğinin ihmali sonucunda oluşacak durumlar hakkında en korkutucu telkinler yapılmıştır. Süreç sonunda öğrencilerin tutumları ölçülmüş ve telkinin etkisiz olduğu, önerilen ağız hijyen metotlarının öğrencilerde davranışa dönüşmediği görülmüştür (Fraenkel, 1968).

Fraenkel’e göre; “His, değerler ve duyarlılık öğretilmesinden çok keşfedilmesi gereken şeylerdir.” Öğrenciler değerleri ancak empati yoluyla keşfedebilir. Yazar değerlerin öğretiminde empati yönteminin kullanımı konusunda 1. ve 3. sınıflar için iki ayrı örnek vermektedir. Örnekler, öğrencilere bir metin okutulması ve metindeki kahramanların yaşadıkları hakkında sorular sorularak empati yapma fırsatı verilmesi şeklinde düzenlenmiştir. Böylece empati yapan öğrencilerin değerleri yaşayarak öğrenmeleri amaçlanmaktadır (Fraenkel, 1968).

Değerler eğitiminde etkili yöntemlerden birisi olan empati'nin uygulanmasına olanak tanıyacak en iyi ders materyali kahraman hikayeleridir. Kadın ve erkek kahramanlarla ilgili tarihten verilecek hikayeler öğrencilerin dikkatini çekebilir, ilgilerini uyandırabilir. Aynı zamanda öğrencilerin değerler hakkındaki düşünce ve tartışmalarına öncülük edecek soruları artırabilir. Kahraman hikayeleri öğrencilerin tanıyıp takip edeceği değer örnekleri sağlayabilir (Sanchez, 1998b). Lakshimi, Hint milleti olarak kahramanlardan neler öğrendiklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

Hint destanı Mahabharata'daki savaşçılar ve klan üyeleri bize cesaret değerinin dünyasını öğretti. Hint kralı Harishchandra zayıf beden karşısında insan ruhunun zaferinin simgesi oldu. İnsan yüce ve şefkatli kral Ashoka şefkat ve merhamet kavramını öğretti. Hint lideri Gandhi bize şiddetsizliğin gücünü öğretti. Bunlar gibi kadın ve erkekler uzun süre varlığını korudu çünkü bize kendi hayatlarından besledikleri yüce değerlerden doğan insanlığın hayal ve vizyonlarındaki mesajı öğrettiler (Lakshimi, 2009).

Campbell ve McGrath (2007) dini değerlerin eğitimi için 52 yol önerdikleri kitaplarında kahramanlardan yararlanmayı tavsiye etmişlerdir. Bu amaçla ailelerden önce çocuklarına kahramanlarının kim olduğunu ve neden onları kahraman seçtiklerini sormaları istenmiştir. Daha sonra kendi kahramanlarını ve onları seçmelerinin nedenlerini anlatmaları söylenmektedir. Bunu yaparken o kahramanda kendilerini onlara çeken değerleri ve erdemleri öne çıkarmalarını tavsiye edilmektedir. Ailelerden eğer o kahramana ait değerleri hala önemli görmüyorsa bunun da sebebini açıklamaları istenmektedir. Aileler bu esnada değerlerin zamanla değişebileceğini söylemelidirler. Çünkü çocukların bunu bilmesi önemlidir. Son olarak eğer aileler hala o değerleri önemsiyorlarsa o değerleri taşıyan günümüz kahramanlarına örnek vermeleri önerilmektedir. Bu kişinin bir aile üyesi de olabileceği belirtilmektedir (Campbell & McGrath, 2007).

Bazı araştırmalar, kahramanların değerler eğitiminde kullanılması konusunda öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken noktalar üzerinde durmuştur. Bunlardan biri öncelikle kahramanların he açıdan mükemmel olmadıklarının vurgulanmasıdır. Çünkü, onlar da nihayetinde birer insandır. Gerçek şu ki, onlar a etten ve kandan meydana gelmektedirler. Bu yüzden, Gibbon'ın da belirttiği gibi "Mükemmellik için onları araştırdığımızda kusurlarıyla karşılaşınca şaşırmamalıyız." (Gibbon, 2002). Bu nedenle, öğrencilere kahramanları insanüstü varlıklar gibi sunmak gerçekte hayal arasında kavram kargaşası yaşamalarına yol ağabilir ve acı sonuçlar doğurabilir. Öğretmenler kahramanların iyi yönlerini öğretirken yeri geldikçe kusurlarından da bahsetmelidir. Çünkü öğrencilerin kahramanların da hata yapabileceğini bilmeleri gerekmektedir (Hall, 2003). Ancak kahramanların kusurlarını anlatmak konusunda ölçüyü iyi ayarlamak önemlidir. Çünkü kahramanların kusurları üzerinde gereğinden fazla durmak kahramanı değersizleştirebilir. Bu durumda öğrencilerin kahramanlardaki iyi kişilik özelliklerinden faydalanmalarının önü kesilebilir.

Diğer bazı araştırmalar da kahraman hikâyelerinin kullanımı konusunda göz ardı edilmemesi gereken hususlar üzerine dikkat çekmiştir. Kullanılacak kahraman hikâyelerinin sadece bir topluma ait kahramanlardan değil değişik kültürlerin kahramanlarından seçilmesini tavsiye edilmektedir. Singh ve Lu'ya göre (2003), farklı kültürlerin kahramanları sayesinde çocuklar dünyanın değişik yerlerindeki toplumsal beklenti ve değerlerle ilgili bir anlayış geliştirirler ve özel bir bölgede veya devirde yaşamanın veya erkek ya da dişi olmanın ne anlama geldiğini kavrarlar. Sanchez (1998b) ise, derslerde kullanılacak kahraman hikâyelerinin seçiminde göz ardı edilmemesi gereken noktaları şu şekilde özetlemiştir:

- 1- Kahraman hikâyeleri ilgili kahramanın olumlu ve olumsuz yönlerini doğru ve dengeli bir şekilde temsil etmelidir.
- 2- Kahraman hikâyeleri dikkatlice olayın geliştiği dönemin şartları içinde ele alınmalıdır.
- 3- Kahraman hikâyeleri dünyanın değişik yerlerindeki kültürlerden seçilmeli ve bu hikâyelerde işlenen değerlerin karşılaştırmalı analizi yapılmalıdır (Sanchez, 1998b).

Gözden kaçırılmaması gereken başka bir nokta ise, Sanchez'in de dediği gibi, arzu edilen karakter özelliğine vurgu yapmaktır (Sanchez, 1998b). Öğrencilerin kahramanı şeklen taklit etmeye çalışmalarının eğitim açısından hiçbir önemi yoktur. Resnick, Yahudi eğitimindeki kahramanları incelediği makalesinde aynı noktaya dikkat çekmiştir. "Öğrencilere, 'İbrahim gibi olun' dendiğinde kastedilen onun iş ve davranışlarına benzemek ve değerlerini benimsemektir. Yoksa onun yaptığı gibi sakal uzatmak veya bir toplumun lideri olmak değildir" (Resnick, 2002). Bunu gerçekleştirmenin bir yolu da kahramanları içinde yaşadıkları kültüre göre sunmak ve değerlendirmektir: "Hikâyelerde kullanılan kahramanların yaşadıkları dönemlerinin özellikleri ile birlikte anlatılması, kahramanlarda bulunan değerlerin ve/veya o dönem insanlarında mevcut olan değerlerin, öğrenciler tarafından daha kolay özümsemesini sağlar." (Yazıcı, K., 2007).

Değerleri kahramanlarla öğretme yalnızca ders kitaplarına dayalı bir eğitim anlayışıyla sürdürülmemelidir. Kahraman hikayeleri yoluyla değer öğretimi işi çeşitli öğretim materyalleri gerektirir ve ders kitaplarını aşmayı gerekli kılar. Kahramanların çok boyutlu özellikleri ancak çoklu öğretim materyalleriyle öğretilir (Hall, 2003). Buna karşın, Sanchez'in de (1998a) dediği gibi, çoğu

birinci ve ikinci kademe Sosyal Bilgiler ders kitapları kahramanları onların özelliklerini nadiren ve dar bir şekilde betimlemektedir (Sanchez, 1998a). Bu yüzden Sanchez, kahraman kavramını bütün gelişimiyle ve tam anlamıyla sorgulanmış olarak keşfetmek ve iletmek için ticari veya yardımcı kitapların kullanımının gerekli olduğunu (Sanchez, 1998a). Yazar, çoğu Sosyal Bilgiler alanında çalışan eğitimcinin de aynı görüşte olduğunu vurgular.

Eğitimde kahramanlardan yararlanma konusunda basılı kaynaklarda ve internet ortamında eğitimciler tarafından hazırlanmış ders planları da yer almaktadır. Örneğin Hall (2003), 'Çocukluk Kahramanları' adlı çalışmasında kahramanları kullanarak değerleri öğretmek amacıyla 8 ayrı ders planı hazırlamıştır. Bu ders planları değerler eğitiminde kahraman hikayelerinden yararlanma yöntemi üzerine geliştirilmiştir. Planlar, değerler hakkında kavramsal altyapı, bireylerin kahraman ve ilişkilendirdiği değer tercihleri, bir kahraman belirleme ve araştırma yapma, okuma, kahramanla ilgili yazı ve çizim çalışması ve son olarak sosyal bir olayın temsilinde rol yapma gibi bölümlerden oluşmaktadır (Hall, 2003). Bir başka çalışma Kegler ve Simmons (1960) tarafından yapılmıştır. Kegler ve Simmons 'Kahraman İmajları' başlığıyla lise düzeyinde uygulanabilecek iki ders planı hazırlamışlardır. Lise birinci sınıflar için hazırlanan 'Kahraman nedir?' ünitesinin, öğrencilerin kendi ilgi ve kabiliyetlerinin yönünün ne olduğunu anlamalarına yardımcı olmak için kullanılabilmesi belirtilmiştir. İkinci ünite ise öğrencilerin kendi kahramanlarını analiz etmeleri için lise son sınıflara yönelik hazırlanmıştır. Planlar, öğrencilerin kendi kahramanlarının tespiti, biyografi okuma, kitap okuma, farklı alanlardan kahramanlar üzerinde konuşma ve rapor yazma gibi bölümler içermektedir (Kegler ve Simmons, 1960).

ABD’de Beşeri Bilimler konusunda faaliyet gösteren bir kuruluş olan National Endowment for Humanities (NFAH), kahramanların öğretimi hakkında ders kitapları dışında kullanılabilecek ders planları hazırlamıştır. ‘Bir Kahramanın Portresi’ isimli ders planında altı derslik bir uygulama yer almaktadır (NFAH, 2009). Planda şu etkinlikler önerilmektedir:

- 1- Gerçek hayattan bir kahramanı tanımlama
- 2- Kendi kahramanını seçme
- 3- Bir kişiyi kahraman yapan nedenleri belirleme
- 4- Tarihten kahramanlar belirleme ve karakter özellikleri üzerinde çalışma
- 5- Öğrencilerin günlük hayatlarından seçtiği kahramanların fotoğraflarından ve özelliklerinden oluşan bir köşe oluşturma (NFAH, 2009).

Bu çalışmada, etkinliğin uygulanmasıyla dersin sonunda öğrencilerin edinecekleri kazanımlar ise şöyle belirtilmiştir:

Bu dersin sonunda öğrenciler;

- 1- Kahraman ve kahramanlık kelimelerinin tanımını anlayacaklar.
- 2- Resimlerine bakarak, kısa biyografilerini dinleyerek ABD tarihi kahramanlarının kimler olduğunu öğrenecekler.
- 3- Günlük hayattaki insanların nasıl kahraman olabileceklerini öğrenecekler, ünlü kahramanlar ile gerçek hayattaki kahramanları nasıl karşılaştıracaklarını anladıklarını gösterecekler.
- 4- Nasıl kahraman olacaklarına inanacakları hedefler üretecekler ve bunu yazmak ve çizmek suretiyle gösterecekler.

(NFAH, 2009).

Radkey'in (1998) hazırladığı uygulamalı çalışma kahramanların eğitimde kullanımına bir başka örnektir. Yazar, Macar ve Polonyalı kahramanların ikinci kademe okullarda öğretimi için bir ders planı hazırlamıştır. Kahramanları tarihten ve kültürel alandan seçerek öğrencilere, birkaç kişinin diğerlerinin iyiliği için kendilerini nasıl feda ettiklerini göstermeyi amaçlamıştır. Bu sayede empati yapmalarını hedeflemektedir. Ders planlarının öğretimi için konferans yöntemi, tartışma, slayt gösterisi, seçilmiş okumalar, şiir okuma, grup etkinlikleri ve öğrencilerin kendi kahramanlarını anlatacakları sözel sunum tekniklerini önermektedir (Radkey, 1998).

Ders kitapları ve planlar dışında, değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma konusunda en önemli rol Sosyal Bilgiler öğretmenlerine düşmektedir. Brodbelt ve Wall bu konuda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin rolünü şöyle belirtmiştir:

Sosyal Bilgiler öğretmeni, insanlar arası ve kurumlar-insanlar arası ilişkiler için demokratik değerleri öğretmekle yükümlüdür. Kahramanlar geçmiş ve bugün için demokratik düşünceyi teşvik etmek, analiz etmek ve seçmek için esas olmalıdır. Ders müfredatı etkili vatandaşlığı cesaretlendirmeli, nerden geldiğimiz, nerde olduğumuz ve nereye gitmek istediğimizi açıkça kavramlaştırarak sunmalıdır. Evrensel değerler müfredata girmeli ve iyi tanımlanıp açıklanmalıdır. Kahramanların kapsayıcı ve dozu iyi ayarlanmış özelliklerinin kullanımı demokratik yaşam için araç olarak sunulmalıdır (Brodbelt ve Wall, 1985).

Özetle, değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ders kitaplarının ve diğer eğitim materyallerini etkin biçimde kullanmanın önemli etkisi vardır. Öğretmenlerin kahramanların sunumunda istenen karakter özelliğine vurgu yapmaları, bunu yaparken de onların da insan olduklarını gözden kaçırmamaları, eleştirel düşünme becerisi gibi diğer eğitimsel amaçlarla çelişmemesi açısından önemlidir.

2. 5. KAHRAMAN KİMDİR?

Hemen bütün toplumların maruz kaldığı olağan üstü dönemler, herkesin sahip olmadığı kararlılık, basiret, fedakârlık, ileri görüşlülük, vatanseverlik, cesaret, liderlik gibi üstün vasıflara sahip olan insanların sivrilmesine zemin hazırlamıştır. Brodbelt ve Wall (1985), kahramanların ortaya çıkmasına zemin hazırlayan koşulları şöyle ifade eder: “Genellikle tarihi gerekçeler ve özel şartlar bir kahramanın ortaya çıkmasını sağlar. Korkusuzluk, cesaret bir toplumun hayatını devam ettirebilmesi için çok gerekli ise Herkül, Washington, Sezar gibi kahramanlar model olarak belirirler.” (Brodbelt ve Wall, 1985). Kahramanı ortaya çıkaran günün koşullarının yanında, kahramanın harekete geçmesi için gerekli olan diğer bir dinamik, kendi kişilik özelliğidir. Staats ve arkadaşları (2008) kahramanlığın psikolojik yönlerini inceledikleri çalışmada şu tespiti yapmışlardır: “Kahramanın davranışı duruma özgü faktörler ile bireysel özellikler arasındaki karmaşık ve dinamik etkileşimden etkilenir.” (Staats ve diğerleri, 2008). Kahramanların farklı bireysel özellikleri olmakla birlikte onları kahraman yapan ortak nitelikler de bulunmaktadır: Vatanseverlik, cesaret, fedâkarlık, kararlılık gibi. Kahramanlar söz konusu kişisel özellikleri sayesinde kriz zamanlarında aldıkları isabetli karar ve tercihleriyle krizlerin aşılmasına öncülük etmişlerdir. Tarihte bu krizler genellikle savaşlar olmuştur. Dolayısıyla kahraman çoğu zaman bir savaşçıdır. Gibbon da (2002) benzer noktaya dikkat çeker: “İnsanlık tarihinde çoğu için kahraman savaşçıyla eşanımlıdır.” (Gibbon, 2002). Özellikle özgürlük mücadelesi veren milletlerin hepsinin bu türden kahramanları olmuştur. Bunu yapamayan milletleri Sanchez (1998a) ölü milletler olarak nitelemektedir: “Olağan üstü zamanlarda ölmüş

kahramanlarının ruhunu uyandıramayan veya yeni kahramanlar çıkaramayan milletler ölü demektir.” (Sanchez, 1998a).

Ne var ki, günümüzde kahraman tanımı yalnızca bahsedilen cesaret, vatanseverlik, liderlik gibi kişilik özellikleri üzerinden yapılmamaktadır. Gibbon ve Gomes (2003) ‘Kahramanlığa Bir Çağrı: Amerika’nın Büyüklük Vizyonunun Yenilenmesi’ adlı kitaplarında artık savaşın dışındaki alanlardan da kahramanlar çıktığını söylemektedirler.

Artık günümüzde olağanüstü başarı savaşçı kavramıyla tanımlanmamaktadır. Hala asker kahramanlar olsa da insancıl, kültürel ve politik kahramanlar da bulunmaktadır. Thomas Edison geceyi aydınlattı. Harriet Trubman köleleri kurtardı. Thomas Jefferson Bağımsızlık Bildirisi’ni yazdı. Beethoven müziğin kahramanı, Rembrandt sanatın, Einstein bilimin kahramanı. (Gibbon ve Gomes, 2003).

Literatürde farklı kahraman tanımlarına rastlamak mümkündür. Ancak çoğunun ortak noktası kahramanların sıradan insanlardan üstün olduklarıdır. Çünkü kahraman sıradan olamaz, sıradanlık da kahramanca olamaz (Emerson, 2009). Lakshimi’ye göre: “Kahraman doğru sebep için doğru şeyi yapan kişidir” (Lakshimi, 2009). Talmud’da kahraman, ‘kötü isteklerini yenen kişi’ olarak ifade edilmiştir (Gibbon ve Gomes, 2003).

Durkheim, “Kahraman, yaşadığı toplumun duygu ve değerlerini yansıtan ve toplumda öne çıkmış kişidir.” demektedir (Brodvelt ve Wall, 1985). Durkheim’in bu tanımına göre toplumun kabul ettiği üstün değerleri taşıyan herkes potansiyel kahramandır ve bir fırsatını bulup toplumda bilinirliğini artırabilirse kahraman olacaktır.

Robert Penn Warren kahramanı, “Kahraman bizim ideallerimizin vücuda gelmesi, gizli ihtiyaçlarımızın yerine getirilmesi ve gündelik düşerimizin imajıdır;

onun analizi bir bakıma bizim kendimizi analiz etmemiz demektir.” şeklinde tanımlamaktadır (Aktaran Dunn, 1991). Sanchez’e göre kahraman yaşadığı toplumun kültürünün ahlaki sembolü olan eylemleri iradi olarak yapan kişidir (Sanchez, 1998a). Warren’in ‘bizim ideallerimiz’ dediği bir toplumun gelecek adına sahip olduğu umut ve beklentilerdir. Sanchez’in de kahramanı yaşadığı toplumla ilişkisi çerçevesinde ifade etmesi bize her iki tanımdaki yerellik vurgusunu göstermektedir. Buna Durkheim’ı da katabiliriz. Görüldüğü gibi bir kısım yazarlar kahramanı yerel niteliklere sahip bir kişi olarak açıklamaya çalışmışlardır.

Kahramanın kim olduğuna dair daha genel tanımlar da yapılmıştır. Edward, ideal sahibi olan ve idealleri günlük yaşantısını şekillendiren kişileri kahraman olarak nitelemiştir: “En evrensel şekliyle diyebiliriz ki idealleri alışkanlıklarına üstün gelen kişi, en doğru kişidir.” (Edward, 1911). Konuyu daha geniş manasıyla ele alan ve kahramanı evrensel boyutta tanımlayanlar arasında Alman felsefeci Weber de bulunmaktadır. Onun ifadeleriyle “Kahraman karizmanın tecessüm etmiş halidir. Karizma kişisel yegâne kabiliyettir ki toplumsal değişime öncülük eder.” (Weber, 1958).

M. Fiswich, kahraman tanımını hem kişilik özellikleri ile dönemin şartları açısından yapmaya çalışır:

Kahramanlar tarih yapmaz, tarihin ürünü de değildir. Hiçbir zaman sebeplerin bir araya gelmesi bir kahramanı yanlış zamanda doğru adam ya da doğru zamanda yanlış adam olarak üretmez. Ne zaman gerçekten özel birine ihtiyaç varsa ve ne zaman nitelikli aday kahramanca düşünür ve davranırsa sonuç ortaya çıkar (Brodbelt ve Wall, 1985).

Thomas Carlyle, kahramanların ne denli üstün kişiler olduklarını söyledikten sonra, dünya tarihinde kahramanların rolünün diğer unsurlardan daha fazla belirleyici olduğunu savunur: “Onlar insanların lideridirler, büyüktürler, modeldirler ve

tarzdırlar. Kimsenin başaramayacağını başarırlar. Çağlarının vazgeçilmez kurtarıcısıdırlar, sönmeyen ışıktırlar. Dünya tarihi, diyebilirim ki, büyük adamların biyografisidir” (Aktaran: Brodbelt ve Wall, 1985). Yazarlar kahraman davranışını sıradan yer ve davranışı aşan; zaman, mekân ve şartların sınırlamalarının üstesinden gelen bir iş olarak tanımlarlar.

Edwards (1979) kahramanları siyasi açıdan incelediği çalışmasında eski Atina’da kahramanın, insan mükemmelliğinin modeli olduğunu belirtir. Onların başarıları kişisel üstünlüğün sınırları sayılmıştır. Aristo, Atina’da siyasi düzenin temelini kahramanlık idealinin oluşturduğunu söyler. Atina şehri insanların tek başına yaşamaları uğruna değil, daha asil ve güzel eylemleri gerçekleştirebilmenin esası olan daha iyi bir yaşam için ölmüştür. Atina’da demokrasi ve kahramanlık ikiz kardeşti. Kahramanlık erdemleri her vatandaşın hedefi olmalıydı (Edwards, 1979). Edwards, ABD’de 1970’lerin politik kahraman olgusu hakkında toplumda var olan algıya dikkat çeker. Ona göre, siyaset eğitimin sadece okullarda değil aynı zamanda medyada büyük ölçüde şekillendiği haliyle halkın kahramanlardan yana olan isteğini tahrip ettiğini belirtir. Siyasi kahraman algısının zedelendiği ve reddedildiği medya dünyasında eğitilmiş büyük bir kitlenin politikanın kaçınılmaz olarak kötü veya bozuk olduğuna, demokrasinin yapmacıklık olduğuna, her adalet teşebbüsünün adaletsizliği arttırdığı yönünde oluştuğuna dikkat çekmektedir (Edwards, 1979).

Resnick (2002), konuyla ilgili İsrail ve Amerikan Yahudileri üzerinde yaptığı çalışmada, 20. yüzyılda Yahudi eğitimeçiler arasında kahraman kavramı hakkında ayrılıkçı ve modernist olmak üzere iki yaklaşımın olduğunu belirtir. Ayrılıkçı yaklaşıma göre konu kahramanlar olduğu zaman sıradan insanların ulaşamayacağı bir seviyeden bahsediliyor demektir. Biz nasıl meleklerin seviyesini

değerlendirmekten mahrumsak, aynı şekilde kahramanların seviyelerini takdir etmekten veya onların başardığını başarmaktan mahrumuz fikri hâkimdir. Yani ayrılıkçı görüşü benimseyenler kahramanı ulaşılamaz bir yerde konumlandırmışlardır. Modernistler ise kahraman da olsa onların birer insan olduklarını vurgulamışlardır. Onlara göre kahraman kusursuz değildir. Ancak karakterindeki kusurların üstesinden gelmiştir. Onları kahraman yapan budur (Resnick, 2002).

Ali Nesin gibi kahramanlık idealine karşı çıkma Amerikan toplumunda da var olan bir düşüncedir. Gibbon ve Gomes'un (2003) belirttiğine göre bazı Amerikalılara göre kahraman kavramı fazlaca elitist durmaktadır ve herkesin eşit olduğu bir demokraside yeri yoktur. Ancak, olgusal ve tarihsel olarak baktığımızda, tarih her milletten kahramanlarla doludur. Caryle'in dediği gibi tarih salt kahramanların biyografisinden ibaret olmasa da tarihi şekillendiren büyük oranda onlar olmuştur. Günümüzde eskiden olduğu gibi savaş kahramanları pek çıkmıyor. Çünkü günümüzde savaşlar iki ordunun karşı karşıya gelerek çarpıştığı cephe savaşları olmaktan çıkmıştır. Artık hiçbir devlet başkanı atına binip ordusunun önünde ülke fethetmeye gitmiyor. Komutanların, orduları sevk ve idare etme konusundaki kabiliyetleri ve savaş taktiklerini uygulamadaki becerileri yerini jetler, bombalar, füzeler ve diğer ateşli silahlardan oluşan savaş alanındaki teknolojik üstünlük almıştır.

Günümüzde değerler anlayışındaki gelişme, farklılaşma ve çeşitlenme kahraman imgesini de farklılaştırmış ve çeşitlendirmiştir. Günümüz insanı artık kahramanlarını eskiden olduğu gibi savaş, yönetim, din gibi sınırlı birkaç alandan seçmemektedir. Geleneksel toplumların kahramanlarının ağırlıklı olarak dini kişiler

olması doğaldır. Buna karşın, dini ve milli unsurlar günümüz toplumlarında hala etkili olmaktadır. Her toplumun kendine özgü kahramanları vardır. Bazen öyleleri çıkmıştır ki yaptıklarıyla ve söyledikleriyle dünya toplumlarının ortak kahramanı olmayı başarmıştır. İnsanlığın genelini ilgilendiren ve evrensel nitelikteki bilim, sanat, edebiyat, felsefe, din gibi alanlarda etkinlik gösteren kişiler ülke sınırlarını aşarak tüm insanlığın kahramanı olmuşlardır.

2. 6. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE KAHRAMANLAR

Türk milletinin fertlerini bilişsel ve akademik yönden eğitmek kadar milli ve evrensel değerleri kazandırmak, yukarıda ifade edildiği gibi Türk Milli Eğitimi'nin temel görevidir. Milli, manevi ve ahlaki değerlerimizin yanı sıra evrensel değerleri temsil yeterliliğine sahip, iyi seçilmiş kahramanların eğitimde kullanılması çocukların bu kahramanlarla özdeşim kurmasını, onları model almasını ve kendi kahramanı yapmasını sağlayabilir. Sosyal Bilgiler derslerinin içeriğini oluşturan tarih konularını, tarihteki kahramanların hikâyeleriyle destekleyerek; güncel, bilimsel gelişmelerle ve toplumsal olaylarla ilgili konuları, o alandaki yerli ve evrensel günümüz kahramanlarını kullanarak öğretmek, bu değerlerin öğrenciye kazandırılmasında büyük kolaylıklar sağlayabilir.

Ülkemizde henüz yeni olan yapılandırmacı yaklaşım modelinin getirdiği önemli yeniliklerden biri programların açıkça değer temelli yapılmasıdır. Değerler eğitimi için 1998 Sosyal Bilgiler Programı'nda Türk büyüklerinin model alınması tavsiye edilmektedir. Programın amaçları arasında vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden öğrenciler "Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedâkarlık ve

kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar” ifadesi yer almaktadır (Tebliğler Dergisi, Nisan 1998).

Gibbon (2002), bütün kültürlerde devlet kurucuları önde gelen kahramanlar olarak kabul edildiğini; bu yüzden en fazla rol model gösterilen kahramanlar arasında yer aldığını belirtir. Bu olgudan hareketle, bizde de eğitim programlarında en çok başvurulan kahramanın Atatürk olması öngörülebilir bir varsayımdır. Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi derslerinin programında ünite olarak yer alan Atatürkçülük konularının diğer derslerin programlarına dağıtılması ülkemizde uygulanan çoğu programda ar olan bir uygulamadır. Bu doğrultuda, hemen her ders kitabında, işlenecek konu olarak Atatürk’le ilgili metin, şiir, anı veya etkinlik örneği bulunabilir. Örneğin Türkçe ders kitabında Atatürk haftasında Atatürk’ün hayatıyla ilgili bir okuma parçası yer alması veya müzik ders kitabında “Atatürk ve Müzik” bölümü olması gibi. Yapılan bütün bu düzenlemelerle Atatürk’ün öğrencilere tanıtılması, Atatürk ilke ve inkılâplarının öğretilmesi, onlarda Atatürk sevgisi oluşturulmasının yanında onun bilime verdiği önem, azimli ve sebatkâr oluşu, sorumluluk sahibi oluşu gibi onu üstün yapan özellikleri anlatılarak bu değerler öğretilmeye çalışılır. Öğrencilere “Atatürk böyleydi, siz de onun gibi olmaya çalışın” mesajı verilerek öğrencilerin bu değerleri kişiliğinin bir parçası yapmaları hedeflenir. Atatürk dışında kalan kahramanlar ise sınırlı olarak bazı derslerde yer almaktadır. Türkçe dersi içeriği gereği tarihimizdeki daha çok edebiyat alanından kahramanları kapsamaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin de içeriği gereği sunacağı kahramanların genellikle din alanından olması beklenebilir.

Kuşkusuz, bizim gibi zengin bir tarihi olan bir milletin kahramanları Atatürk ile sınırlı değildir. Tarihimizde Atatürk'ün yanı sıra öğrencilerimize rol model olacak bir çok kahramanımız bulunmaktadır. Arslanoğlu bu konuda şunu ifade eder:

Türk toplumu olarak gelişmiş ülkelerinden birisi olmak istiyorsak tarihimizi çarpıtmadan doğru öğretmek ve gençlere Türk tarihinden modeller sunmak zorundayız. Çünkü tarihini ve geçmişini inkar ederek büyük olan bir ulus gösterilemez. Bana göre Türk tarihinin model kişileri, Metehan, Bilge Kağan, Attila, Alparslan, Osman Bey, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve Mustafa Kemal Atatürk vs.'dir. Yine yaşayan Türk büyüğü modelleri ise Atilla İlhan ve Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu olabilir. Hem tarihsel hem de yaşayan Türk büyüğü modellerinin sayılarını çoğaltmamız olanaklıdır (Arslanoğlu, 2005).

Kahraman algısı bir özdeşleştirme içerdiği için kişilerin kahramanları da farklı farklı olabilir. Dağistanlı'nın çalışmasında (2007) ülkemizin çeşitli alanlarda önde gelen kişilerine “Sizin kahramanınız kim?” sorusu yöneltilerek cevaplar alınmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplarda ilginç ifadeler yer almıştır. Sinema yazarı Sevin Okyay'a göre kahramanlık karşısındakilerin gücüne aldırmandan onlara karşı çıkmaktır. M. Şevket Eyyi'ye göre kahramanlık, kişinin kendisindeki üstün insani nitelikleri düşmanlarının bile kabul etmesidir. Bu duruma örnek olarak Selahaddin Eyyubi'yi örnek göstererek kendi kahramanının o olduğunu söylemiştir. Matematikçi Ali Nesin ise ancak korkakların kahramana ihtiyaç duyduğunu ve korkak toplumların kahramanları olduğunu söylemektedir. Toplumun yapamayacağını yapması için kahramanlar ürettiğini düşünen Nesin, bu fikirlerinin ışığında kahraman idealini kabul etmez (Dağistanlı, 2007).

Yukarıdaki çalışmasından alıntı aktardığımız Arslanoğlu, Mevlana, Yunus Emre, Mehmet Akif Ersoy, İbni Sina, Piri Reis gibi Türk tarihinde ve toplumunda rol almış kişileri sıraladığı kahramanlar arasına dahil etmemiş olabilir. “Türk toplumun kahramanları kimlerdir?” sorusuna farklı cevaplar verilebilse de insanların ortalama

tercihleri büyük ölçüde örtüşeceğini söyleyebiliriz. Eğitim sistemimizde kahramanların yer alması sayesinde öğrenciler, onların temsil ettiği değerleri öğrenirken örnek alacakları rol modeller bulacakları gibi kendi geçmişimizle bağlarını da canlı tutacaklardır.

2. 7. EĞİTİMDE KAHRAMANLARDAN YARARLANMA İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yaptığımız literatür araştırmasında sınırlı da olsa yöntem ve amaç bakımından bu tezdeki çalışmaya benzer çalışmalar da tespit ettik. Bunlardan biri, Samuel Brodbelt ve Robert E. Wall'ın 1985'te birlikte yaptıkları çalışmadır. Yazarlar, 1974–1984 yılları arasında okutulan ikinci kademe Sosyal Bilgiler kitaplarındaki kahramanları, hem faaliyet alanları hem de kişisel özellikleri yönünden incelemişlerdir. Faaliyet alanlarını aile, din, politika, ekonomi ve spor olmak üzere beş grupta toplamışlardır. Kişisel özellikler açısından da cesaret, insancılık, eğlendiricilik, liderlik ve diğer olmak üzere beş farklı alan belirlemişlerdir. Araştırma sonucuna göre ikinci kademe Sosyal Bilgiler ders kitapları çeşitli kategorilerdeki kahramanları oldukça dar bir şekilde içerdiği sonucu bulunmuştur. İncelenen kitaplardaki kahramanlar çoğunlukla politika ve savaş alanından çıkmıştır. Yazarların belirttiğine göre kahraman kavramı kitaplarda, demokratik toplumun sürdürülebilmesi için gerekli olan ideal ve değerleri temsil etmek için kullanılmamıştır. Aynı şekilde kahraman kavramı, öğrencilerin demokratik ideallerini iyileştirmesine veya insanlık ve kurumlar arasındaki samimi ilişkilere odaklanmalarına yardım edecek şekilde de kullanılmamıştır (Brodbelt ve Wall, 1985). Yazarların incelediği 31 adet ikinci kademe Sosyal Bilgiler ders kitabında içinde hiç kahraman geçmeyen kitap sayısı 20; bir veya iki kahraman

geçen kitap 7 ve üç veya daha fazla kahraman geçen kitap sayısı 4 olarak tespit edilmiştir (Brodbelt ve Wall, 1985).

Benzer bir araştırma Balswick (1982) tarafından yapılmıştır. Araştırmada 1092 lise öğrencisinin kahramanlarını, cinsiyet ve ırk değişkenine göre belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Kahramanlar din, müzik, sinema, bilim, yönetim, spor, mizah, aile üyesi ve arkadaş gibi çeşitli alanlara ayrıldığı araştırma bulgularına göre Amerikan gençleri arasında erkek kahramanların kadın kahramanlardan daha çok yer aldığı tespit edilmiştir. Sadece aile ile ilgili kahramanlarda kadınlar öne çıkmıştır. Yazarın da belirttiği üzere, ABD gençleri arasında erkek kahramanlar kadınlardan daha fazla rol model olarak benimsenmektedir (Balswick, 1982). Irk açısından bakıldığında ise hem siyah hem de beyaz kahramanlar içerisinde erkek kahramanlar kadın kahramanlardan yaklaşık 3 kat fazla çıkmıştır. Bu çalışmanın bulgularına tablo 2.5'te yer verilmiştir.

Tablo 2. 5. Balswick'in araştırmasında çıkan kahramanların yüzdelik dağılımı

Kahramanlar Alan – Cinsiyet	Siyah kız öğrenciler %	Siyah erkek öğrenciler %	Beyaz kız öğrenciler %	Beyaz erkek öğrenciler %
Aile – Erkek	10	10	12	11
Aile – Kadın	14	12	10	8
Arkadaş – Erkek	7	7	8	8
Arkadaş – Kadın	6	3,5	5	4
Bilim – Erkek	1	3	2	2
Bilim – Kadın	0	0,5	0,5	0,5
Din – Erkek	4	5	4	3
Din – Kadın	0	0	0	0
Mizah – Erkek	5	6,5	5	6
Mizah – Kadın	1	0,5	0,5	0,5
Müzik – Erkek	9	12	11	10
Müzik – Kadın	0,5	2	3	1
Sinema – Erkek	9	13	16	15
Sinema – Kadın	1	1,5	2	3,5
Spor – Erkek	16	17	11	17
Spor – Kadın	1	1	1	1,5
Yönetim – Erkek	14	5	8	8

Yönetim – Kadın	1	0	1	1
-----------------	---	---	---	---

(Balswick, 1982).

Tabloda görüldüğü gibi erkek kahramanlar kadın kahramanlardan oldukça fazla çıkmıştır. En çok kahraman spor, sinema ve aile alanlarındadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu da toplumun ortak kahramanlarının aile, arkadaş gibi şahsi kahramanlardan daha fazla çıkmış olmasıdır (Balswick, 1982).

Kahraman konusu çeşitli yönleriyle kuramsal ve uygulamalı diğer bazı çalışmalarda da ele alınmıştır. Staats ve arkadaşları (2008) kahramanlığın psikolojik temellerini sorguladıkları çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin akademik dürüstlük algılarını araştırmışlar. Öğrencilerin çeşitli durumlarda kopya çekme davranışına karşı tutumlarını test etmişler. Öğrenciler her durumda akademik dürüstlükten yana olmayı kahramanca sayarak genel algıdan ayrı olarak cesaret, dürüstlük ve empati gibi 3 kavramı kahraman tanımı için kullanmışlar ve bu üç kavram arasında pozitif ilişki olup olmadığını test etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre cesaret, dürüstlük ve empati arasında pozitif bir ilişki tespit etmişler (Staats ve diğerleri 2008).

Bir diğer çalışma McCrary (1999) tarafından yine Amerika'da yapılmıştır. Çalışmada 17 anasınıfı öğrencisinden kendi kahramanlarının resimlerini yapmaları istenmiştir. Araştırmanın bulguları çocukların kavramları, değerleri ve davranışları televizyondan öğrendiklerini göstermektedir. 17 öğrencinin 14 tanesi kavga gibi şiddet içeren davranışları taşıyan karakterlerin resimlerini çizmişlerdir. Sadece 3 öğrenci, kahramanları olumlu imajlarla rol modeller olarak tanımlamışlar ve çizimlerinde kavga gibi olumsuz davranışların delillerine yer vermemişlerdir (McCrary, 1999). Sheridan (1968) tarafından yapılan çalışmada ise Çin devletinin

resmi ideolojisinin kahramanlardan yararlanarak farklı dönemlerdeki öğretim yöntemleri araştırılmıştır. Çin lideri Mao'nun fikirlerinin öğretiminde yararlanılan bazı kahramanların günlüklerinin incelendiği araştırmada incelenen kahramanlardan Mao ideolojisinin nasıl günlük işlerde bile örnek alındığı ve etkili olduğu tespit edilmiştir (Sheridan, 1968).

Çalışmanın kuramsal ve uygulama bütünlüğünü daha açık ifade etmesi açısından bu bölümde yaptığımız literatür taraması doğrultusunda ortaya çıkan olgu, bulgu ve görüşleri kısaca özetlemekte yarar var:

1. Kahraman kavramı evrensel bir olguya işaret eder. Her toplumun kendine özgü kahramanları olduğu gibi tüm insanlığın ortak kahramanları da vardır.
2. Kahraman algısı kişilerin değer tercihiyle ilişkilidir.
3. Kahraman kavramı doğrudan değer kavramıyla ilişkilidir. Çünkü, kahraman olumlu değerlere sahip olan kişidir.
4. Kahraman kavramının değerlerle olan ilişkisi kahramanlardan karakter ve değerler eğitimine yararlanmasının eğitimsel temelini oluşturur.
5. Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanmanın en etkin yolu rol model göstermedir. Çünkü kahramanlar rol model olma karakterine sahip kişilerdir.
6. Rol model olarak kahramanlardan yararlanma duyuşsal ve davranışsal boyutta etkili olma özelliğine sahiptir.
7. Eğitimde kahramanlardan yararlanma doğrudan veya dolaylı olarak kullanılan bir yöntemdir.

3. YÖNTEM

3. 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Bu yöntemlerin tanımına bakacak olursak nitel araştırma, “Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır.” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1999). Nicel araştırma ise, “Nicel araştırmalar, hedef kitleyi temsil eden bir örneklem ile görüşülerek, “% kaç oranında”, “ne kadar”, “kim tarafından”, vb. soruların cevaplarının alındığı çalışmalardır.” (www.istatistikmerkezi.com).

Bu çalışma, nitel açıdan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının incelenmesinden oluşmaktadır. Araştırma yapılırken 4., 5., 6. ve 7. sınıflar Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında adı geçen kahramanların değer öğretiminde kullanılıp kullanılmadığına bakılmıştır. Kitaplarda adı geçen bütün isimler kahraman olarak alınmamıştır. Seçim yapılırken şu ölçüte uyulmuştur:

“Kahraman, söyledikleri, yazdıkları, davranışları veya fikirleri yoluyla programda yer alan değerlerin herhangi birisini yansıtan bir konumda mıdır?”

Bu kısımda son olarak, kitaplarda değer öğretimi için yer aldığı tespit edilen kahramanların sayıları, ünitelere dağılımları ve ilgili değerleri içeren istatistikler çıkarılmıştır.

Çalışma, nicel açıdan 60 öğretmen adayı üniversite öğrencisinin katılımıyla yapılan birinci çalışma ile 162 öğretmen adayı üniversite öğrencisinin katıldığı ikinci çalışmadan (toplam 222 öğretmen adayından) elde edilen verilerden oluşmaktadır.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerini elde etmek amacıyla ayrı zamanlarda iki anket yapılmıştır. Sosyal Bilgiler Programı'ndaki 20 değer katılımcılara verilerek onlardan bu değerler için akıllarına gelen kahramanı yazmaları istenmiştir. Birinci ankette katılımcılardan 1, ikinci ankette 3 isim yazmaları istenmiştir. Her iki anketin birer örneği ekler bölümünde Ek-3'te bulunmaktadır.

3. 2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın nitel çalışma evrenini 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Örneklem ise 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Tokat – Erbaa'daki ilköğretim okullarında kullanılan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci ders ve çalışma kitaplarından oluşmaktadır. İncelenen ders kitaplarının künnyeleri ekler kısmında Ek-1'de yer almaktadır.

Araştırmanın nicel çalışma kısmı iki çalışmadan oluşmaktadır. Birinci çalışmanın evrenini 2007-2008 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim gören öğretmen adayı olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. İkinci çalışmanın evrenini 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim gören öğretmen adayı olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Birinci çalışmanın örneklemini, 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 4. sınıfta okuyan 60 öğrenciden oluşmaktadır. İkinci çalışmanın örneklemini, 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Sınıf Öğretmenliği bölümleri 3. ve 4. sınıflarda eğitim gören 162 öğretmen adayı üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklemin Sosyal Bilgiler

Öğretmenliği'nin yanı sıra Sınıf Öğretmenliği'nden de öğrenciler içermesinin sebebi, Sosyal Bilgiler derslerine 4. ve 5. sınıflarda sınıf öğretmenlerinin de giriyor olmasından dolayıdır. Örneklem toplamda 222 öğretmen adayı üniversite öğrencisini içermektedir.

3. 3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın nitel kısmında Sosyal Bilgiler ders kitapları incelenmiştir. Bunun için doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizinin yapılmasıdır. Nitel kısmın analizi, doküman inceleme yöntemini oluşturan 5 aşamadan 'Veriyi analiz etme' tekniğine uygun yapılmıştır. Veriyi analiz etme dört aşamada gerçekleşmektedir: 1- Analize konu olan veriden örneklem seçme 2- Kategorilerin geliştirilmesi 3- Analiz biriminin saptanması 4- Sayısallaştırma (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmanın birinci aşamasında 2007-2008 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda okutulan kitaplar arasından 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları örneklem olarak seçilmiştir. İkinci aşamada, ilgili literatürden de yararlanılarak kitapların kahramanları içermesi bakımından yapılacak analize temel olacak kategoriler belirlenmiştir. Bu kategoriler kahramanların mesleklerine göre belirlenen alanlardan oluşmaktadır: Bilim, Din, Edebiyat, Ekonomi, Güzel Sanatlar, Medya, Müzik, Savaş, Spor, Yönetim. Üçüncü aşamada analiz birimi olarak kişi adları seçilmiş ve ders kitaplarında önceden belirlenen ölçütlere uygunluk gösteren kişiler belirlenmiştir. Son aşama olan sayısallaştırma aşamasında 'Var veya yok' tekniği uygulanmıştır. Programdaki değerlerin öğretiminde rol model olarak kahramanların yer alıp

almadığına bakılmıştır. Rol model olarak yer alan kahramanların kaç değer için, kaç defa yer aldığına ait sayısal sonuçlar tespit edilmiştir.

Nicel kısımdaki verilerin elde edilmesinde kullanılan veri toplama aracı Sosyal Bilimlerde sıkça kullanılan anket yöntemidir. Bu araştırma için iki defa anket yapılmıştır. Araştırma iki aşamalı planlanmıştır. Bu yolla farklı zamanlarda yapılan iki ayrı ankette aynı kahramanların çıkıp çıkmayacağı test edilmiştir. Anketler sonunda büyük ölçüde benzer kahramanlar çıkmıştır.

Birinci uygulama Eğitim Fakültesinde okuyan 60 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ön çalışma niteliğinde olan bu ankette katılımcılara yapılandırıcı model Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan 20 değer verilerek her birisinin karşısına bir kahraman adı yazmaları istenmiştir. Yazacakları kahramanların bilim, din, edebiyat, ekonomi, müzik, sanat, sinema, siyaset ya da diğer herhangi bir alandan olabileceği söylenmiştir. Ayrıca katılımcılara erkek ya da kadın bir kahraman yazabilecekleri, bu kişinin yerli veya yabancı olabileceği, geçmişte yaşamış ya da hala hayatta olan birisi de olabileceği söylenmiştir.

İkinci uygulama 162 öğretmen adayı üzerinde uygulanmıştır. Bu ankette de katılımcılardan 20 değer karşısına kendi kahramanlarını yazmaları istenmiştir ve kahramanlarla ilgili benzer açıklamalar verilmiştir. Yalnız birinciden farklı olarak bu defa her değer karşısı 3 kahraman yazılması için üçe ayrılmıştır. Bu yolla ilgili değer için birden fazla kahramanı olan katılımcıya diğer kahramanlarını da yazma imkanı verilmiştir. Bu anketin alfa güvenilirlik katsayısı ($\alpha = .72$) olarak bulunmuştur. Bu da anketin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

3. 4. VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ

Nitel verilerin incelenmesinde doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler analiz edilirken değerin varlığına ve yokluğuna göre sayısallaştırma yapılmıştır.

Anket sonuçları SPSS 15.0 veri analiz programı ile analiz edilmiştir. Analiz yöntemi olarak Betimleyici (Descriptive) yöntem kullanılmıştır.

3. 5. SAYILTILAR

Araştırma yapılırken ankete katılan bütün öğretmenlerin ve ğretmen adaylarının samimiyetle kendi kahramanlarını yazdıkları varsayılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Sosyal Bilgiler Programındaki üniteler ve değerlerle ilgili bulgular, ardından Sosyal Bilgiler ders kitaplarında değerlerin öğretimi için öngörülen ve öngörülmeyen kahramanlarla ilgili bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Üçüncü kısımda ise öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kahramanlarının kimler olduğu hakkında fikir edinmek amacıyla öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde yapılan iki çalışmayla ilgili bulgu ve yorumlar bulunmaktadır. Kitaplardaki değer öğretimi amacının dışında yer alan bütün kahramanları içeren tablolar ile öğretmen ve öğretmen adaylarının tercihleriyle ilgili ayrıntılı bulgulara yer verilmiştir.

4. 1. SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARI İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

4. 1. 1. Dördüncü Sınıf Üniteleri

“Kendimi Tanıyorum” ünitesi: 4. sınıfın ilk ünitesi olan ‘Kendimi Tanıyorum’ ünitesi için belirlenen değerler ‘Duygu ve Düşüncelere Saygı ve Hoşgörü’ dür. Ünite bu değerlerin öğretimine yönelik yararlanılan kahraman bulunmamaktadır. Ancak bu ünite başka değerleri öne çıkaran kahramanlar yer almaktadır. Örneğin vatanseverlik değeri Atatürk sayesinde vurgulanmıştır. Atatürk’ün kişisel özelliklerinin anlatıldığı 22. sayfada onun ne kadar vatanını sevdiği anlatılmakta ve bu husustaki sözlerinden örnekler verilmektedir. Böylece vatanseverlik duygusunun önemi anlatılmakta ve öğrencilerin bu duyguyu benimsemeleri amaçlanmaktadır.

“Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi: ‘Türk Büyüklerine Saygı, Aile Birliğine Önem Verme ve Vatanseverlik’ değerleri bu ünite doğrudan verilecek değer olarak

belirlenmiştir. ‘Aile Birliğine Önem Verme’ değerine Kurtuluş Savaşı kadın kahramanlarından Halime Çavuş ile Atatürk arasında geçen bir olayda değinilmektedir. Anlatılan hikâyede Atatürk, elini öpmeye gelen Halime Çavuş’tan yanında kalmasını ve kızı olmasını ister. O ise anne babasının beklediğini söyler. Bunun üzerine Atatürk anne babasına itaat eden evladı saygıyla karşıladığını ifade eder. Bu anlatılanlarla öğrencilere Atatürk’ün aile birliğine ne kadar önem verdiği mesajı verilmektedir. İkinci olarak ünitenin sonunda Atatürk’ün annesine merakını gidermek için yazdığı mektubun konulması ile de onun aile hakkındaki fikirlerinin öğretilmesine destek sayılmalıdır.

Ders kitabında ‘Vatanseverlik’ değerinin öğrencilere kazandırılması amacıyla kullanılan iki kahraman göze çarpmaktadır. Birincisi kitabın birçok yerinde de başvurulan kahraman olan Atatürk’tür. Özellikle 54. sayfadaki ‘Hayalden Gerçeğe’ konusunda Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı boyunca vatan ve millet için yaptığı fedakârlıklar iki öğrencinin karşılıklı konuşması şeklinde anlatılmıştır. Diğer Kurtuluş Savaşı kahramanlarından Gaziantep’li Şahin Bey’dir. Şahin Bey’in de Fransızlar karşısında vatan için gösterdiği üstün mücadelede anlatılmaktadır. Vatanseverliğin öğrencilere kazandırılmasına destek materyal olarak kitabın 48. ve 49. sayfalarında tanınmış Çanakkale kahramanlarından Seyit Onbaşı’nın top mermisini kaldırdığı meşhur resmi ile Ezineli Yahya Çavuş’un mezar taşının fotoğrafına yer verilmiştir. Sadece fotoğraflarının kullanılması bile onların vatan uğrunda yaptıklarını açıkça anlatmaktadır. Ayrıca savaş hakkında konuşturmaya yönelik hazırlanan sorularla öğrencilere vatanseverliği benimsetmek hedeflenmektedir.

Kitapta bu ünitenin diğeri değeri olan ‘Türk Büyüklerine Saygı’nın öğretiminde yararlanılan kahraman bulunmamaktadır. Ünite boyunca anlatılan kahramanlar ve onların vatanımız için yaptıkları fedakârlıklar sayesinde Türk büyüklerine saygı duygusunun kazanılmış olacağı düşünülmüş olabilir.

“Yaşadığımız Yer” ünitesi: Yaşadığımız Yer ünitesinin değeri ‘Doğa Sevgisi’dir. Değeri öğretiminde başvuru model kahraman Atatürk’tür. Kitapta ‘Söğütözü’nde Bir Kulübe’ adıyla konuda bir hikâye anlatılmaktadır. Hikâyeye göre Atatürk, o zamanlar Ankara dışında olan Söğütözü mevkiinde ara sıra gelip dinleneceği bir kulübe yaptırmak ister. Ancak kulübenin yapımı için bazı söğüt ağaçlarının kesilmesi gerektiği söylenince vazgeçer. Buranın doğal yapısını bozmak istemez. Oradakilerden birinin ağaçların başka yere dikilmesi teklifini Atatürk’ün kabul etmesiyle kulübe inşaatına başlanır. Ayrıca Atatürk ağaçların nakli sırasında bizzat çalışır. İşte bu hikâyeye sayesinde Atatürk’ün doğaya olan sevgisi ve doğayı korumaya gösterdiği özen öğretilmek istenecektir.

Öğrenci çalışma kitabında da Atatürk’ün doğa sevgisini gösteren bir etkinlik yer almaktadır. 59. sayfadaki etkinlikte anlatılan hikâyede Atatürk Çankaya Köşkü’ne yeni yapılan ek bina için büyük bir ağacın kesildiğini öğrenir ve çok üzülür. Adeta bir yakını kaybetmiş kadar durumdan etkilenir. Ardından “Ağacı kesmeden bu iş yapılamaz mıydı? Bana sorsaydınız bir çaresini bulurdum.” der. Görüldüğü gibi bir ağacın bile kesilmesine gönüllü razı olmayan Atatürk’e ‘Doğa Sevgisi’ değerinin anlatımında rol model olarak başvurulmuştur.

“Üretimden Tüketime” ünitesi: ‘Temiz ve Sağlıklı Olmaya Önem Verme’ bu ünitenin değeri olarak belirlenmiştir. Ünite içerisinde bu değeri veya başka bir değeri öğretilmek için bir kahraman kullanılmamıştır.

“*İyi ki Var*” ünitesi: Ünitenin değeri ‘Bilimsellik’ tir. Değerin öğretiminde herhangi bir kahramandan yararlanılmamıştır.

“*Hep Birlikte*” ünitesi: ‘Yardımseverlik’ bu üniteye öğrencilere kazandırılması için belirlenen değerdir. Ünite, yardımseverlik değeriyle ilgili kurabileceğimiz Kızılay, Yeşilay gibi yardım kuruluşları, ailede ve mahallede yardımlaşma hakkında konular ve yardımlaşma ile ilgili şiir ve küçük hikâyeler içermektedir. Ancak değerın öğretimi amacıyla model olarak kullanılan bir kahraman yoktur. Yalnızca kitabın 149. sayfasında Osmanlı zamanında kurulan ‘Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti’ ne Atatürk tarafından ‘Türkiye Kızılay Derneği’ adı verildiğinden bahsedilmektedir. Bu ise değerin öğrencilere öğretiminde rol model olarak Atatürk’ün gösterildiğini söylemek için yeterli değildir.

Hep Birlikte ünitesi içerisinde Atatürk’ün ailenin önemi hakkında söylediği iki sözü yer almaktadır: “Uygarlığın esası; ilerlemenin ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır.” ve “Sosyal hayatın kökeni, aile hayatındadır.” 2. ünitenin değeri olan ‘Aile Birliğine Önem Verme’ nin öğrencilere kazandırılmasında kullanılabilecek bu sözlerin burada kullanılması ile bu üniteye ünitenin kendi değeri dışında bir değer Atatürk’ün yaklaşımıyla verilmektedir.

“*İnsanlar ve Yönetim*” ünitesi: 4. sınıf Sosyal Bilgiler kitabındaki 7. ünite öğrencilere yerel yönetimler, demokrasi ve seçimler, ilk meclis ve çevre bilinci konularında bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Ünite içeriğine bağlı olarak da değer olarak ‘Bağımsızlık’ seçilmiştir. Kitabın 182. sayfasından 187. sayfaya kadar olan bölüm boyunca devletimizin kuruluş aşamalarından olan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış yıllarında ülkenin içinde bulunduğu durum ve ilk meclisin yaptığı çalışmalar, aldığı kararlar anlatılmaktadır. Konu içerisinde Atatürk’ün sözleri ve

yaptığı konuşmalardan alıntılar bulunmaktadır. Süreç içerisinde öğrencilere yönelik konulmuş sorular yer almaktadır. Bu bütünlük içerisinde ve model olarak Atatürk sayesinde öğrencilerde bağımsızlığın ülkemiz ve geleceğimiz için önemli olduğu duygu ve bilincinin gelişmesi amaçlanmıştır.

“*Uzaktaki Arkadaşlarım*” ünitesi: Son üniteye öğrencilere kazandırılması amaçlanan değer ‘Misafirperverlik’ tir. Türk milletinin önemli özelliklerinden olan misafirperverliğin ne anlama geldiğinin ve gerçek hayattaki karşılığının anlaşılması için model olarak Nasrettin Hoca’dan faydalanılmıştır. Nasrettin Hoca’nın ‘Ye kürküm ye!’ sözüyle meşhur olan fıkrası ünitenin son kısmında anlatılmıştır. Burada öğrencilere 4 soru sorulmaktadır:

- 1- Bu fikranın konusu ne olabilir?
- 2- Sen bu fıkradan nasıl bir ders çıkardın?
- 3- Sence ev sahiplerinin Nasrettin Hoca’ya davranışı doğru mu?
- 4- Sen eve gelen misafirlerinize nasıl davranıyorsun?

Fıkra ve sorulardan oluşan konunun işleniş sürecinin şu şekilde gelişmesi hedeflenmektedir. Öğretmen bu soruları öğrencilere yöneltecektir. Verilen cevaplar doğrultusunda ortak bir cevaba ulaşılabilecektir. Sonuçta öğrenciler misafirlere Nasrettin Hoca’ya davranıldığı gibi davranılmayacağı, misafirin elbisesine veya sahip olduğu başka bir eşyaya değil kendisine değer verilmesi gerektiği yargısına ulaşacaklardır.

4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabındaki değerler ve belirlenen değerler dışında ünitelerde yer alan değerler ile öğretiminde model olarak başvurulan kahramanların tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 4. 1. Dördüncü Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülmeven Değerler ile Başvurulan Kahramanlar

Ünite Numarası ve Adı	Programda Öngörülen Değer	Yararlanılan Kahraman	Cinsi yet	Yerel / Evrensel	Bilinen Alan	Programda Öngörülmeven Değer	Yararlanılan Kahraman	Cinsi yet	Yerel / Evrensel
1-Kendini Tanıyorum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü	---				Vatanseverlik	Atatürk	Erkek	Yerel
2-Gecmişimi Öğreniyorum	Türk Büyüklerine Saygı Vatanseverlik Aile birliğine önem verme	Atatürk, Şahin Bey, Halime Çavuş, Ezimeli Yahya Çavuş, Seyit Onbaşı	Erkek Erkek Kadın Erkek	Yerel Yerel Yerel Yerel	Yönetim Savaş Savaş Savaş	---			
3-Yaşadığımız Yer	Doğa sevgisi	Atatürk <i>Çalışma kitabı</i> Atatürk	Erkek Erkek	Yerel Yerel	Yönetim Yönetim	---			
4-Üretimden Tüketime	Temiz ve sağlıklı olmaya önem verme	---				---			
5-İyi ki Var	Bilimsellik	---				---			
6-Hep Birlikte	Yardımseverlik	---				Aile Birliğine Önem Verme	Atatürk	Erkek	Yerel
7-İnsanlar ve Yönetim	Bağımsızlık	Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	---			
8-Uzaktaki Arkadaşların	Misafirperverlik	Nasreddin Hoca	Erkek	Yerel	Edebiyat	---			
Toplam		6					1		

	Yönetim	Yönetim	Bilinen Alan
--	---------	---------	--------------

4. 2. 2. Beşinci Sınıf Üniteleri

“*Haklarımı Öğreniyorum*” ünitesi: 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin ilk ünitesi olan ‘Haklarımı Öğreniyorum’ ünitesi öğrencilere, günlük hayatta ailede, okulda veya arkadaş gruplarında sahip oldukları öğrenci, çocuk ve arkadaş gibi değişik rollerini fark ettirmek ve onları bilgilendirmek suretiyle sosyalleşme süreçlerine katkı sağlamak için hazırlanmıştır. Nihai olarak öğrencilerin bilinçli ve sorumluluk sahibi vatandaşlar olarak yetişmeleri amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak doğrudan verilecek değer ‘Sorumluluk’ seçilmiştir. Sorumluluk duygusunun oluşması ve benimsenmesi için çeşitli etkinlik ve konulara yer verilmiştir. Çocuk haklarını öğretmek amacıyla ulusal ve uluslar arası kurum, kuruluş ve sözleşmeler kitaba alınmıştır.

Bu değerın öneminin kavratılması için model kahraman olarak Atatürk’ten yararlanılmıştır. Ders kitabının 19. sayfasında, ‘Başarıya Giden Yol’ başlığı altında öğrencilere Atatürk’ün hayatı boyunca başarılı olmasının sebebinin ne olduğu sorulmaktadır. Devamında küçük bir hikâyeye anlatılmaktadır. Hikâyede Atatürk zekâsıyla övünen bir kişiye zekâsına güvenmeyi bırakmasını, onun yerinde çalışkanlığa sarılmasını öğütlemektedir. Ardından sorunun cevabı verilmektedir. Cevapta Atatürk’ün başarısı, çalışkanlığına ve sorumluluklarını yerine getiren bir insan olmasına bağlanmaktadır. Böylece öğrencilere eğer hayat boyu başarılı olmak istiyorsanız, siz de Atatürk gibi çalışkan olun ve sahip olduğunuz sorumlulukları yerine getirin mesajı verilmektedir. Hemen fark edileceği gibi üniteye doğrudan verilmesi için seçilenin dışında bir değer olan ‘Çalışkanlık’ da böylece verilmektedir.

“Adım Adım Türkiye” ünitesi: Bu ünite Türkiye'nin sahip olduğu tarihi ve kültürel varlıklar, değişik yörelerden adetler, halk oyunları, yemekler tanıtılmaktadır. Atatürk'ün hayatı işlenmektedir. Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçtikten sonra yapılan değişiklikler ve Atatürk ilkeleri anlatılmaktadır. Atatürk'ün son günlerini anlatan konuyla ünite sona ermektedir. 'Estetik' değeri doğrudan verilecek değer olarak belirlenmiştir. Ünite, özellikle Atatürk'ün hayatının anlatıldığı bölümde birçok değer içermekte ve model kahraman olarak Atatürk'e başvurmaktadır. Ancak 'Estetik' değerinin öğretimi için yararlanılan bir kahraman bulunmamaktadır.

Sayfa 40'tan itibaren kitabın ikinci konusu başlamaktadır. 'Endazeden Metreye' başlığı altında Atatürk'ün hayatı, ilke ve inkılapları anlatılmaktadır. 42. sayfada Atatürk'ün vatanını ve milletini çok sevdiği, bunun ölçüsünün millete hizmet etmek olduğunu bildirdiği yazılıdır. Onun aynı zamanda insanlara değer verdiği, kendi milletinin mutluluğunu düşündüğü kadar dünyanın mutluluğunu da düşündüğü, bütün insanlığın hizmetinde çalışmak gayesinde olduğu söylenmektedir. Bu sözlerinin Atatürk'ün barışçılığına delalet ettiği belirtilmektedir. Sonraki paragrafa Atatürk'ün “Benim manevi mirasım ilim ve akıldır.” sözü alınmış ve akla ve bilime çok önem verdiği açıklaması yapılmıştır. Bütün bunlardan anlaşılan Atatürk'ün vatanseverlik, çalışkanlık, barış ve bilimsellik değerlerinin öğretilmesinde model gösterildiğidir.

50. sayfada 'Saygı' değerinin işlendiği görülmektedir. Değerin öğrencilere kazandırılmasında yine Atatürk'e başvurulmuştur. Atatürk'ün 'Milliyetçilik' ilkesinin anlatıldığı bu kısımda onun şu sözü yer almaktadır: “Hiçbir millet, milletimizden çok, yabancı unsurların inanç ve adetlerine saygı göstermemiştir. Hatta

denebilir ki diğerk din sahiplerinin dinine ve milletine saygılı olan tek millet bizim milletimizdir.” Burada diğerk milletlerin haklarına ve inançlarına saygılı olunması gerektiği mesajı verilmektedir. Sonuçta ‘Saygı’ değerinin öğretilimi amacıyla yararlanılan kahraman olarak yine Atatürk karşımıza çıkmaktadır.

Laiklik ilkesinin anlatıldığı 53. sayfada Atatürk, laikliğin sadece din ve devlet işlerinin ayrılması olmadığını aynı zamanda bireysel din ve vicdan özgürlüğü olduğunu, herkesin bu konularda özgür olduğunu vurgulamaktadır. Kişilerin her istediğini düşünme, istediğine inanma, istediği siyasi fikri benimseme haklarının bulunduğunu, kimsenin vicdanına hâkim olunamayacağını ve vicdan özgürlüğünün en önemli haklardan biri olduğunu söylemektedir. Bu sayede programda yer alan ‘Özgürlük’ değerinin din, düşünce ve vicdan özgürlüğü özelinde verildiği, rol model olarak da Atatürk’ten faydalandığı anlaşılmaktadır.

5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının 54. sayfasında ‘Bilgi Köşesi’ başlığı ile verilen yarım sayfalık bir not bulunmaktadır. Burada Atatürk’ün Türk tarihine çok önem verdiği anlatılmaktadır. Ona göre milletleri birleştiren unsurlardan birisi de tarihtir. Atalarımızın tarih boyunca nice büyük devletler kurduğunu hatırlatmaktadır. Dolayısıyla tarihimizi incelemek, aramak, Türklüğe ve dünyaya bildirmek işinin bir borç olduğunu ifade etmektedir. Kitaba alınan bu bilgilere bakıldığında 4. sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan ‘Türk Büyüklerine Saygı’ değerinin 5. sınıf düzeyinde de bu bilgiler sayesinde verildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Model kahraman ise Atatürk’tür.

“*Bölgemizi Tanıyalım*” ünitesi: Türkiye’nin bölgeleri, iklim özellikleri, yer şekilleri gibi coğrafi özellikleri, insan doğa ilişkileri ve doğal afetlerin işlendiği bu ünite de ‘Doğal Çevreye Duyarlılık’ değerini doğrudan verilecek değer olarak

belirlenmiştir. Ünite öğrencilerin ülkemizin coğrafi yapısı hakkında bilgilendirmek ve doğal afetleri tanıtarak karşılaşılması halinde bilinçli davranmalarını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Ünite içerisinde herhangi bir değer öğretimine ilişkin yerel veya evrensel bir kahraman kullanılmamıştır.

“Ürettiklerimiz” ünitesi: Sosyal Bilgiler dersinin bu ünitesinde Türkiye’nin ekonomisini oluşturan tarım, sanayi ve maden alanlarındaki üretim faaliyetleri anlatılmaktadır. ‘Çalışkanlık’ değeri doğrudan verilecek değer olarak belirlenmiştir. Ünitinin hiçbir yerinde veya öğrenci çalışma kitabında herhangi bir değer öğretimi amacıyla başvuru olan bir kahraman bulunmamaktadır.

“Gerçekleşen Düşler” ünitesi: Günümüzde bilim ve teknolojinin ulaştığı nokta, bilim insanı ve özellikleri, Atatürk ve bilim, bilgi kaynakları ve bunlardan yararlanma yollarının konu edildiği ünite ‘Akademik Dürüstlük’ hedef değer seçilmiştir. Özellikle bu değer öğretimine yönelik olarak ‘Emeğe Saygı’ adıyla bir konu bulunmaktadır. Ancak akademik dürüstlüğün öğretiminde model gösterilebilecek bir kahraman yer almamaktadır.

Ünite içerisinde biri tarihimizden diğeri günümüzden iki ünlü yerel kahramanın kısa biyografisi vardır: Ünlü denizci ve ilk Dünya haritasını çizen Piri Reis, dünyaca ünlü beyin cerrahı Prof. Gazi Yaşargil. Piri Reis’in biyografisinde Osmanlı Devleti’ne yıllarca kaptan olarak hizmet ettiğinden, ilk dünya haritasını çizdiğinden, Kitab-ı Bahriye isimli bir denizcilik kitabı yazdığından bahsedilmektedir. Prof. Yaşargil’in biyografisinde ise aldığı eğitim, yaptığı ameliyatlara, tıp biliminin beyin cerrahi alanında geliştirdiği cihaz ve teknikler ile aldığı uluslararası ödüller ve diğeri başarıları anlatılmaktadır. Üstün başarıları sayesinde yabancı bir üniversite tarafından ‘Yüzyılın Adamı’ seçildiği

anlatılmaktadır. Bir de 120. sayfada ampulün mucidi olan Edison hakkında bilgi notu vardır. Burada Edison'un sadece ampulü icat etmediği, 1093 farklı buluşu olduğu yazılıdır. Bu başarısının formülünün ne olduğunu kendisine soranlara o, "Yüzde bir kabiliyet, yüzde doksan dokuz ter." diye cevap vererek çalışmanın önemine dikkat çekmiştir. Bu örnekler sayesinde öğrencilerin onların başarılarına özenmeye ve onlar gibi başarılı olabilmek için daha çok çalışmaya sevk edilmesi amacının güdüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Böylece 'Çalışkanlık' ın ne kadar önemli bir değer olduğu anlaşılacaktır.

Ders kitabının 121. sayfasında 'Atatürk ve Bilim' başlıklı bir konuya yer verilmiştir. Burada Atatürk'ün bilime ve teknolojik gelişmelere ne kadar önem verdiği işlenmektedir. Atatürk, milletçe gelişmemizin ve çağdaş bir ulus olarak gelişmiş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmamızın ancak bilim ve fen sayesinde mümkün olabileceğini söylemiştir. Bilimin milleti olmayacağını, bilim ve fen neredeyse oradan almamız gerektiğini sözlerine eklemiştir. Son olarak bizlere bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin daima takipçi olmamız gerektiğini öğütlemiştir. Böylelikle Atatürk sayesinde, 4., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programlarında var olan ama 5. sınıf programına alınmayan 'Bilimsellik' değeri verilmeye çalışılmıştır.

"Toplum İçin Çalışanlar" ünitesi: Okul ortamının tanıtılması, toplumdaki değişik meslek grupları, vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşlarının kuruluş amaçları, faaliyetleri hakkında öğrencileri bilgilendirmek için hazırlanmış olan 6. ünitenin değeri 'Dayanışma' dır. Dayanışma veya başka bir değer öğretimine yönelik yerel veya evrensel herhangi bir kahraman kullanılmamıştır.

"Bir Ülke Bir Bayrak" ünitesi: Bu ünite boyunca öğrencilere kazandırılmak üzere iki değer tespit edilmiştir: 'Adil Olma, Bayrağa ve İstiklal Marşı'na Saygı'.

Toplum hayatı ve yasalar, ülkemizin merkezi ve yerel yönetim yapısı, teşkilatları ve kısaca görevleri, başkentimiz Ankara, demokrasi ve egemenlik sembolleri ve ‘İki Şehzade’ ile ‘Tören’ başlıklı iki hikâyeye ünitenin içeriğini oluşturmaktadır. Sözü edilen hikâyeler yukarıdaki değerleri öğretmek amacıyla özellikle konmuştur. Birinci hikâyeye ‘Adil Olma’ değerine örnek olması için seçilmiştir. Bu hikâyeye Beydeba’nın Kelile ve Dimne adlı kitabından alınmıştır. İsim verilmeden iki şehzadenin ülkenin iki yarısını birinin adaletle, diğersinin zulümle yönetimi anlatılmaktadır. Uzun yıllar sonra bu iki şehzadeden ülkeyi adil olarak yönetenin hayırla ve minnetle hatırlandığı, kötülük ve baskıyla yönetenin zulümleriyle ve nefretle hatırlandığı söylenmektedir. Bu şekilde ‘Adil Olma’ değerinin öğrencilere kazandırılması amacıyla Beydeba’nın yazdığı eserden yararlanılmıştır.

‘Tören’ isimli hikâyede 23 Nisan törenine ilk defa katılan bir çocuğun hikâyesidir. ‘İstiklal Marşı ve Bayrağa Saygı’ değerinin öğretilmesinde kullanılmak için hazırlanan hikâyede bu iki değerimize saygı vurgusu yapılmaktadır. Ancak rol model olarak gösterebilecek bir kahraman yoktur.

Ancak öğrenci çalışma kitabında ‘Bayrağa Saygı’ değerinin öğretilmesinde Atatürk’e yer verilmiştir. Kitabın 84. sayfasında ‘Atatürk’ün Bayrağa Saygısı’ başlığıyla bir etkinlik bulunmaktadır. Etkinlik başında verilen okuma parçasında Atatürk, Yunan işgalinden kurtarılmasından sonra İzmir’e gelmiştir. Kendisine daha önce Yunan kralının da kaldığı Karşıyaka’da bir ev tahsis edilmiştir. Eve girerken üzerinden geçmesi için yere bir Yunan bayrağı serilmiştir. Bunu düşünenlere göre Atatürk bayrağın üstüne basarak geçecek ve kısmen de olsa öcümüz alınacaktır. Bayrağı görünce nedenini soran Atatürk’e işin aslı anlatılır ve ‘Yunan kralı da böyle yapmıştı’ denir. O ise şu cevabı verir: “O, geçmişte hata etmiş. Bir milletin

bağımsızlığının sembolü olan bayrak çiğnenmez. Aynı hatayı ben tekrar edemem.”
Ve bayrak kaldırılır. Böylece Atatürk sadece bizim bayrağımıza değil bütün ülkelerin bayraklarına saygı gösterilmesi gerektiğini net bir biçimde ortaya koymuş olmaktadır.

“*Hepimizin Dünyası*” ünitesi: ‘Tarihsel Mirasa Duyarlılık’ değerinin hedef değer seçildiği bu ünite öğrencileri uluslar arası ticaret, iletişim ve bilgisayarlar, ülkemizdeki ve dünyadaki tarihi-kültürel varlıklar ve turizm konularında bilgilendirmek için hazırlanmıştır. Hedef değer öğretiminde yararlanılmış herhangi bir kahraman yoktur. Ancak konular içerisinde başka değerler ve model kahramanlar yer almaktadır.

Ünitenin ilk sayfasında Yunus Emre’nin “Gelin tanış olalım, İşi kolay kılalım, Sevelim sevilelim, Bu dünya kimseye kalmaz.” dörtlüğüne yer verilmiştir. Dörtlükten Yunus Emre’nin sevgi ve barışa çağıran bir insan olduğu anlaşılmaktadır. Şiir yardımıyla bu ünlü Türk şairi, sevgi ve barış değerleri için rol model olarak kullanılmıştır.

Sayfa 192 ve 193’te ‘Turizm İnsanları Yakınlaştırır’ başlıklı bölümde turizm sayesinde insanların birbirine yaklaşacağı belirtilmektedir. Yakınlaşmanın barış dolu bir dünya meydana getireceği böylece Atatürk’ün ‘Yurtta barış, dünyada barış!’ idealinin gerçek olacağı dile getirilmektedir. Buradan itibaren Atatürk’ün bütün insanları sevdiği ve çok barışçı bir devlet adamı olduğu anlatılmaktadır. Bu da Atatürk’ün ‘Barışçılık’ değerinin öğretiminde rol model olarak kullanıldığını göstermek için yeterlidir.

5. sınıf düzeyinde değerlerin ünitelere dağılımı ve bu değerlerin öğretiminde kullanılan kahramanlar özet halinde Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4. 2. Beşinci Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülenlerin Dışındaki Değerler ile Başvurulan Kahramanlar

Ünite Numarası ve Adı	Programda Öngörülen Değer	Yararlanan Kahraman	Cinsiyet	Yerel / Evrensel	Bilinen Alan	Programda Öngörülme-yen Değer	Yararlanan Kahraman	Cinsiyet	Yerel / Evrensel
1- Haklarını Öğreniyorum	Sorumluluk	Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	Çalışkanlık	Atatürk	Erkek	Yerel
2- Adım Adım Türkiye	Estetik	---	---	---	---	Vatanseverlik Çalışkanlık Bilimsellik Saygı, Barış Özgürlük Türk Büyüklüklerine Saygı	Atatürk	Erkek	Yerel
3- Bölgenizi Tanıyalın	Doğal çevreye duyarlılık	---	---	---	---	---	---	---	---
4- Üretikleriniz	Çalışkanlık	---	---	---	---	---	---	---	---
5- Gerçekleşen Düşler	Akademik dürüstlük	---	---	---	---	Çalışkanlık Bilimsellik	Piri Reis Gazi Yaşargil Edison Atatürk	Erkek Erkek Erkek Erkek	Yerel Yerel Evrensel Yerel
6- Toplum İçin Çalışanlar	Dayanışma	---	---	---	---	---	---	---	---
7- Bir Ülke Bir Bayrak	Adli olma Bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı	Beydeba	Erkek	Evrensel	Edebiyat	Bayrağa Saygı	Atatürk	Erkek	Yerel
8- Hepimizin Dünyası	Tarihsel mirasa duyarlılık	---	---	---	---	Sevgi Barış	Yunus Emre Atatürk	Erkek Erkek	Yerel Yerel
Toplam		2					5		

	Edebiyat Yönetim	Yönetim	Bilim Bilim Bilim Yönetim	Yönetim	Yönetim	Bilinen Alan
--	---------------------	---------	------------------------------------	---------	---------	-----------------

4. 2. 3. Altıncı Sınıf Üniteleri

“*Sosyal Bilgiler Öğreniyorum*” ünitesi: Bu ünitenin değeri olan ‘bilimsellik’ in öğrencilere öğretilmesi amacıyla Atatürk’ten yararlanılmıştır. Atatürk’ün sosyal bilimlerin gelişmesi için yaptığı çalışmalar iki ders saati (80 dakika) süresince dersin konusu olarak işlenmiştir. Bu çerçevede Atatürk’ün açtığı kurumlardan olan Gazi Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu’nun kuruluş aşamaları, kurumsal yapıları, çalışma alanları ve günümüzdeki durumları anlatılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün sadece söz konusu kurumları kurmakla kalmadığı, yaşadığı dönemde çalışmalara da bizzat katılarak bilime ve bilimsel çalışmalara ne kadar önem verdiği anlatılmak istenmiştir. Ayrıca onun konuyla ilgili sözlerine yer verilmiş ve öğrencilere bu sözlerden ne anladıklarını söylemeleri istenmiştir. Böylece rol model olarak Atatürk’ün kullanımı sayesinde bilimsellik değeri öğrencilere kazandırılmaya çalışılmıştır.

“*Yeryüzünde Yaşam*” ünitesi: Yeryüzünde Yaşam ünitesi paralel ve meridyenler, dünyadaki iklimler, harita bilgisi, Türkiye’de görülen iklimler, tarih öncesi devirler, tarih şeridi bilgisi ve Türklerden önce Anadolu’da yaşayan medeniyetler konularını içermektedir. 6. sınıf düzeyinde verilecek değerlerden bu ünite için belirlenen değer ‘Doğal Çevreye Duyarlılık’ tır. Açıkça bu değerinin öğretiminde kullanılan bir kahraman bulunmamaktadır. Ancak Frigya Kralı Midas ile ilgili bir efsane anlatılarak doğal çevreyi korumanın önemi hissettirilmiştir. Efsaneye göre Kral Midas, mitolojide eğlence ve şarap tanrısı olarak geçen Dionisos’un bir arkadaşını çok iyi misafir etmiş; bu ise Dionisos’un çok hoşuna gitmiştir. Bunun

üzerine Dionisos kralın bir isteğini yerine getireceğini söylemiş, o da dokunduğu her şeyin altın olmasını istemiştir. Bu ilk başta çok hoşuna gitse de zamanla yemek bile yiyemez olmuştur. Hatasını anlayınca af dilemiş ve eski haline dönmüştür. Kitapta hikâye bittikten sonra öğrencilere her dokunduklarının altın olmasını isteyip istemedikleri sorulmaktadır. Hikâyede olanları da göz önünde bulundurarak öğrencilerin çevremizi bu haliyle korumamız gerektiği yargısına ulaşmaları hedeflenmektedir.

“İpekyolunda Türkler” ünitesi: Bu ünite Osmanlı Devleti’nden önceki Türk devletleri anlatılmaktadır. Doğrudan verilecek değer ‘Kültürel Mirasa Duyarlılık’ tır. Değerin öğrencilere kazandırılması amacıyla rol model olarak Atatürk’ten yararlanılmıştır. ‘Atatürk ve Türk Devletleri’ başlığıyla kitapta yer alan konu içerisinde Atatürk’ün Türk milletinin büyüklüğünü, şerefli bir millet oluşunu ve diğer bazı özelliklerini ifade ettiği sözleri yer almaktadır. Bu sözlerin yanında Atatürk’ün değişik fotoğrafları bulunmaktadır. Öğrencilerin cevaplama için ‘Atatürk’ün sözlerinden yola çıkarak Türklerin tarih boyunca kurdukları devletlerin genel özelliğini belirtiniz.’ ifadesi ile öğrenciler tarihimiz ve kültürümüz hakkında düşünüp konuşmaya teşvik edilmiştir. Bu sürecin sonunda öğrencilerden tarihimiz ve kültürümüz hakkında bilinç ve duyarlılıklarının artacağı varsayılmaktadır.

Değerin öğretimi için Atatürk’ten başka yerel kahramanlardan da yararlanılmıştır. Kaşgarlı Mahmut’un kendisini yine kendi anlatıyor gibi hazırlanan kısımda Kaşgarlı Mahmut kısaca özgeçmişini anlattıktan sonra yaptığı çalışmalarını anlatmaktadır. Bu bölümde Türklerin yüksek bir kültüre sahip olduklarını anlattığını ve Türkçenin üstün bir dil olduğunu kanıtlamak için kitap hazırladığını söylemektedir. Diğer bir kahraman olan Gazneli Mahmut, Sultan Alparslan ve

Melikşah da yaptığı işleri anlatırken şair, sanatkâr ve bilginlere destek olduklarını belirtmektedirler. Alparslan ayrıca şehirlerin imarına da büyük önem verdiğini söylemektedir. Böylece öğrencilerden, atalarımızın kendi yaptırdıkları veya destek verdiklerini söyledikleri kişilerden kalan bina türündeki her türlü tarihi eser veya yazılı eser gibi her türlü kültürel mirasımıza sahip çıkma ve onları koruma bilinci geliştirmeleri beklenmektedir.

“Ülkemizin Kaynakları” ünitesi: Dördüncü ünitenin değeri ‘Sorumluluk’ olarak belirlenmiştir. Ünite vatandaş olarak devlete karşı sorumluluklarımızı işlemektedir. Öğrencilerde sorumluluk duygusunun yerleşmesi için ünite boyunca çok kısa olarak ve sadece bir yerde bir kahramana başvurulmuştur. O da yine Atatürk’tür. Ders kitabının 108. sayfasında Atatürk’ün vatandaşların devlete karşı görevlerine çok önem veren bir lider olduğu söylenmektedir. Ardından ‘En iyi bireyler, kendinden çok bağlı olduğu toplumu düşünen, onun varlığının ve mutluluğunun korunmasına yaşamını veren insanlardır.’ sözüne yer verilmekte ve onun vatandaşların devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmesini istediği anlatılmaktadır. Bu sayede ‘Madem Atatürk böyle istiyor, biz de sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz.’ mesajı verilmektedir.

“Ülkemiz ve Dünya” ünitesi: Ülkemizin ticaretini oluşturan sektörlerin ve ticaret yaptığımız ülkelerin, Türk dünyasının, dünyadaki bazı felaket olaylarının, ülkemizdeki bazı sanat ve spor etkinliklerinin anlatıldığı bu üniteye öğrencilere kazandırılması istenen ‘Yardımseverlik’ tir. Atatürk burada da başvuru kahraman olarak karşımıza çıkıyor. Bugün Asya’da yaşayan Türk devletlerinin anlatıldığı bölümde Atatürk, Türkiye’nin o gün var olan Sovyetler Birliği ile dost olduğunu, ancak bu devlet yıkılırsa bünyesindeki Türk kardeşlerimize sahip çıkmamız

gerektiğini söylemektedir. Bunun için dil, inanç gibi köprüler kurmamızı ve onları beklemeden bizim onlara yaklaşmamızı önermektedir. Yani söz konusu durumda onlara yardım etmemiz gerektiğini ve o günden hazırlanmamız gerektiğinin önemini anlatmaktadır. Zor durumda kalmaları halinde Türk kardeşlerimize yardımcı olmamız gerektiğinden hareketle öğrencilerde ‘zor durumda olana yardım etme’ duygusunun gelişmesinin amaçlanmış olabileceği düşünülebilir.

Atatürk’ün aynı ünitenin içerisinde başka bir değerın öğretimi için de rol model olarak kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Kitabın 133. sayfasında Atatürk’ün o günkü İran devlet başkanıyla çektiği fotoğrafın yanında onun ne kadar barışçı bir devlet adamı olduğu ve barışçı bir politikayı benimsediği anlatılmaktadır. Üstelik onun ‘Yurtta barış, dünyada barış.’ sözüne de yer verilmiş ve bütün dünyaya bu çağrıyı yaptığı vurgulanmıştır. Bu ünitenin hedef değeriyle ilgili olmasa da Atatürk’ün barışçılığı model gösterilerek öğrencilerde barış duygusunu pekiştirmenin ünitenin amaçları arasında olduğu görülmektedir.

“Demokrasinin Serüveni” ünitesi: Adından da anlaşılacağı gibi bu ünite yönetim biçimlerinin tarihini ve demokrasinin günümüze gelene kadar geçirdiği evreleri içermektedir. Üniteye verilecek değer olarak tespit edilen ‘Hak ve Özgürlüklere Saygı’ değeridir. Birçok yerel ve evrensel kahramanın bulunduğu üniteye hak ve özgürlükler konusunda yaptıkları işleri veya söyledikleri sözleri yer alan iki yerel kahraman göze çarpmaktadır: Atatürk ve Fatih Sultan Mehmet. Atatürk’e beş yerde atıf yapılmaktadır (142, 151, 159, 162. ve 164. sayfalar). Kitabın 151. sayfasında Atatürk’ün din konusunda herkesin serbest olduğunu belirttiği bir sözü bulunmaktadır. 159. sayfada Atatürk, ilerlemenin ve kurtuluşun anasının özgürlük olduğunu ve en temel insan hakkının yaşam hakkı olduğunu söylemektedir.

Ayrıca burada Atatürk'ün insan haklarının gerekliliğinden bahsettiği bir konuşmasından yarım sayfalık bir alıntı ile 2 fotoğrafı bulunmaktadır. Yine sayfa 164'te Atatürk'ün insan haklarından bahsettiği bir konuşmasından yarım sayfalık bir alıntı bulunmaktadır.

162. sayfada Atatürk başka bir değerden bahsetmektedir: Çalışkanlık. Burada Atatürk Türk kadınlarının çalışkanlığını övmektedir. Onların kurtuluş mücadelesinde gösterdikleri emeği dünyada hiçbir milletin kadınının gösteremeyeceğini söylemektedir. Bu sayede 7. ünitenin değeri olan çalışkanlık bir önceki ünite içerisinde Atatürk modeliyle verilmek istenmiştir.

Fatih Sultan Mehmet ise 151. ve 164. sayfalarda geçmektedir. İlkinde küçük bir tarihi hikâye anlatılmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmiştir. Bütün İstanbul halkı Ayasofya'da toplanmış ağlamaktadır. Fatih buraya gelince herkesi susturur ve onların her türlü haklarını, mallarını, canlarını, özgürlüklerini garanti eder ve kendisinden korkmamalarını telkin eder. 164. sayfada ise Balkanlardaki Osmanlı hoşgörüsünü gösteren bir örnek verilmektedir.

Ayrıca hak ve özgürlükler ile ilgili Öğrenci Çalışma Kitabı'nda iki etkinlik bulunmaktadır. Birincisi 116. sayfada, Martin Luther King'in kısa hayat hikâyesi, geçen yüzyılda Amerika'da siyahlar için özgürlük verdiği mücadele ve bir konuşmasından kısaltılmış bir bölümü içeriyor. Diğer 121. sayfada Fatih Sultan Mehmet'in Bosna fethedildiği zaman orada yaşayan halkın hiçbir şekilde canına, malına ve diğer haklarına dokunulmayacağını emrettiği fermanı. Bu etkinliklerde öğrenciler anlatılanlardan yola çıkarak haklar ve özgürlükler hakkında düşünüp yazmaya sevk edilmektedir.

Bu üç kahramanın insan hak ve özgürlüklerine bakışları ve bu konuda yaptıkları anlatılarak öğrencilerin başkalarının hak ve özgürlüklerine saygılı bir tutum geliştirmeleri hedeflenmektedir.

“Elektronik Yüzyıl” ünitesi: Son ünite için belirlenen değer ‘çalışkanlık’ tır. Yukarda görüleceği gibi bu değer kazandırılmasına yönelik önceki ünite bilgileri yer almaktadır. Bu ünitenin son iki sayfasında model olarak yine Atatürk’e başvurulmuştur. Onun bilime ve akılcılığa verdiği önemi gösteren sözlerine yer verilmekte ve yaptığı çalışmalardan örnekler verilmektedir. Bu manada bir geometri kitabı yazdığı, dil çalışmalarına ağırlık verdiği belirtilmektedir. Bilim ve teknolojinin ülkemizde gelişmesi için açtığı kurumlardan örnekler verilmektedir. Bu suretle öğrencilerin çalışkanlığın önemini ve ülkemiz için gerekliliğini daha iyi kavrayacakları umulmaktadır.

6. sınıflar için programda yer alan değerlerin öğretiminde model alınan kahramanların tablosu şöyledir:

Tablo 4. 3. Altıncı Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülmeyen Değerler ile Başvurulan Kahramanlar

Ünite Numarası ve Adı	Programda Öngörülen Değer
1- Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Bilimsellik
2- Yeryüzünde Yaşam	Doğal çevreye duyarlılık
3- İpek Yolunda Türkler	Kültürel mirasa duyarlılık
4- Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk
5- Ülkemiz ve Dünya	Yardımsızlık
6- Demokrasinin Seriv eni	Hak ve özgürlüklere saygı
7- Elektronik Yüzyıl	Çalışkanlık
Toplam	

Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	---	Yararlanılan Kahraman	Cinsi yet	Yerel / Evrensel	Bilinen Alan	Programda Öngörülme-yen Değer	Yararlanılan Kahraman	Cinsi yet	Yerel / Evrensel	Bilinen Alan
Atatürk	Erkek	Evrensel	Yönetim	---									
Frigya Kralı Midas	Erkek	Evrensel	Yönetim	---									
Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	---									
Kasgarlı Mahmut	Erkek	Yerel	Edebiyat	---									
Gazneli Mahmut	Erkek	Yerel	Yönetim	---									
Alparslan	Erkek	Yerel	Yönetim	---									
MeLKışah	Erkek	Yerel	Yönetim	---									
Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	---									
Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	Baruş	Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim					
Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim		Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim					
Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	Çalışkanlık	Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim					
Fatih S. Mehmet	Erkek	Yerel	Yönetim										
Martin Luther King	Erkek	Evrensel	Din										
Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim	---									
8					1								

4. 2. 4. Yedinci Sınıf Üniteleri

“İletişim ve İnsan Hakları” ünitesi: 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ilk ünitesi iletişim konusunu işlemektedir. Ünite de öğrencilere çevremizdekilerle nasıl iletişim kurmamız gerektiği anlatılmaktadır. Bunun yanında kitle iletişim araçlarından Türkiye Radyo Televizyonu (TRT) tanıtılmakta ve öğrenciler tarafından yapılmış kitle iletişim özgürlüğü konulu bir panele yer verilmiştir. Son bölümde

Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı yıllarında halka mesajlarını iletmek için kullandığı gazete ve ajanslarla ilgili bilgiler verilmiştir. 'Farklılıklara Saygı' bu üniteye öğrencilere kazandırılması hedeflenen değer olarak belirlenmiştir. Ancak değerın öğretimiyle ilgili bir kahramandan yararlanılmamıştır. Öğrenci çalışma kitabında Nasrettin Hoca ile bir bilgin arasında geçen ve birbirlerini farklı anladıkları bir fıkraya ile Hacivat ile Karagöz'ün yanlış anlaşılmalara dolu bir diyalog örneği bulunmaktadır. Bir de sayfa 30'da Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı döneminde kullandığı yayın organları ile ilgili 'Milli Mücadelede İletişim' adlı etkinlik yer almaktadır. Bu etkinliklerden hiçbirinin bir değerın öğretiminde kullanıldığını söylemek mümkün değildir.

“Ülkemizde Nüfus” ünitesi: 'Vatanseverlik' bu ünitenin öğrencilere kazandırılması için atanmış değeridir. Ünite ülkemizde nüfusun yoğunluk dağılımı, bazı illerimizin nüfusları, nüfus sayımının neden yapıldığı, yerleşme özgürlüğü, göç olgusu gibi konularda bilgiler içermektedir. Öğrenci çalışma kitabında ülkemizdeki nüfusun kadın-erkek, yaş, çalışan-çalışmayan, eğitim durumu gibi özellikler açısından dağılımı ve göç ile ilgili etkinlikler bulunmaktadır. Göç olgusunun ve sebeplerinin anlatıldığı 42.-45. sayfalar arasında yurt dışına göç etmiş insanların hikâyelerine yer verilmiştir. Hikâyelerde bu insanların vatan sevgisini ve vatan hasreti çektiklerini ifade ettikleri sözleri yer almaktadır. Bunların dışında vatanseverlik değerinin öğretilmesinde rol model olarak kullanılmış bir kahraman bulunmamaktadır.

“Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi: Adından da anlaşılacağı gibi bu ünite tarihimize ilgili bilgiler içermektedir. Türklerin Anadolu'ya ilk defa ne zaman ve nereden geldikleri, Türkiye Selçuklu Devleti, Haçlı Seferleri, Osmanlı Devleti'nin

kuruluş dönemi, Osmanlı ordusu ve yönetimi, İstanbul'un fethi ve Osmanlı Yükselme Dönemi, Batı medeniyetinin Osmanlı'ya etkileri ve bizim onlara etkilerimiz, 17., 18. ve 19. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'ndeki yenilikler ünite boyunca işlenmektedir. Kazandırılacak değer 'Estetik' tir. Ünite sonunda öğrencilerin sanat eserlerine ve sanat dallarına olan ilgilerinin artması ve günlük yaşantıları içerisinde estetik bakış açılarının gelişmesi beklenmektedir.

Sayfa 77'de geçen yüzyılda yaşamış (ö. 1963) Sivaslı bir müzisyen olan Muzaffer Sarısözen'in kısa biyografisi içinde müzikle ilgili yaptığı çalışmalara yer verilmiştir. Onun bu çalışmalarla Türk müziğine önemli hizmetleri olduğu vurgulanmıştır.

81. sayfada Levni mahlasıyla anılan nakkaş Abdülcélil Çelebi'nin ve Hollandalı ressam Vanmour'un yaptığı resimlerle Lale Devri'ni anlattıkları belirtilmiştir. Ayrıca Levni'nin devrin sanatındaki değişimleri temsil ettiği söylenmektedir. Biraz altında ise padişah III. Ahmet'in sadrazamı Damat İbrahim Paşa ile birlikte İstanbul'un değişik yerlerinde yaptıkları imar faaliyetleri sayesinde sanata, edebiyata ve toplumsal hayata yeni ve özgün bir anlayış getirdikleri dile getirilmektedir. Anlatılanlar İstanbul'daki III. Ahmet Çeşmesi ve yukarıdaki ressamların birer çalışması ile desteklenmiştir. Bu örneklerle öğrencilerde estetik değerinin oluşacağı düşünülmektedir.

Ünitenin hedef değerinin dışında değerler de ünite içerisinde verilmiştir. Örneğin ders kitabının 55. sayfasında Yunus Emre'nin resminin yanında "Söz Ola Kese Savaşı" adıyla bilinen şiirinden bir dördlük bulunmaktadır. Yunus'un sözlerinde sorunların sözle yani diyalogla çözülebileceği dile getirilmekte ve barış çağrısı

yapılmaktadır. Şiirde toplumların bir arada yaşaması için hayati öneme sahip olan ‘Barış’ değerine vurgu görülmektedir.

Bir başka örnek olarak 72. sayfada Fatih Sultan Mehmet’in 1478 yılında Bosna’yı fethettiğinde yayınladığı fermanına yer verilmiştir. Ferman Bosnalı din adamlarına ahidname yani yemin ve garanti belgesi suretinde verilmiştir. Buna göre Fatih kendisine itaat ettikleri sürece Bosna halkının can ve mal güvenliğine kimseden zarar gelmeyeceğini ve hepsinin tam bir güvenlik altında olduklarını garanti etmektedir. Böylece Fatih Sultan Mehmet’in hoşgörü sahibi bir padişah olduğu ortaya konulmaktadır. Bunun yanında tarihçi Kemal Karpat’ın Osmanlı’da Hoşgörü kitabından bir alıntı bulunmaktadır. Alıntıda Osmanlı Devleti’nin kurduğu hoşgörüye dayalı yönetimden bahsedilmektedir. Öğrencilere bu iki metinden yola çıkarak düşünerek hoşgörü değeri üzerine fikirlerini belirtmeleri için sorular yer almaktadır. Bu etkinliklerle öğrencilere ‘Hoşgörü’nün önemi anlatılmaktadır.

Bu ünite değer öğretimi açısından yüklü bir ünedir. 86. ve 87. sayfalarda Osmanlı padişahları II. Mahmut, III. Selim ve II. Abdülhamit’in yönetim, eğitim, ekonomi ve kültür alanında yaptıkları yenilikler ve açtıkları yeni okullar anlatılmaktadır. Özellikle II. Mahmut’un Tıp Okulu’nun açılışında yaptığı konuşmadan küçük bir alıntı dikkat çekmektedir. Padişah burada tıp biliminin Fransızca okutulacağını ancak bundan kastının öğrencilere Fransızca öğretmek olmadığını, aksine okulda tahsil edilen tıp biliminin zamanla kendi dilimize kazandırılması olduğunu ifade etmektedir. Gerçekleştirilebilse Türk eğitim tarihi açısından çok büyük bir adım olabilecek bu hayalî II. Mahmut’un bilime ne kadar önem verdiğini ortaya koymaktadır. Burada padişah II. Mahmut’un ‘Bilimsellik’ değeriyle ilgili model olarak verildiğini söylemek mümkündür.

“*Zaman İçinde Bilim*” ünitesi: Programa göre ‘Bilimsellik’ değeri bu üniteye verilecektir. Ünite süresince bazı önemli buluşların hikâyesi, yazı ve matbaanın icadı, bazı bilim adamlarının hayat hikâyeleri, tarih boyunca toplumların bilim alanındaki etkileşimi, Avrupa’daki Reform ve Rönesans hareketleri ile bunların günümüzdeki bilim seviyesine ulaşılmasındaki yeri işlenmektedir. Türk-İslam ve yabancı bilim adamlarından bazılarının bilime katkılarından örnekler sunularak bilimsel çalışmaların ve buluşların insanlar için önemi anlatılmaktadır. Bazı bilim adamlarının kısa hayat hikâyeleri de ünite içerisinde bilgi notları şeklinde verilmektedir. Bu suretle öğrenciler bilim adamlarının ve bilimselliğin değerini takdir edeceklerdir.

Kitabın 126. sayfasında ‘Bilim Mirası’ başlıklı konuda bilim insanının ünlü matematikçimiz Cahit Arf’a ait tanımına yer verilmektedir. Arf bilim insanını “Bize evrenimizi anlamak için yol kılavuzlar.” şeklinde tanımlamaktadır.

Aynı sayfada Fatih Sultan Mehmet’in bilime ve bilim adamlarına verdiği önemi anlatan bir hikâye bulunmaktadır. Anlatılana göre Akkoyunlu Devleti Fatih’e elçi gönderir. Elçi ise ünlü matematik bilgini Ali Kuşçu’dur. Sultan bu değerli bilim adamının şöhretini duymuştur ve onu İstanbul’dan göndermek istemez. Gitmek yerine İstanbul’da kalıp medreselerde hocalık yapmasını teklif eder. Ali Kuşçu da ülkesine dönüp elçilik görevini tamamlamaydı, sonra gelip İstanbul’da teklif edilen görevi ifa etmeyi istediğini bildirir. Fatih Sultan Mehmet bu isteğini kabul eder ve Ali Kuşçu iki yıl sonra ailesiyle birlikte İstanbul’a gelir. Bu hikâyeden sonra Osmanlı medreselerinde astronomi ve matematik alanında önemli ilerlemeler olduğu kaydedilmektedir. Öğrencilerin buradan alacağı mesaj ise Türk büyüklerinden Fatih Sultan Mehmet’in bilime ve bilim adamlarına ne kadar değer verdiğidir.

127. sayfada bir başka önemli Türk-İslam bilgini olan Biruni anlatılmaktadır. Buradaki bilgilerde Biruni'nin uluslar arası düzeyde tanınan bir bilim adamı olduğu gösterilmektedir. Onun 1973 yılına rastlayan 1000. doğum yıl dönümü münasebetiyle UNESCO öncülüğünde bütün dünyada anıldığı yazılıdır. Biruni'nin Gazneli Sultan Mesut'a bir astronomi kitabı takdim ettiği anlatılmakta ve yaptığı bazı çalışmalardan kısaca bahsedilmektedir. Ayrıca Gazneli Mahmut'un onun için sarayımızın en değerli hazinesi dediği aktarılmaktadır. Son olarak Biruni'nin matematik, astronomi, eczacılık, sosyoloji gibi alanlarda 100'den fazla eser verdiği ve 6 dil bildiği söylenmektedir. Burada anlatılanlar öğrencilerde Biruni'ye karşı takdir ve hayranlık duygusu uyandıracaktır. Onun şahsında bilimin insanları ulaştırdığı seviyenin farkına varacaklardır. 128. sayfada Abbasi Devleti yöneticilerinden Halife Memun'un ülkesinde bilimin gelişmesi için yaptığı icraatlardan örnekler bulunmaktadır. Halife, Bağdat'ta ve Şam'da astronomi biliminin gelişmesi amacıyla iki rasathane kurduştur. Üstelik bunların bilim tarihindeki ilk gözlemevleri olduğu söylenmektedir. Bunun dışında Halife Memun'un Müslüman, Hıristiyan ve Musevi bilim adamlarından oluşan bilim heyetlerine başkanlık ettiği ve çalışmalarını takip ettiği anlatılmaktadır. Sayfa 131'de de Abbasi Halifesi'nin 70 kadar bilgini dünya haritası yapmak ve coğrafya kitabı yazmak üzere görevlendirdiği yazılıdır.

Sayfa 129'da Türk astronomi bilginlerinden Takiyüddin'in çalışmalarından ve Osmanlı padişahı III. Murat'ın desteğinden bahsedilmektedir. Verilen bilgilere göre Sultan III. Murat İstanbul'da Galata Kulesi'nde çalışmalarını yürüten bilgin Takiyüddin'e daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için arsa ve 10 bin altın tahsil etmiştir.

132. sayfada Mona Lisa tablosu sayesinde ressam olarak bilinen ünlü bilim adamı Leonardo Da Vinci anlatılmaktadır. Vinci'nin dönemin Osmanlı padişahı II. Bayezit'e sunduğu bir projeden bahsedilmektedir. Haliç üzerine yapılması için tasarladığı köprü, padişahın uygulanma imkânı olmadığını düşündüğünden kabul edilmez. Leonardo Da Vinci'nin bu hikâye sayesinde, ressamlığından başka mühendislik bilimiyle de ilgili çalışmalar yaptığı anlaşılmaktadır. Sonraki sayfada Mona Lisa tablosu hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ünlü bilim adamının resimle ilgili tuttuğu notlar da beraber yer almaktadır. Vinci bu bilgilerde kısaca, insan yüzünü çizmek için yüzün anatomisini bilmek gerektiğini söylemektedir. Kitapta yer alan bu ifadeler Leonardo Da Vinci'nin anatomi ile de ilgilendiğini göstermektedir. Onun farklı alanlardaki çalışmaları anlatılarak çok yönlü bir bilim adamı profili çizilmektedir. Sayfa 133'te bunlardan başka Machiavelli ve Shakespeare'in kısa hayat hikâyeleri yer almaktadır. Böylece öğrencilerin bilimsellik konusunda olumlu yargı ve tutum geliştirecekleri umulmaktadır.

Öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler arasında sayfa 108'deki 'İki Bilim İnsanı' başlıklı etkinlik iki Türk İslam bilim adamını daha iyi tanıtmaya yönelik hazırlanmıştır: Biruni ve Ali Kuşçu. Etkinlik sayesinde öğrencilerin bu iki bilginin yaşadıkları dönemi, aldıkları eğitimi ve yaptıkları çalışmaları öğrenmesi hedeflenmektedir. Son kısımda ise öğrencilerden bu bilginlerin ortak yönlerini yazmaları istenmektedir. Bilim adamlarının taşıdıkları ortak özellikler böylece ortaya çıkacaktır. Öğrencilerin tamamının bilim adamı olması beklenemez ama bilim adamları sayesinde 'Çalışkanlık' değerinin önemini ve insanı bu seviyelere çıkardığını fark edeceklerdir.

“*Ekonomi ve Sosyal Hayat*” ünitesi: Ekonomi ve sosyal hayat ünitesi öğrencilere toplum hayatında önemli yer tutan alanları öğretmek için hazırlanmıştır. Tarihten günümüze iş hayatı, ticaret yolları ve ekonomik faaliyetler, eğitim hayatı, toplumsal dayanışma ve yardımlaşma kültürü ünite içeriğini oluşturmaktadır.

‘Dürüstlük’ bu ünite için belirlenen değerdir. Değerin öğretimi amacıyla 13. yüzyılda yaşamış, Selçuklu ve Osmanlı Devletleri esnaf örgütlenme modeli olan ‘Ahilik’ teşkilatının kurucusu sayılan Ahi Evran’dan yararlanılmıştır. Ders kitabının 110. sayfasında anlatılan hikâyeye göre Ahi Evran’ın yaşadığı dönemde bir kadın çarşıdan oğluna ayakkabı alır. Ancak ayakkabının kısa sürede dikişleri sökülmeğe başlar. Kadın derhal zamanın esnaf teşkilatında yetkili olan kethüdayı bulur ve birlikte ayakkabıcıya giderler. Bunun üzerine ayakkabıcı sökülen ayakkabıyı yenisiyle değiştirse de eski pabuç dama atılır ve peştamalı kapıya asılmak suretiyle kendisine kapatma cezası verilir. Peştamalı gören bütün esnaf olayı öğrenir ve ayakkabıcının ayıplı mal sattığı herkese yayılır. Böylece ayakkabıcı dürüst olmamanın cezasını çekmiştir. Bu hikâyeye yardımıyla hedeflenen, öğrencilerin dürüst olmayan bir insanın başına neler geldiğini görmeleri ve kendi hayatlarında dürüstlükten ayrılmamaları gerektiğini kavramalarıdır. Öğrenciler her durumda dürüst davranmanın ve kimseyi kandırmamanın yanında eğer kandırılan olursalar haklarını aramayı da hikâyeden öğrenebilirler.

Ünitede dürüstlükten başka, model kahraman kullanmak suretiyle öğretilmesi amaçlanan değerler bulunmaktadır. Örneğin toplumda yardımlaşma konusu tarihimizdeki ve günümüzdeki vakıflar anlatılarak işlenmiştir. Konu içerisinde Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’da yaşayan fakir ve hasta insanlara yardım etmek amacıyla kurduğu vakıftan bahsedilmektedir. Burada Fatih vakfın amacını, vakıfta

kimlerin görevli olduğunu, vakfın nasıl çalışacağını ve gelirini nasıl karşılayacağını kendisi anlatmaktadır. Yine aynı yerde Kanuni Sultan Süleyman'ın vakıflara yardımı dokunan herkes için ettiği bir dua bulunmaktadır. Sayfa 109'da ise Atatürk'ün 1922 yılında yaptığı bir konuşmadan vakıflar hakkında olan bir bölümün alıntısı yer almaktadır. Atatürk burada vakıfların kuruluş amacının ne olduğunu belirttikten sonra bu konudaki sorunların çözülmesi esnasında nelere dikkat edilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Toplumsal dayanışmanın somut örnekleri olan vakıfların anlatılması ve atalarımızın en büyüklerinden üç tanesinin bu konuda model olarak kullanılmasının, öğrencilerde 'Dayanışma' ve 'Yardımseverlik' değerlerinin benimsenmesine yönelik olduğu söylenebilir.

“Yaşayan Demokrasi” ünitesi: Bu ünite adından da anlaşılacağı gibi yönetimle ilgilidir. Konular arasında ilk Türk devletlerinden günümüze yönetim biçimleri, günümüzde ülkemizin yönetimi ve hükümet ile meclisin yaptığı çalışmalar, sivil toplum, izcilik, Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkemizde halk egemenliğini sağlamak ve cumhuriyeti ilan için yaptığı çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün özgürlük, bağımsızlık, demokrasi, vatandaşın ve devletin görevleri ile ilgili söylediği birçok sözüne yer verilmiştir. 'Adil olma' değeri bu üniteye öğrencilere kazandırılacak değer olarak tespit edilmiştir. Ders kitabına alınmış, bu değerın öğretiminde model olarak gösterilebilecek bir kahraman bulunmamaktadır. Sadece 145. sayfada Atatürk'ün bir konuşmasından yapılan alıntı yer almaktadır. O, buradaki sözlerinde insanlar arası ilişkileri düzenleyen gücün hukuk kuralları olduğunu söylemekte bunun için de devletin herkesin hakkını ve görevini belirlediğini belirtmektedir. Yani devletin adil olması gerektiğini anlatmaktadır. Ancak bu kadarı Atatürk'ün, değerın öğretiminde model olarak

kullanıldığını söylemek için yeterli değildir. Aynı durum konuşmalarından yapılan alıntılarda ve sözlerinde geçen diğer değerler için de geçerlidir.

Öğrenci çalışma kitabında ‘Adil olma’ değeri için başvurulan yerel bir kahraman bulunmaktadır. Kitabın 124. sayfasındaki ‘Terazi’ başlıklı etkinlik tam da bu amaca yönelik hazırlanmıştır. Etkinlikte padişah II. Murat, oğlu Fatih Sultan Mehmet’e nasihat etmektedir. Ondan bir an bile adaletten sapmamasını, cahil ve nasihatlere kulak asmayan insanlardan olmamasını istemektedir. Sultan Murat, devleti idare edenlerin elinde terazi tutan kimseye benzediklerini, oğluna da padişah olduğu zaman teraziye doğru tutması gerektiğini tavsiye etmektedir. Bu hikâyenin altında 3 soru bulunmaktadır. Sorularda öğrencilerden insanlar arası ilişkilerde adil olmayı gösteren örnekler vermeleri istenmektedir. Elinde terazi tutmanın ne anlama geldiğini yazmaları istenmektedir. Sonuçta öğrencilerin adil olma değerini benimsemeleri amaçlanmaktadır.

“Ülkeler Arası Köprüler” ünitesi: Kitabın bu son ünitesinde I. Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti, Çanakkale Savaşı, Atatürk’ün dış politikası, küresel ısınma ve ülkemize etkileri ve insanlığın ortak mirası konuları yer almaktadır. ‘Barış’ değeri doğrudan verilmesi gereken değer olarak belirlenmiştir.

166. sayfada barış değerinin öğretimi için siyaset alanından evrensel bir kahraman model olarak alınmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarındaki devlet başkanlarını gösteren bir resim yer almaktadır. Resmin altında dönemin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başkanı Woodrow Wilson’ın savaş devam ederken bir dizi öneriler sunduğu yazılıdır. Wilson İlkeleri adıyla bilinen öneriler arasında Milletler Cemiyeti’nin kurulması teklifinin de olduğu belirtilmektedir. Hemen altında Wilson’un bir konuşması alınmıştır. Burada ABD eski başkanı, ülkeler arasındaki

meseleleri savaş olmadan çözecek bir örgütün kurulması gerektiğini, bu örgütün karşılıklı konuşarak barış içinde anlaşmazlıklara son vereceğini söylemektedir. Onun tavsiyeleri ile Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Devamında cemiyetin yıllarca dünya barışına hizmet ettiği bilgisi bulunmaktadır. Kitabın 167. sayfasında Milletler Cemiyeti'nin günümüzdeki Birleşmiş Milletler'in babası olduğu ifadesi yer almaktadır. Bütün bu bilgilerden yola çıkıldığında zihnimizde oluşan mesaj, ABD eski başkanı Wilson'un fikri sayesinde dünyanın barış için çalışan uluslar arası bir kuruma kavuştuğudur. Böylece öğrenciler Wilson'un barışa hizmetlerini takdir edecekler ve barışın dünya için önemini kavrayacaklardır.

167. sayfada Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılım konusunda istekli olduğu ancak bunun Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle cemiyet tarafından davetle gerçekleşmesinin hedeflendiği yazılıdır. Bu amaçla Türkiye'nin o günkü dışişleri bakanı Tevfik Rüştü Aras 1932 yılında bir konferansta konuşmuştur. Burada Aras, Atatürk'ün dış ilişkilerde barışçıl bir politika benimsediğini anlatmıştır.

Ünite için belirlenen değer haricinde 'Estetik' değeri ile ilgili sayfa 173'te Atatürk'ün bir sözüne yer verilmiştir. Atatürk burada " İnsanlar olgunlaşmak için bazı şeylere ihtiyaç duyarlar. Bir millet ki resim yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur..." demektedir. Burada öğrencilere estetiğin toplum hayatı için önemi Atatürk tarafından anlatılmaktadır.

Öğrenci çalışma kitabında, sayfa 138'de Çanakkale Savaşı'ndan bir sahneyi anlatan bir etkinlik bulunmaktadır. Etkinlikteki hikâyeyi İngilizlerin Çanakkale'de savaşmış bir subayı anlatmaktadır. Buna göre savaş bütün şiddetiyle sürmektedir. Siperler birbirine çok yakındır. Savaş alanında yaralı bir İngiliz askeri acılar içinde yerde yatmaktadır. Her taraftan kurşunların geldiği bu esnada Türk siperlerinden bir

asker çıkıp yaralı askeri kucağına almış ve karşı sipere götürüp bırakmıştır. Bir askerin savaştığı düşmana karşı bu kadar merhametli davranması ve üstün cesareti karşısında herkes şaşırıp kalmıştır. Bununla birlikte herkes bu askere hayran kalmıştır. Hikâyenin altında bu hikâyeden nasıl bir sonuç çıkardıkları, o askerin yerinde olsalar nasıl kendilerinin davranacakları gibi sorular yer almaktadır. Böylece etkinlik sonunda öğrencilerin insan sevgisi özelinde sevgi ve yardımseverlik değerlerini benimsemeleri hedeflenmektedir. Söz konusu meçhul Türk askeri adı bilinen bir kahraman olmamakla beraber bu hikâye bilinen bir hikâyedir ve değer öğretimi amacıyla kullanıldığı için buraya alınmıştır.

Yedinci sınıflar için programa alınan değerler ve öğretiminde model olarak kullanılan kahramanlara ilişkin dağılım aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4. 4. Yedinci Sınıf Programında Öngörülen ve Öngörülmeyen Değerler ile Başvurulan Kahramanlar

Ünite Numarası ve Adı	Programda Öngörülen Değer	Yararlanılan Kahraman	Cinsiyet
1- İletişim ve İnsan İlişkileri	Farklılıklara saygı	---	
2- Ülkemizde Nüfus	Vatanseverlik	---	
3- Türk Tarihinde Yolculuk	Estetik	Muzaffer Sansözzen Levni Van Mour Damat İbrahim Paşa III. Ahmet	Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek
4- Zaman İçinde Bilim	Bilimsellik	Fatih S. Mehmet Ali Kuşçu Biruni Gazneli Mahmut Gazneli Mesut Halife Memun Takiyüddin III. Murat Leonardo Da Vinci Machiavelli Shakespeare	Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek Erkek
5- Ekonomi ve Sosyal Hayat	Dürüstlük	Ahi Evran	Erkek
6- Yaşayan Demokrasi	Adil olma	---	
7- Ülkeler Arası Köprüler	Barış	<i>Çalışma Kitabı</i> II. Murat Woodrow Wilson Atatürk	Erkek Erkek Erkek Erkek
Toplam		20	

Yerel / Evrensel	Bilinen Alan	Programda Öğrütülmeyen Değer	Yararlanılan Kahraman	Cinsiyet	Yerel / Evrensel	Bilinen Alan
Yerel	G. Sanatlar	Barış	Yunus Emre	Erkek	Yerel	Edebiyat
Yerel	G. Sanatlar	Hoggörü	Fatih S. Mehmet	Erkek	Yerel	Yönetim
Evrensel	G. Sanatlar		Kemal Karpal	Erkek	Yerel	Bilim
Yerel	Yönetim	Bilimsellik	II. Mahmut	Erkek	Yerel	Yönetim
Yerel	Yönetim	Çalışkanlık				
Yerel	Bilim					
Yerel	Bilim					
Yerel	Yönetim		<i>Çalışma Kitabı</i>	Erkek	Yerel	Bilim
Yerel	Yönetim		Ali Kuşçu	Erkek	Yerel	Bilim
Yerel	Yönetim		Biruni	Erkek	Yerel	Bilim
Evrensel	Yönetim					
Yerel	Yönetim	Yardımsızlık	Fatih S. Mehmet	Erkek	Yerel	Yönetim
Yerel	Yönetim		Kanuni S. Süleyman	Erkek	Yerel	Yönetim
Yerel	Yönetim		Atatürk	Erkek	Yerel	Yönetim
Evrensel	Yönetim					
Yerel	Yönetim					
8						

4. 2. 5. Ders Kitaplarının Genel Değerlendirilmesi

Sosyal Bilgiler 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında yer alan üniteler, her ünite için belirlenen değerler ve değerleri temsil ettiği düşünülerek kullanılan kahramanlar yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibidir. Bu veriler ışığında bütün sınıflar ve değerler için kullanılan kahramanların toplam sayısı, cinsiyet, yerel veya evrensel oluşu, yaşadığı dönem ve faaliyet alanı olarak bütün değişkenlere göre dağılımlarını gösteren tablo şu şekilde oluşmaktadır:

Tablo 4. 5.¹ Bütün Sınıflar Ders ve Çalışma Kitaplarında Kullanılan Kahramanlar Ve Değerler

Kahramanın Adı	Ne sıklıkla yer aldığı	Cinsiyet	Yerel/ Evrensel	Bilinen Alan	İlgili Değer	Sınıf
Mustafa Kemal Atatürk	29 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Aile Birliğine Önem Verme, Bağımsızlık, Barış, Bayrağa Saygı, Bilimsellik, Çalışkanlık, Doğa sevgisi, Hak ve Özgürlüklere Saygı, Kültürel Mirasa Duyarlılık, Özgürlük, Sorumluluk, Türk Büyüklerine Saygı, Vatanseverlik, Yardımseverlik	4. sınıf 5. sınıf 6. sınıf 7. sınıf
Antepli Şahin Bey	1 kez	Erkek	Yerel	Savaş	Vatanseverlik	4. sınıf
Halime Çavuş	1 kez	Kadın	Yerel	Savaş	Vatanseverlik	4. sınıf
Yahya Çavuş	1 kez	Erkek	Yerel	Savaş	Vatanseverlik	4. sınıf
Seyit Onbaşı	1 kez	Erkek	Yerel	Savaş	Vatanseverlik	4. sınıf
Nasreddin Hoca	1 kez	Erkek	Yerel	Edebiyat	Misafirperverlik	4. sınıf
Beydeba	1 kez	Erkek	Evrensel	Edebiyat	Adil olma	5. sınıf
Piri Reis	1 kez	Erkek	Yerel	Bilim	Çalışkanlık	5. sınıf
Gazi Yaşargil	1 kez	Erkek	Yerel	Bilim	Çalışkanlık	5. sınıf
Edison	1 kez	Erkek	Evrensel	Bilim	Çalışkanlık	5. sınıf
Yunus Emre	2 kez	Erkek	Yerel	Edebiyat	Sevgi, Barış	5. sınıf 7. sınıf
Fatih Sultan Mehmet	4 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Hak ve Özgürlüklere Saygı, Bilimsellik, Hoşgörü, Yardımseverlik	6. sınıf 7. sınıf
Kaşgarlı Mahmut	1 kez	Erkek	Yerel	Edebiyat	Kültürel Mirasa Duyarlılık	6. sınıf
Gazneli Mahmut	2 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Kültürel Mirasa Duyarlılık, Bilimsellik	6. sınıf 7. sınıf
Alparslan	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Kültürel Mirasa Duyarlılık	6. sınıf
Melikşah	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Kültürel Mirasa Duyarlılık	6. sınıf
Martin Luther King	1 kez	Erkek	Evrensel	Din	Hak ve Özgürlüklere Saygı	6. sınıf
Frigya Kralı Midas	1 kez	Erkek	Evrensel	Yönetim	Doğal Çevreye Duyarlılık	6. sınıf
Muzaffer Sarısözen	1 kez	Erkek	Yerel	Müzik	Estetik	7. sınıf
Levni	1 kez	Erkek	Yerel	G. Sanatlar	Estetik	7. sınıf
Van Mour	1 kez	Erkek	Evrensel	G. Sanatlar	Estetik	7. sınıf
Damat İbrahim Paşa	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Estetik	7. sınıf
III. Ahmet	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Estetik	7. sınıf

¹ G. Sanatlar şeklinde yazılan alan Güzel Sanatlar 'dır.

Ali Kuşçu	2 kez	Erkek	Yerel	Bilim	Bilimsellik, Çalışkanlık	7. sınıf
Biruni	2 kez	Erkek	Yerel	Bilim	Bilimsellik, Çalışkanlık	7. sınıf
Gazneli Mesut	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Bilimsellik	7. sınıf
Halife Memun	1 kez	Erkek	Evrensel	Yönetim	Bilimsellik	7. sınıf
Takiyüddin	1 kez	Erkek	Yerel	Bilim	Bilimsellik	7. sınıf
III. Murat	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Bilimsellik	7. sınıf
Leonardo Da Vinci	1 kez	Erkek	Evrensel	G. Sanatlar	Bilimsellik	7. sınıf
Machiavelli	1 kez	Erkek	Evrensel	Edebiyat	Bilimsellik	7. sınıf
Shakespeare	1 kez	Erkek	Evrensel	Edebiyat	Bilimsellik	7. sınıf
Ahi Evran	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Dürüstlük	7. sınıf
II. Murat	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Adil Olma	7. sınıf
Woodrow Wilson	1 kez	Erkek	Evrensel	Yönetim	Barış	7. sınıf
Kemal Karpat	1 kez	Erkek	Yerel	Bilim	Hoşgörü	7. sınıf
II. Mahmut	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Bilimsellik	7. sınıf
Kanuni S. Süleyman	1 kez	Erkek	Yerel	Yönetim	Yardımseverlik	7. sınıf
38 kahraman	73 kez					

Tabloda ünite içinde aynı değer için aynı kahramanın birden fazla kullanılması bir kez kabul edilmiştir. Aynı kahraman kullanıldığı her farklı değer için farklı bir kişi kabul edilmiştir. Üniteler için belirlenen değerlerin yanı sıra farklı bir değer için öğretimi için kullanılan kahramanlar ve öğrenci çalışma kitaplarında değer öğretimi amaçlı geçen kahramanlar da sayıya dâhildir. İncelenen ders kitaplarının açık künyeleri ekler kısmında verilmiştir.

Tabloyu değerler bazında kullanılan kahraman sayısı bakımından incelemek mümkündür. Buna göre en çok sayıda kahraman ‘Bilimsellik’ değerinin öğretimi için kullanılmıştır. Bu değer için ders kitaplarında 12 kahraman bulunmaktadır. Daha sonra en çok kahramanın rol model olarak yer aldığı değerler ‘Çalışkanlık’ ve ‘Duyarlılık’ değerleridir. Bu değerler için kitaplarda 6 kahraman bulunmaktadır. Üçüncü en çok kahraman ‘Estetik’ ve ‘Vatanseverlik’ değerlerindedir. Bu değerler için 5’er kahraman kullanılmıştır. Bütün değerler için kullanılan kahraman sayısının gösterildiği tablo şu şekildedir.

Tablo 4. 6. Ders Kitaplarında Her Değer İçin Kullanılan Kahraman Sayıları

Değer	Kullanılan Kahraman Sayısı
Adil olma	2
Aile Birliğine Önem Verme	1
Bağımsızlık	1
Barış	3
Bilimsellik	12
Çalışkanlık	6
Dayanışma	-
Duyarlılık	6
Dürüstlük	1
Estetik	5
Hoşgörü	2
Misafirperverlik	1
Özgürlük	1
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	-
Saygı	3
Sevgi	2
Sorumluluk	1
Temizlik	-
Vatanseverlik	5
Yardımseverlik	3

Değerlerin öğretiminde başvurulan kahramanlara sınıflar açısından bakıldığında; 4. ve 5. sınıf düzeyinde 6 kahraman, 6. sınıflar düzeyinde 8 kahraman ve 7. sınıflar düzeyinde 24 kahraman kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 4. 5.'te görüldüğü gibi 4., 5., 6. ve 7. sınıflar Sosyal Bilgiler ders ve çalışma kitaplarında değer öğretimi amacıyla toplam 38 kahraman, 73 kez kullanılmıştır. Söz konusu 38 kahramanla ilgili veriler, ilginç istatistikler oluşturmaktadır. Cinsiyet değişkenine göre hiç de homojen olmayan bir dağılım göze çarpmaktadır. Kahramanların bir tanesi dışında hepsi erkektir. Bu cinsiyet değişkenine göre adil olmayan dağılım, belki, gerek geçmişte gerekse günümüzde toplumlara öncülük eden kahramanların neredeyse hepsinin erkek olmasıyla açıklanabilir. Yine de, sadece 1 tane kadın kahramandan yararlanılmış olması

yetersizdir. Çünkü, özellikle aile birliğine önem verme, sevgi, misafirperverlik ve temizlik gibi değerlerde kadın kahramanlardan öğreneceğimiz çok şey bulunmaktadır. Sonuç olarak kadın kahraman kullanımı sadece % 2,6, buna karşın erkek kahraman kullanımı yaklaşık % 97,4'tür.

Kahramanların yerel veya evrensel oluşu açısından yapılan sınıflandırma sonucunda 28 tane yerel, 10 tane evrensel nitelikte kahramanın kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu sayılara göre yerel/evrensel oranı 3'e karşılık 1'dir. Yani rol modellerin yaklaşık 4'te 3'ü yerel, 4'te 1'i evrensel nitelikte kahramanlardır. Yüzdeler olarak ifade edildiğinde % 73,6'sı yerel, % 26,4'ü evrensel kahramanlardır.

Tabloda görüldüğü gibi ders kitaplarında bazı değerlerin öğretimi için çeşitli kahramandan yararlanılmıştır. Bu yerinde bir seçimdir. Zira aynı değer için farklı kahramanın hayatından örnekler verilmesi değerın öğrencilere kazandırılmasını daha fazla sağlayacaktır. Ancak programa öğretilmesi amacıyla alındığı halde bir kahramana başvurulmayan 3 değer bulunmaktadır. Bu durum Sosyal Bilgiler ders kitaplarının eksik yönü olarak gösterilebilir.

Kullanım sıklığına göre kahramanları değerlendirdiğimizde en çok başvuru kahramanın, 29 defa model gösterilen Mustafa Kemal Atatürk olduğu anlaşılmaktadır. Atatürk, 7 kez 4. sınıf düzeyinde, 11 kez 5. sınıf düzeyinde, 8 kez 6. sınıf düzeyinde ve 2 kez de 7. sınıf düzeyinde kullanılmıştır. Ders ve çalışma kitaplarında toplam 14 farklı değerın öğretilmesinde Atatürk'e başvurulmuştur: Aile Birliğine Önem Verme, Bağımsızlık, Barış, Bayrağa Saygı, Bilimsellik, Çalışkanlık, Doğa sevgisi, Hak ve Özgürlüklere Saygı, Kültürel Mirasa Duyarlılık, Özgürlük, Sorumluluk, Türk Büyüklerine Saygı, Vatanseverlik ve Yardımseverlik. Devletimizin kurucusu olarak okul öncesi dönemden itibaren hayatı ve yaptıkları

okullarda öğretilen Atatürk'ün, Sosyal Bilgiler programında da değer öğretimi amacıyla bu kadar yoğun bir şekilde model gösterilmesi şaşırtıcı değildir. Ondan sonra en çok kullanılan 4 defa ile Fatih Sultan Mehmet olmuştur. Fatih, 4 farklı değer öğretimi için seçilen rol modelidir: Hak ve Özgürlüklere Saygı, Bilimsellik, Hoşgörü ve Yardımseverlik. Bunların yanında tanınmış Türk büyüklerinden Yunus Emre, Gazneli Mahmut, Biruni ve Ali Kuşçu ikişer kez, Nasreddin Hoca, Kanuni Sultan Süleyman, Alparslan, Piri Reis gibi kahramanlar birer kez kullanılmışlardır. Öte yandan meşhur yabancı kahramanlardan Edison, Shakespeare ve Leonardo Da Vinci de kitaplarda birer kez geçmektedirler.

Bu noktada ilginç olan ise Türk milleti açısından çok önemli olan bazı kahramanlardan ders kitaplarında değerler eğitiminde yararlanılmamasıdır. Mesela ilk akla gelenlerden Hz. Muhammed, Mevlana, Mehmet Akif Ersoy, Yavuz Sultan Selim ve İtri gibi kahramanlar kitaplarda herhangi bir değer için rol model olarak bulunmamaktadır.

Kahramanların faaliyet alanlarına göre dağılımına bakıldığında en çok yönetim alanından olduğu görülmektedir. 15 kahraman bu alanda yer almaktadır. Bu alanı 7 kahramanla bilim ve 6 kahramanla edebiyat alanı izlemektedir. Diğer alanlar ise savaş 4, güzel sanatlar 3, din 2 ve müzik 1 kahraman şeklindedir. Bu durumda ders kitaplarında değer öğretimi amacıyla toplam 38 farklı kahraman kullanılmış olduğu görülmektedir. İşin ilginç yanı Türk toplumunu oluşturan her kesimden bireylerin günlük yaşamlarında önemli yer tutan ve sürekli güncel kalan ekonomi, medya ve spor alanlarından hiç kahraman çıkmamıştır.

Kitaplardaki kahramanların mesleklerine göre dağılımı şu şekildedir: 11 padişah / hükümdar / kral, 1 halife, 2 cumhurbaşkanı, 1 vezir, 1 denizci, 6 bilim

adamı, 1 din alimi, 1 sosyolog, 1 seyyah, 5 şair / yazar, 4 sanatçı ve 4 kişi de mesleği bilinmeyen, halk arasından çıkmış savaş kahramanı.

Faaliyet alanlarına göre kitaplarda yer alan kahramanların dağılımı tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4. 7. Ders Kitaplarında Değer Öğretimine Yönelik Kullanılan Kahramanların Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı

Bilim	Din	Edebiyat	Ekonomi	Medya	Müzik	Güzel Sanatlar	Savaş	Spor	Yönetim
7	2	6	0	0	1	3	4	0	15

4. 3. ÖĞRETMEN ADAYLARININ KAHRAMAN TERCİHLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

Burada yapılan birinci çalışma ve ikinci çalışmayla ilgili bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4. 3. 1. Birinci Çalışma İle İlgili Bulgular Ve Yorumlar

Birinci çalışma için öğretmen adayı olan 60 üniversite öğrencisinin görüşlerine başvurulmuştur. Ön çalışma niteliğinde olan ve esas çalışma için fikir vermesi amacıyla yapılan bu çalışmada uygulanan ankette katılımcılardan 20 değer her birisi için 1 kahraman yazmaları istenmiştir. Ankete katılan kişilere cinsiyetleri, okudukları bölüm veya sınıfları sorulmamıştır. Dolayısıyla birinci çalışmada bu değişkenlerle ilgili bulgu yoktur.

Çıkan sonuçlarla ilgili dikkat çeken noktalardan birisi katılımcıların kahraman bulmakta zorlandıklarıdır. Öyle ki 3 değer (Dayanışma, Saygı, Yardımseverlik) için 5 defadan daha fazla tercih edilen bir kahraman çıkmamıştır.

Araştırmanın birinci çalışmasından çıkan kahramanların % 87'si erkek, % 13'ü kadın kahramanlardır.

“Aile birliğine önem verme” değerinde en çok tekrarlanan kahraman 8 kere ile Hz. Muhammed'dir. Onu, 6 kişi tarafından yazılan aileden sorumlu devlet bakanı Nimet Çubukçu ve 4 defa yazılan başbakan Recep Tayyip Erdoğan takip etmektedir.

“Adil olma” değerinde en çok yazılan kahraman halife Hz. Ömer'dir. Ankete katılan 60 öğretmen adayından 39'u adalet kavramı anılınca Hz. Ömer'i tercih etmişlerdir. Ondan sonra Kanuni Sultan Süleyman ve Atatürk 3'er katılımcı tarafından yazılmışlardır. Hz. Muhammed ve Fatih Sultan Mehmet'in isimleri 2 defa tekrar edilmiş 3. sırada bulunmaktadır.

“Bağımsızlık” değerinin kahramanı açık ara Atatürk'tür. 42 kişi tercihlerini Atatürk'ten yana kullanmışlardır. Atatürk'ten başka bir defadan fazla yazılan sadece 1 kişi vardır. O da Hindistan'ın efsane lideri Mohandas Gandhi'dir ki tekrar sayısı 4'tir.

“Barış” değeri için Atatürk'ün ismi 25 kez tekrar ederek birinci sıradadır. Ardından isimleri 4'er kez yazılmış olan Yunus Emre, eski Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan, Filistinli lider Yaser Arafat gelmektedir. Üçüncü sıradaki Barış Manço, Recep Tayyip Erdoğan ve Afganistan eski başbakanı Benazir Butto'nun isimleri ikişer defa yazılmıştır.

“Bilimsellik” değeri aynı kahraman üzerinde en fazla 14 katılımcıyı toplayabilmiştir. Bilimsellik diyince 14 öğretmen adayının aklına Yahudi asıllı Alman fizikçi Albert Einstein gelmiştir. Sonra ünlü tıp alimi İbn-i Sina ve Farabi 6 kişinin tercihi olmuş ve bu değer için ikinci kahramanı olmuşlardır. Ardından da 5 tekrar ile Oktay Sinanoğlu gelmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir nokta

bulunmaktadır. Birinci çalışmaya katılan 60 kişi sadece bu değerde birinci sırayı Müslüman olmayan yabancı bir kahramana vermişlerdir. Diğer değerlerin hepsinde ilk sırada yerli ve Müslüman bir kahraman yer almaktadır.

“Çalışkanlık” değeri öğretmen adayları arasında fikir birlikteliğinin zayıf olduğu değerlerdendir. Bu değer için en çok yazılan Mustafa Kemal Atatürk, 11 kez yazılmıştır. İkinci sırada çıkan Sakıp Sabancı 8 kişinin tercihidir. Üçüncü sırada başbakan Recep Tayyip Erdoğan bulunmaktadır. Onun ismi 5 kez tekrar edilmiştir.

“Dayanışma” değeri de katılımcıların kahraman tercihlerinin dağınıklığının bir örneğidir. Birinci sıraya tek başına hiç bir kahraman çıkmamıştır. İlk sırayı 3’er kez tekrar eden Atatürk ve sunucu İkbâl Gürpınar paylaşmışlardır. Bu durum göstermektedir ki dayanışma konusunda katılımcılar ortak bir kahramanda birleşememişlerdir. Fatih Sultan Mehmet, Recep Tayyip Erdoğan, Fatih Terim ve Seda Sayan ikişer kez yazılmış ve ikinci sırada yer almışlardır.

“Duyarlılık” değerinin kahramanı Türkiye Erozyonla Mücadele Vakfı’nın (TEMA) başkanı Hayrettin Karaca olmuştur. Karaca duyarlılık denince katılımcılardan 9 kişinin aklına ilk gelen kişidir. İkinci sırayı 3 kez adı geçen, aynı zamanda katılımcı öğrencilerin bir hocası olan, Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğretim üyesi Erdoğan Usta almıştır. Onun ardından isimleri anketlerde ikişer defa geçen Mevlana, Kanuni Sultan Süleyman, Fatih Sultan Mehmet, Yunus Emre, İlber Ortaylı ve Recep Tayyip Erdoğan gelmektedir.

“Dürüstlük” değerinde birinci sırada Hz. Muhammed bulunmaktadır. İsmi tekrar sayısı 13’tür. Ardından 4 katılımcının tercihi olan Hz. Ömer gelmektedir. Bülent Ecevit ismi 3 kişinin tercihi olmuş ve üçüncü sırada yer almıştır.

“Estetik” değerinde kahraman olarak ilk sıraya 10 öğretmen adayının tercihi ünlü Osmanlı mimarı Mimar Sinan çıkmıştır. İkinci sırada ismi 6 kez geçen Ajda Pekkan bulunmaktadır. Üçüncü olanlar katılımcılardan dördünün yazdığı iki kişi, meşhur İtalyan ressam Gentile Bellini ve modacı Cemil İpekçi’dir.

“Hoşgörü” değerinde 29 kişi aynı kahraman üzerinde birleşmektedir. Bu kahraman ünlü Türk büyüklerinden Mevlana Celaleddin Rumi’dir. Peşinden 9 kişinin tercih ettiği başka bir Türk büyüğü, Yunus Emre gelmektedir. Anketten üçüncü olarak ismi 4 kez yazılan Hz. Muhammed çıkmıştır.

“Misafirperverlik” değerinde adı açık ara önde olan birisi çıkmamıştır. 8 öğretmen adayı tarafından tercih edilen ve bu değerde ilk sıraya çıkan kahraman Hz. Muhammed’dir. O’nu 6 katılımcı tarafından yazılan Mevlana ve Abdullah Gül takip etmektedir. Üçüncü sırada ise 2 katılımcının yazdığı merhum işadamı Sakıp Sabancı gelmektedir.

“Özgürlük” değeri Atatürk’ün ilk akla gelen kahraman olduğu diğer bir değerdir. Atatürk bu değerde 18 kişinin ilk tercihi olmuştur. İkinci sırada ismi 4 kez tekrar eden sanatçı Zülfü Livaneli yer almaktadır. Ankete katılanlardan 3 kişi üçüncü sırayı Hindistanlı lider Mohandas Gandhi’ye vermişlerdir.

“Sağlıklı olmaya önem verme” değerinde ilk iki sıradaki kahraman arasında yalnız 1 oy fark vardır. Bu değerde birinci 9 defa yazılan İbn-i Sina, ikinci 8 kez yazılan Mehmet Öz ve üçüncü 5 kişinin tercihi olan Ajda Pekkan olmuştur.

“Saygı” değeri katılımcıları isim bulmakta zorlayan başka bir değerdir. En çok farklı isim bu değerde sayılmıştır. 32 farklı kişi bu değerde kahraman olarak yazılmıştır. Bunların arasında en çok yazılan eski meclis başkanı Bülent Arınç

olmuştur (4 kez). Onu, isimleri ikişer defa geçen Hz. Muhammed, Hz. Ömer, Mevlana, Taptuk Emre ve Zara.

“Sevgi” değerinde 13 öğretmen adayının tercihi olan Yunus Emre birinci kahraman seçilmiştir. Bu değerde Hz. Muhammed 12 kişi tarafından yazılarak ikinci olmuştur. Mevlana 10 kez yazılmış ve üçüncü sırada bulunmaktadırlar.

“Sorumluluk” değeri ortak bir isimde uzlaşılamayan değerlerden biridir. Ankete katılan öğretmen adayları buraya 27 farklı kahraman adı yazmışlardır. Söz konusu kahramanlar arasında en çok yazılan Atatürk olmuştur. Atatürk’ün 6 tekrarla ilk sırayı aldığı bu değerde Fatih Sultan Mehmet 4 öğretmen adayı tarafından yazılmış ve ikinci kahraman olmuştur. İsimleri sadece ikişer kez geçen şu 5 kişi üçüncü sırada gelmektedirler: Abdullah Gül, Bülent Ecevit, Recep Akdağ.

“Temizlik” değerinde Hz. Muhammed 20 kişi tarafından yazılarak birinci çıkmıştır. Bu değerde ikinci sırayı 3’er kişi tarafından yazılan sağlık bakanı Recep Akdağ ve Türk izleyicilerin yıllardır televizyon ekranlarında gördüğü bir deterjan reklamında oynayan reklam figürü Ayşe Teyze almıştır. Haydar Dümen iki kişi tarafından yazılarak 3. sırada bulunmaktadır.

“Vatanseverlik” değeri araştırmanın ilk anketinde Atatürk’ün kahraman olarak seçildiği son değerdir. Bu değerde Atatürk 19 kişi tarafından yazılarak ilk sıraya yerleşmiştir. İstiklal marşımızın yazarı şair Mehmet Akif Ersoy 6 kişinin tercihleriyle ikinci sırada yer almıştır. Vatanseverlik değerinin üçüncü kahramanı 4 öğretmen adayının yazdığı Osmanlı padişahı II. Abdülhamit ve Nene Hatun olmuştur.

“Yardımseverlik” değeri ankete katılanları isim bulmakta zorlayan üçüncü değerdir. Bu değerde Türk toplumunun televizyonlardan tanıdığı iki isim birinci ve

ikinci sırada çıkmışlardır. İlki sunucu İkbal Gürpınar 6 katılımcı tarafından yazılmıştır ve birinci sıradadır; diğeri Uğur Arslan ise anketlerde 5 kez tekrar etmiş ve ikinci sırada yer almıştır. Kadir Has, Seda Sayan ve Angelina Jolie 4'er öğretmen adayı tarafından yazılmışlardır ve üçüncü sırayı almışlardır.

Araştırmanın birinci çalışmasına katılan 60 öğretmen adayının yazdığı kahramanlar arasında ilk 3 sırada bulunan kahramanların seçtikleri değere göre oluşan frekans ve yüzdeler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4. 8. Birinci Çalışma Sonucunda Her Değer İçin Ortaya Çıkan İlk 3 Kahramanın Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Değer	Kahramanlar	<i>f</i>	%
Adil olma	H. Ömer	39	65
	M. Kemal Atatürk	3	5
	Kanuni S. Süleyman	3	5
	H. Muhammed	2	3,3
	Fatih S. Mehmet	2	3,3
Aile Birliğine Önem Verme	H. Muhammed	8	13,3
	Nimet Çubukçu	6	10
	R.Tayyib Erdoğan	4	6,6
Bağımsızlık	M. Kemal Atatürk	42	70
	Mohandas Gandi	4	6,6
Barış	M. Kemal Atatürk	25	41,6
	Yunus Emre	4	6,6
	Yaser Arafat	4	6,6
	Kofi Annan	4	6,6
	Benazir Butto	2	3,3
	R.Tayyib Erdoğan	2	3,3
	Barış Manço	2	3,3
Bilimsellik	Albert Einstein	14	23,3
	İbn-i Sina	6	10
	Farabi	6	10
	Oktay Sinanoğlu	5	8,3
Çalışkanlık	M. Kemal Atatürk	11	18,3
	Sakıp Sabancı	8	13,3
	R.Tayyib Erdoğan	5	8,3
Dayanışma	M. Kemal Atatürk	3	5
	İkbal Gürpınar	3	5
	R.Tayyib Erdoğan	2	3,3
	Fatih S. Mehmet	2	3,3
	Fatih Terim	2	3,3

	Seda Sayan	2	3,3
Duyarlılık	Hayrettin Karaca	9	15
	Erdogan Usta	3	5
	Fatih S. Mehmet	2	3,3
	Mevlana	2	3,3
	Kanuni S. Süleyman	2	3,3
	Yunus Emre	2	3,3
	İlber Ortaylı	2	3,3
	R.Tayyib Erdoğan	2	3,3
Dürüstlük	Hız. Muhammed	13	21,6
	Hız. Ömer	4	6,6
	Bülent Ecevit	3	5
Estetik	Mimar Sinan	10	16,6
	Ajda Pekkan	6	10
	Bellini	4	6,6
	Cemil İpekçi	4	6,6
Hoşgörü	Mevlana	29	48,3
	Yunus Emre	9	15
	Hız. Muhammed	4	6,6
Misafirperverlik	Hız. Muhammed	8	13,3
	Mevlana	6	10
	Abdullah Gül	6	10
	Sakıp Sabancı	2	3,3
Özgürlük	M. Kemal Atatürk	18	30
	Zülfü Livaneli	4	6,6
	Mohandas Gandi	3	5
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	İbn-i Sina	9	15
	Mehmet Öz	8	13,3
	Ajda Pekkan	5	8,3
Saygı	Bülent Arınç	4	6,6
	Hız. Muhammed	2	3,3
	Hız. Ömer	2	3,3
	Mevlana	2	3,3
	Taptuk Emre	2	3,3
	Zara	2	3,3
Sevgi	Yunus Emre	13	21,6
	Hız. Muhammed	12	20
	Mevlana	10	16,6
Sorumluluk	M. Kemal Atatürk	6	10
	Fatih S. Mehmet	4	6,6
	Abdullah Gül	2	3,3
	Bülent Ecevit	2	3,3
	Recep Akdağ	2	3,3
Temizlik	Hız. Muhammed	20	33,3
	Ayşe Teyze	3	5
	Recep Akdağ	3	5
	Haydar Dümen	2	3,3
Vatanseverlik	M. Kemal Atatürk	19	31,6
	M. Akif Ersoy	6	10
	II. Abdülhamit	4	6,6
	Nene Hatun	4	6,6

Yardımsverlik	İkbal Gürpınar	6	10
	Uğur Arslan	5	8,3
	Kadir Has	4	6,6
	Angelina Jolie	4	6,6
	Seda Sayan	4	6,6

4. 3. 2. İkinci Çalışma İle İlgili Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci çalışması, öğretmen adayı olan 162 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin 95 tanesi erkek, 67 tanesi kızdır. Yani katılımcı öğrencilerin % 58,6 sı erkek, % 41,4 ü kız öğrencidir. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre dağılımı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. 9. İkinci Çalışmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

	<i>f</i>	%
Erkek	95	58,6
Kız	67	41,4
Toplam	162	100,0

Ankete katılanların 123 tanesi Sınıf Öğretmenliği, 39 tanesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü 3. ve 4. sınıflarda okuyan öğrencilerdir. Sınıf öğretmenliğindeki 123 öğrencinin 61 tanesi 3. sınıf öğrencisi, 62 tanesi 4. sınıf öğrencisidir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği'nde okuyan öğrencilerin 34 tanesi 3. sınıf, 5 tanesi 4. sınıf öğrencisidir. Ankete katılan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin okudukları bölümlere göre oluşan frekans ve yüzdeler aşağıdaki tabloda görmek mümkündür.

Tablo 4. 10. İkinci Çalışmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölüme Göre Dağılımı

	<i>f</i>	%
Sınıf Öğretmenliği	123	75,9
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	39	24,1
Toplam	162	100,0

4. 3. 2. 1. Kahramanların frekans dağılımı ile ilgili bulgular ve yorumlar

Ankete katılan 162 üniversite öğrencisinin cinsiyet ve eğitimleri ile ilgili özellikleri verildikten sonra bu kısımda anketlerden çıkan kahramanların değer bazında dağılımları ile ilgili bulgular anlatılacaktır. Her değer ayrı ayrı ele alınmıştır. İkinci çalışmada birinci çalışmadan farklı olarak katılımcılardan her değer karşısına 3 kahraman yazmaları istenmiştir. Ancak her değer için 3 kahraman yazabilen çok az olmuştur. Katılımcıların sadece 7 tanesi anketi tam doldurabilmiştir. Burada öncelikle her değer için ikinci çalışmada isimleri 1 defadan daha fazla yazılmış olan bütün kahramanların frekansları ve toplam katılımcı sayısına oranlarıyla ilgili istatistikler verilmiştir. Daha sonra her tercih basamağında en fazla ismi geçen ilk 3 kahramanla ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 4. 11. Adil Olma Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hız. Ömer	67	41,3	Hız. Ömer	21	12,9	Hız. Ömer	8	5
Hız. Muhammed	44	27,1	Fatih Sultan Mehmet	8	5	Hız. Ali	5	3
M. Kemal Atatürk	11	6,8	Hız. Ali	7	4,3	Hız. Muhammed	2	1,2
Hız. Ali	3	1,8	M. Kemal Atatürk	5	3	Hız. Ebubekir	2	1,2
Kanuni S. Süleyman	3	1,8	Hız. Muhammed	4	2,5	Hız. Osman	2	1,2
Robin Hood	3	1,8	Kanuni S. Süleyman	3	1,8	Kanuni S. Süleyman	2	1,2
Fatih Sultan Mehmet	2	1,2	Hız. Ebubekir	2	1,2			
Yavuz Sultan Selim	2	1,2	Yavuz Sultan Selim	2	1,2			
Fatma Girik	2	1,2	II. Abdülhamit	2	1,2			

Annem	2	1,2	Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2
			Haşim Kılıç	2	1,2

1. tercih 158 kişi tarafından doldurulmuştur. En çok yazılan kahraman 67 kişinin tercihi olan ikinci İslam halifesi Hz. Ömer'dir. Katılımcıların yaklaşık dörtte biri, yani % 41'i 1. tercihlerini Hz. Ömer'den yana kullanmışlardır. Bu tercihte ikinci kahraman 44 kişinin tercihiyle Hz. Muhammed olmuştur. Bu sayı % 27'ye karşılık gelmektedir. Üçüncü kahraman 11 defa yazılarak % 7'nin oyunu alan Atatürk'tür.

2. tercih 88 kişi tarafından doldurulmuştur. Burada da en çok adı geçen Hz. Ömer olmuştur. 88 kişiden 21'i onu tercih etmişlerdir (% 13). İkinci sıraya 8 katılımcının yazdığı Fatih Sultan Mehmet (% 5) ve üçüncü sıraya 7 kişi tarafından yazılan dördüncü halife Hz. Ali çıkmıştır (% 4,3).

3. tercihe sadece 44 katılımcı bir isim yazmışlardır. Hz. Ömer bu tercihte de 8 kez tekrar edilerek alarak ilk kahraman olmuştur (% 5). İkinci sırada 5 katılımcının yazdığı Hz. Ali (% 3) ve üçüncü sırada 2'şer kişi tarafından yazılan Hz. Muhammed, Hz. Ebubekir, Hz. Osman ve Kanuni Sultan Süleyman (% 1,2) yer almaktadırlar.

Tablo 4. 12. Aile Birliğine Önem Verme Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	f	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	f	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	f	%
Hız. Muhammed	43	26,5	Recep Tayyip Erdoğan	6	3,7	Babam	3	1,8
Babam	11	6,8	Annem	4	2,5	Adile Naşit	2	1,2
M. Kemal Atatürk	8	5	M. Kemal Atatürk	4	2,5	Ben	2	1,2
Recep Tayyip Erdoğan	7	4,3	Nimet Çubukçu	4	2,5	Brad Pitt	2	1,2
Sakıp Sabancı	7	4,3	Hız. Muhammed	3	1,8			
Beyazıt Öztürk	5	3	Babam	3	1,8			
Annem	4	2,5	Abdullah Gül	2	1,2			
Nimet Çubukçu	4	2,5	Barış Manço	2	1,2			
Ali Rıza Bey	3	1,8	Bülent Ecevit	2	1,2			
Bülent Ecevit	3	1,8	Hakan Şükür	2	1,2			
Kayahan	3	1,8						
Abdullah Gül	2	1,2						
Ebru Şallı	2	1,2						
Mehmet Aslantuğ	2	1,2						

1. tercih alanına 134 katılımcı isim yazmışlardır. Bu tercihte en fazla adı yazılan kahraman Hz. Muhammed olmuştur. Hz. Muhammed 43 defa yazılarak ankete katılan öğrencilerin % 26,5'i tarafından bu değer için rol model gösterilmiştir. Birinci tercihin ikinci kahramanı olarak katılımcıların % 6,8'i (11 kişi) kendi babasını örnek göstermişlerdir. Üçüncü sıra 8 katılımcının (% 5) gösterdiği kahraman Atatürk olmuştur

2. tercih 67 kişi tarafından doldurulmuştur. 67 kişinin 6'sının tercih ettiği başbakan Recep Tayyip Erdoğan birinci kahraman olmuştur (% 3,7). İkinci kahraman isimleri aynı oranda tekrarlanan (4 kez) 3 kişi şunlardır: Atatürk, Nimet Çubukçu, annem. Bu üç kişinin yüzdeler frekansı % 2,5'tir. Bu tercihin üçüncü kahramanı üçer kişi tarafından yazılan iki kişi olmuştur: Hz. Muhammed, babam (% 1,8).

3. tercihte isim yazan 39 kişidir. En çok adı yazılan sadece 3 kez yazılmıştır. Bu 3 kişi aile birliğine önem vermede rol model olarak kendi babalarını yazmışlardır. Yüzdeler olarak % 1,8 oranında 'babam' yazılmıştır. İkinci kahraman katılımcılardan ikişer kişinin tercih ettiği Adile Naşit, Brad Pitt ve katılımcının kendisi olmuştur. Yani iki kişi 'ben' yazmıştır (% 1,2). Diğer isimler birer kez geçmektedir.

Tablo 4. 13. Bağımsızlık Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
M. Kemal Atatürk	129	79,6	M. Kemal Atatürk	12	7,4	Mohandas Gandhi	4	2,5
Hz. Muhammed	6	3,7	Che Guevera	7	4,3	Deniz Gezmiş	2	1,2
Mohandas Gandhi	4	2,5	Fatih Sultan Mehmet	5	3	Hasan Tahsin	2	1,2
Kutluk Kağan	3	1,8	Mohandas Gandhi	4	2,5	Lenin	2	1,2
Deniz Gezmiş	2	1,2	İsmet İnönü	3	1,8	M. Kemal Atatürk	2	1,2
Kürşat	2	1,2	Kutluk Kağan	3	1,8	Osman Gazi	2	1,2
Sütçü İmam	2	1,2	Kürşat	3	1,8			

Mete Han	3	1,8
Cengiz Han	2	1,2
Deniz Gezmiş	2	1,2
Kazım Karabekir	2	1,2
M. Akif Ersoy	2	1,2
Nasrettin Hoca	2	1,2

Bağımsızlık değerinin 1. tercihi bütün katılımcılardan tarafından doldurulmuştur. 126 defa yazılarak % 78 gibi yüksek bir oranı yakalayan Mustafa Kemal Atatürk bu değer için ilk sırada tercih edilen kahraman olmuştur. Onu 6 öğretmen adayının tercihi olan Hz. Muhammed (% 3,7), 4 kez yazılan Mohandas Gandhi (% 2,5) izlemektedirler. Atatürk'ü bağımsızlık değerinde birinci kahraman yapan sebebin, onun Kurtuluş Savaşı'ndaki rolünün yanında "Bağımsızlık benim karakterimdir." sözü olması muhtemeldir.

2. tercih için bir isim yazan katılımcı 75'tir. Yine Atatürk % 7,4 oranla (12 kez) birinci kahraman olmuştur. İkinci kahraman 7 kez yazılan Che Guevera (% 4,3), üçüncü kahraman 5 kişinin tercihi olan Fatih Sultan Mehmet'tir (% 3).

Bu değer için üçüncü tercihinin 42 kişi bir kahraman ismi yazmışlardır. Burada en çok oyu alan Mohandas Gandhi'nin tekrar sayısı 4, yüzdeleri oranı % 2,5'tir. İkinci sırayı ikişer katılımcının yazdığı 5 şahsiyet almıştır: Atatürk, Hasan Tahsin, Osman Gazi, Lenin ve Deniz Gezmiş. Yazılan diğer isimlerin tamamı yalnız birer defa yazılmışlardır.

Tablo 4. 14. Barış Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
M. Kemal Atatürk	80	49,3	M. Kemal Atatürk	7	4,3	M. Kemal Atatürk	3	1,8
H. Muhammed	21	12,9	Barış Manço	5	3	Mevlana	3	1,8
Barış Manço	10	6,2	Mevlana	5	3	Yunus Emre	2	1,2
Mevlana	3	1,8	M. Akif Ersoy	4	2,5			
Yunus Emre	3	1,8	Angelina Jolie	3	1,8			
Barack Obama	2	1,2	Barack Obama	2	1,2			
Bülent Ecevit	2	1,2	Bülent Ecevit	2	1,2			
Cofi Annan	2	1,2	Mohandas Gandhi	2	1,2			

Fatih Sultan Mehmet	2	1,2	Turgut Özal	2	1,2
M. Fethullah Gülen	2	1,2	Yunus Emre	2	1,2
Nelson Mandela	2	1,2			

Bu değer için birinci tercihte 162 katılımcının 150'si bir isim yazmıştır. Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı aynı ismi tercih etmişlerdir. 80 kişinin barış için 1. tercihi Atatürk'tür. Bu da oransal olarak % 50 yapmaktadır. Birinci tercihe ismi en çok yazılan ikinci kahraman Hz. Muhammed olmuştur (21 kez, % 13). Üçüncü kahraman 10 öğretmen adayının tercihi olan ve % 6,2 oranı yakalayan Barış Manço'dur.

2. tercihe 57 katılımcı bir kahramanın ismini yazmışlardır. En çok ismi yazılan yine Atatürk olmuştur. Atatürk bu tercihte 7 defa yazılarak % 4,3 orana ulaşmıştır. İkinci sırada 5'er kez tekrarlanan Mevlana ve Barış Manço vardır. Yüzdelik oranı % 3'tür. Üçüncü sırada 4 kez ve % 2,5 oranla Mehmet Akif Ersoy bulunmaktadır.

3. tercihe sadece 19 kişi bir kahraman adı yazmışlardır. En çok adı yazılan kişi yine Atatürk ve Mevlana'dır. 3 kişi onların adını yazmıştır (% 1,8). 2 kişi Yunus Emre demiştir (% 1,2). Diğer kahramanlar arasında ismi bir defadan fazla yazılan olmamıştır.

Tablo 4. 15. Bilimsellik Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	f	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	f	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	f	%
Albert Einstein	37	22,8	Albert Einstein	16	9,9	Thomas Edison	6	3,7
M. Kemal Atatürk	21	12,9	İbn-i Sina	11	6,8	Albert Einstein	5	3
İbn-i Sina	11	6,8	Thomas Edison	8	5	Isaac Newton	5	3
Thomas Edison	9	5,5	Farabi	6	3,7	İbn-i Sina	4	2,5
Hz. Muhammed	7	4,3	Fatih Sultan Mehmet	4	2,5	Farabi	3	1,8
Özlem Yeşim Özbek	7	4,3	Isaac Newton	3	1,8	Oktay Sinanoğlu	3	1,8
Oktay Sinanoğlu	6	3,7	M. Kemal Atatürk	3	1,8	Mimar Sinan	2	1,2
Aristo	5	3	Oktay Sinanoğlu	3	1,8			
Mimar Sinan	5	3	Ali Kuşçu	2	1,2			

Farabi	4	2,5	Aristo	2	1,2
Carl Marx	3	1,8	Ergin Erginer	2	1,2
Fatih S. Mehmet	3	1,8	Gazali	2	1,2
Marie Crue	3	1,8	Pascal	2	1,2
Mehmet Öz	3	1,8			
Barış Manço	2	1,2			
İbn Haldun	2	1,2			
Isaac Newton	2	1,2			
Kemal Kılıçdaroğlu	2	1,2			

Bilimsellik değerinin birinci tercihi 150 kişi tarafından doldurulmuştur. 37 kişi (% 22,8) buraya Albert Einstein yazmıştır. İkinci sıraya 21 kişi Atatürk yazmıştır (% 12,9). 11 kişi üçüncü sıraya İbn-i Sina yazmışlardır (% 6,8).

2. tercih 88 kişi tarafından doldurulmuştur. Burada da adı en çok yazılan Albert Einstein olmuştur. Einstein 16 kişinin ortak kahramanıdır (% 9,9). En çok ismi yazılan ikinci kahraman İbn-i Sina 11 kez yazılmıştır. Yüzdeler oranı % 6,8'tur. Üçüncü kahraman 8 defa tekrarlanan, katılımcıların % 5'inin tercihi olan ünlü mucit Thomas Edison'dur.

Katılımcıların 56 tanesi bilimsellik değeri için 3. tercih bölümüne bir kahraman adı yazmışlardır. Bu bölümde adı en çok yazılan 3 kahraman, tekrar sayıları ve yüzdeler oranları şöyledir: Birinci Thomas Edison, 6 kez, % 3,7. İkinci Albert Einstein ve İsaac Newton, 5 kez, % 3. Üçüncü İbn-i Sina, 4 kez, % 2,5.

Tablo 4. 16. Çalışkanlık Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
M. Kemal Atatürk	38	23,4	M. Kemal Atatürk	12	7,4	Turgut Özal	2	1,2
Hız. Muhammed	14	8,6	Fatih Terim	3	1,8			
Recep Tayyip Erdoğan	13	8	Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8			
Sakıp Sabancı	11	6,8	Sakıp Sabancı	3	1,8			
Thomas Edison	9	5,5	Vehbi Koç	3	1,8			
Fatih Sultan Mehmet	7	4,3	Hız. Ali	2	1,2			
Turgut Özal	3	1,8	Anthony Robbins	2	1,2			
Albert Einstein	2	1,2	Fatih Sultan Mehmet	2	1,2			
Elvan Abeleygesse	2	1,2	Kadir Has	2	1,2			
Erdoğan Usta	2	1,2						

Ergin Enginer	2	1,2
Mehmet Aurelio	2	1,2
Oktay Sinanoğlu	2	1,2
Recep Yazıcıoğlu	2	1,2
Yavuz Sultan Selim	2	1,2

Çalışkanlık değerinin birinci tercihine bir kahraman ismi yazan kişi sayısı 155'tir. Katılımcılar % 23,4 oranla (38 kişi) çalışkanlık değeri ile ilgili rol model olarak Atatürk'ü seçmişlerdir. 14 kişi bu değerde Hz. Muhammed'i örnek göstermişlerdir. Bu sayı % 8,6 etmektedir. 13 kişi ise çalışkanlık konusunda başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı kahraman seçmişlerdir. Erdoğan katılımcıların % 8'inin tercihi olmuştur.

İkinci tercihi katılımcıların % 41'i doldurmuşlardır (67 kişi). 12 kişi, yani söz konusu toplam katılımcı sayısının % 7,4'ü birinci sıraya Atatürk'ü yazmışlardır. Anketi dolduran öğretmen adayları ikinci tercihin ikinci sırasına üçer kez yazarak (% 1,8) 4 kişinin adını çıkarmışlardır: Recep Tayyip Erdoğan, Sakıp Sabancı, Vehbi Koç ve Fatih Terim. Üçüncü sırada ikişer oy alan Hz. Ali, Anthony Robbins, Kadir Has, Fatih Sultan Mehmet bulunmaktadır.

3. tercihte 30 katılımcı bir isim yazmıştır. Ancak yazılan isimlerden bir tanesi dışında hiç kimsenin adı bir kereden fazla yazılmamıştır. Buraya sadece eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın adı iki kişi tarafından yazılmıştır. Yazılan diğer 28 kahraman birer defa geçmektedir.

Tablo 4. 17. Dayanışma Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hız. Muhammed	21	12,9	Hız. Muhammed	2	1,2	M. Kemal Atatürk	2	1,2
M. Kemal Atatürk	15	9,2	Abdullah Gül	2	1,2	Mahir Çayan	2	1,2
Hız. Ebubekir	5	3	M. Kemal Atatürk	2	1,2	Yunus Emre	2	1,2
İsa Tak	3	1,8	Seda Sayan	2	1,2			
Seda Sayan	3	1,8						

Şirinler	3	1,8
Acun Ilıcalı	2	1,2
Aliya İzzetbegoviç	2	1,2
Alparslan Türkeş	2	1,2
Barack Obama	2	1,2
Deniz Gezmiş	2	1,2
Edi Büdü	2	1,2
İsmail Gaspıralı	2	1,2
M. Fethullah Gülen	2	1,2
Ninja Kaplumbagalar	2	1,2
Osman Gazi	2	1,2
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2
Savaş Ay	2	1,2
Uğur Dündar	2	1,2
Yavuz Sultan Selim	2	1,2

Bu değerin birinci kahraman tercihi 133 kişi tarafından doldurulmuştur. İlk tercihte en çok tekrarlanan Hz. Muhammed olmuştur. 21 katılımcı dayanışma değerinin rol modeli olarak Hz. Muhammed'i göstermiştir (yaklaşık % 12,9). İkinci en çok adı yazılan Atatürk olmuştur. Atatürk 15 kişi tarafından, yüzdelik olarak % 9,2, ikinci tercihin ilk sırasında tercih edilmiştir. 5 kişi de Hz. Ebubekir'i dayanışmaya örnek olarak yazmışlardır. 5 kişi, ankete katılanların % 3'ü etmektedir.

2. tercih için bir kahraman adı yazan katılımcı sayısı 42'dir. Adı yazılan şahsiyetlerin hiç birisi 2'den daha fazla yazılmamıştır. Hz. Muhammed, Atatürk, Abdullah Gül ve Seda Sayan burada ikişer kişinin yazdığı isimlerdir. Bunların dışında kalanlar birer defa geçmektedir.

3. tercihi katılımcıların sadece % 15'i doldurmuşlardır, bu oran 24 kişi etmektedir. 2. tercihteki durumun benzeri burası için de söz konusudur. Katılımcıların yazdığı isimlerden kimse ikiden fazla yazılmamıştır. Atatürk, Yunus Emre, Mahir Çayan ismi 2 defa yazılan kişilerdir. Geri kalan isimler birer kez geçmektedir.

Tablo 4. 18. Duyarlılık Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
M. Kemal Atatürk	15	9,2	İlber Ortaylı	5	3	Evliya Çelebi	2	1,2
Hız Muhammed	12	7,4	Hayrettin Karaca	3	1,8			
Hayrettin Karaca	9	5,5	M. Kemal Atatürk	3	1,8			
Fatih Sultan Mehmet	7	4,3	Seda Sayan	2	1,2			
İlber Ortaylı	5	3	Barış Manço	2	1,2			
Yavuz Sultan Selim	5	3	Panter Emel	2	1,2			
Nihat Göküğü	4	2,5	Turgut Özakman	2	1,2			
Oktay Sinanoğlu	2	1,2						
Ahmet Mete Işıkara	2	1,2						
Barış Manço	2	1,2						
Herodot	2	1,2						
İlber Ortaylı	2	1,2						
İsa Tak	2	1,2						
İsmet Türkmen	2	1,2						
M. Akif Ersoy	2	1,2						
Panter Emel	2	1,2						
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2						
Seda Sayan	2	1,2						
Turgut Özakman	2	1,2						
Zara	2	1,2						

Duyarlılık değeriyle ilgili ilk tercihini dolduran 127 kişi bulunmaktadır. Burada Atatürk 15, Hz Muhammed 12, Hayrettin Karaca 9 kişinin ilk aklına gelen kahraman olmuşlardır. Bu sayılar oransal olarak sırasıyla % 9,2, % 7,4 ve % 5,5'e karşılık gelmektedir.

İkinci tercihi 41 katılımcı doldurmuştur. Tarihçi İlber Ortaylı'nın 5 kişi tarafından yazılarak birinci olduğu bu kısımda (% 3), Atatürk ve Hayrettin Karaca 3'er defa yazılarak ikinci sırayı paylaşmışlardır. Üçüncü sıraya gelen 3 kişi sanatçı Barış Manço, yazar Turgut Özakman ve TV ekranlarından tanınan hayvansever yemeci Panter Emel ikiye kişi tarafından yazılmışlardır.

Üçüncü tercihi sadece 16 katılımcı doldurmuştur. 2 kişi tarafından yazılan ünlü Türk gezgini Evliya Çelebi dışında ismi birden fazla yazılan kimse bulunmamaktadır.

Tablo 4. 19. Dürüstlük Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hz. Muhammed	63	38,8	Hz. Ali	5	3	Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8
M. Kemal Atatürk	8	5	Hz. Ebubekir	4	2,5	Hz. Ali	2	1,2
Hz. Ömer	6	3,7	Hz. Ömer	3	1,8	Hz. Ömer	2	1,2
Hz. Ali	4	2,5	Mevlana	3	1,2	M. Kemal Atatürk	2	1,2
Hz. Ebubekir	4	2,5	Hz. Osman	2	1,2	Mevlana	2	1,2
Bülent Ecevit	3	1,8	Seda Sayan	2	1,2			
Hakan Şükür	3	1,8	Turgut Özal	2	1,2			
Yunus Emre	3	1,8						
Babam	2	1,2						
İsa Tak	2	1,2						
Kemal Kılıçdaroğlu	2	1,2						
M. Akif Ersoy	2	1,2						
N. Fazıl Kısakürek	2	1,2						
Orhan Pamuk	2	1,2						
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2						

Bu değer birinci tercihini 147 kişi doldurmuştur. Yani katılımcıların % 91'i bu kısma bir isim yazmışlardır. Dürüstlük değeri için anketten birinci çıkan kahraman Hz. Muhammed, 63 katılımcı tarafından örnek gösterilmiştir. Bu sayı yaklaşık % 38,8 oranındadır. İkinci sırada 8 kişi tarafından yazılan Atatürk bulunmaktadır. Atatürk'ün tekrar sayısının yüzde olarak karşılığı yaklaşık % 5'dir. Üçüncü olarak, 6 kişiye göre Hz. Ömer dürüstlük diyince ilk akla gelen kahramandır (% 3,7).

İkinci tercihte 47 kişi bir isim yazmışlardır. Bu tercihte ilk sırada 5 kez anılan Hz. Ali gelmektedir. Onu ankete katılanların % 3'ü örnek göstermektedir. İkinci kahraman 4 defa adı geçen Hz. Ebubekir (% 2,5). Onu 3'er kişinin tercihi olan Hz. Ömer ve Mevlana takip etmektedir (% 1,8).

3. tercihi 24 kişi doldurmuştur. Bu bölümde en çok başbakan Recep Tayyip Erdoğan yazılmıştır. 3 kişi onun adını yazmıştır (% 1,8). İkinci sırada isimleri ikişer

kez yazılan 4 kahraman vardır: Atatürk, Hz. Ömer, Hz. Ali, Mevlana. Diğer isimler birer defa yazılmıştır.

Tablo 4. 20. Estetik Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Mimar Sinan	16	9,9	Ajda Pekkan	7	4,3	Aysun Kayacı	2	1,2
Ajda Pekkan	14	8,6	Mimar Sinan	4	2,5	Ediz Hun	2	1,2
Hz. Muhammed	9	5,5	Hadise	3	1,8	Hadise	2	1,2
Leonardo da Vinci	9	5,5	Picasso	3	1,8	Mevlana	2	1,2
Picasso	6	3,7	Tan Sağtürk	3	1,8	N. Fazıl Kısakürek	2	1,2
Angelina Jolie	4	2,5	Türkan Şoray	3	1,8			
Ergin Erginer	4	2,5	Vincent Van Gogh	3	1,8			
Aslı Yazıcı	3	1,8	Banu Alkan	2	1,2			
Cemil İpekçi	3	1,8	Cemil İpekçi	2	1,2			
Deniz Akkaya	3	1,8	M. Kemal Atatürk	2	1,2			
Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8	Rafael	2	1,2			
Arda Turan	2	1,2	Tuba Büyüküstün	2	1,2			
Aysun Kayacı	2	1,2						
Cristiano Ronaldo	2	1,2						
Fazıl Say	2	1,2						
Hayrünnisa Gül	2	1,2						
İlhan Mansız	2	1,2						
Madonna	2	1,2						
M. Kemal Atatürk	2	1,2						
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2						
Sibel Can	2	1,2						

Bu değerlerin birinci tercihine bir kahraman adı yazan kişi sayısı 145'tir. 16 kişi (% 9,9) 16. yüzyılın ünlü Türk mimarı Mimar Sinan'ı yazarak ilk sırayı ona vermişlerdir. İkinci sıraya adı 14 defa geçen sanatçı Ajda Pekkan çıkmıştır. Yüzdeler oranı % 8,6'dır. Üçüncü sırada katılımcıların % 5,5'inin (9 kişi) adını yazdığı Hz. Muhammed bulunmaktadır.

2. tercihi dolduran 82 kişi vardır. Ajda Pekkan bu tercihin en çok tekrar edilen kahramanıdır. 7 kişi (% 4,3) onu tercih etmiştir. Mimar Sinan 4 kişinin kahramanı olarak ikinci tercihte ikinci sıradadır (% 2,5). Üçer kişi tarafından yazılan Picasso, Rafael, Tan Sağtürk ve Türkan Şoray üçüncü sırada bulunmaktadırlar (% 1,8).

Anketlerde bu değerin 3. tercihlerinin 45 tanesi doldurulmuştur. Mevlana, şair Necip Fazıl Kısakürek, model Aysun Kayacı ve sinema sanatçısı Ediz Hun'un ismi ikişer kez geçmektedir. Diğerlerinin adı birer defa yazılmıştır.

Tablo 4. 21. Hoşgörü Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Mevlana	55	33,9	Mevlana	18	11	Yunus Emre	13	8
Hız. Muhammed	49	30,2	Yunus Emre	17	10,5	Hacı Bektaş Veli	4	2,5
M. Kemal Atatürk	6	3,7	Fatih Sultan Mehmet	4	2,5	Mevlana	4	2,5
Nihat Hatipoğlu	6	3,7	Hız. Ebubekir	3	1,8	Hız. Muhammed	3	1,8
Yunus Emre	6	3,7	Hacı Bektaş Veli	3	1,8	Hız. Ömer	2	1,2
Abdullah Gül	4	2,5	Abdullah Gül	2	1,2			
Fatih Sultan Mehmet	4	2,5	Barack Obama	2	1,2			
İsa Tak	3	1,8	Hız. Muhammed	2	1,2			
Hız. Ebubekir	2	1,2	Hız. Ali	2	1,2			
M. Fethullah Gülen	2	1,2	M. Kemal Atatürk	2	1,2			
Polyanna	2	1,2	Pir Sultan Abdal	2	1,2			
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2						
II. Mahmut	2	1,2						

159 kişi hoşgörü değerinin birinci tercihine bir kahraman ismi yazmışlardır. Adı en fazla tekrarlanan 55 defa ile Mevlana olmuştur. Bu sayı yaklaşık % 34 oranına karşılık gelmektedir. Hız. Muhammed 49 kişinin (% 30) hoşgörü kahramanı olarak gösterdiği kişidir. Bu tercihte üçüncü sıraya 6'şar öğretmen adayının tercihi olan 3 kişi çıkmıştır: Atatürk, Yunus Emre ve Nihat Hatipoğlu.

İkinci tercih için anketten çıkan kahraman yine Mevlana'dır. Mevlana bu kısmı dolduran 71 kişinin 18'inin oyunu almıştır. Bu sayı ankete katılan öğretmen adaylarının % 11'idir. İkinci sırada 17 kez (% 10,5) adı yazılan Yunus Emre bulunmaktadır. Üçüncü ise 4 kişi tarafından yazılan Fatih Sultan Mehmet'tir (% 2,5).

Değerin 3. tercihini katılımcıların dörtte biri doldurmuştur. 40 kişinin bir isim yazdığı bu tercihte 13 kişi tarafından yazılan Yunus Emre birinci kahraman çıkmıştır. 13 kişi ankete katılan sayısına göre yüzdeler olarak % 8 etmektedir. İkinci sırayı 4'er

kişinin kahraman gördüğü Mevlana ve Hacı Bektaş Veli almışlardır (% 2,5). Üçüncü sırada 3 öğretmen adayının tercih ettiği Hz. Muhammed yer almıştır (% 1,8).

Tablo 4. 22. Misafirperverlik Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hz. Muhammed	36	22,2	Mevlana	5	3	Mevlana	3	1,8
Türk milleti	14	8,6	Abdullah Gül	3	1,8	Yunus Emre	3	1,8
Mevlana	8	5	Yunus Emre	3	1,8			
Abdullah Gül	7	4,3	Hz. Muhammed	2	1,2			
Hz. İbrahim	6	3,7	Hz. İbrahim	2	1,2			
Beyazıt Öztürk	5	3						
M. Kemal Atatürk	4	2,5						
Annem	3	1,8						
Fatih Sultan Mehmet	3	1,8						
Pir Sultan Abdal	3	1,8						
Burhan Altıntop	2	1,2						
Hz. Ali	2	1,2						
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2						

Misafirperverlik değerinin birinci kahramanı ankete katılanların 123'ünün doldurduğu bir bölüm olmuştur. Ankete katılanların yaklaşık % 22'si (36 kişi) kahraman olarak Hz. Muhammed'i göstermektedirler. İkinci olarak 8 katılımcı (% 5) Mevlana'yı tercih etmiştir. Üçüncü 7 kişi tarafından yazılan (% 4,3) cumhurbaşkanı Abdullah Gül olmuştur. Burada kayda geçirilmesi gereken önemli bir nokta bulunmaktadır. Anketi dolduran öğretmen adayı öğrencilerin 14 tanesi misafirperverlik değerinin temsilcisi olarak kolektif kahraman adı vermiş ve buraya "Türk milleti" yazmışlardır (% 8,6).

2. tercih 34 kişi tarafından doldurulmuştur. Birinci 5 tekrarla Mevlana olmuştur. İkinci üçer katılımcının yazdığı Yunus Emre ve Abdullah Gül'dür. Üçüncü sırada isimleri ikişer defa geçen Hz. Muhammed ve Hz. İbrahim vardır. Yüzdellik frekansları şöyledir: % 3, % 1,8 ve % 1,2.

3. tercihi sadece 18 kişi doldurmuştur. Bu bölümde Mevlana ve Yunus Emre üçer katılımcının tercihi olmuştur (% 1,8). Diğer kahramanların adı birer kez geçmiştir.

Tablo 4. 23. Özgürlük Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	f	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	f	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	f	%
M. Kemal Atatürk	70	43,2	M. Kemal Atatürk	10	6,2	Fidel Castro	3	1,8
Che Guevera	13	8	Che Guevera	5	3	Deniz Gezmiş	2	1,2
Hz. Muhammed	8	5	Deniz Gezmiş	4	2,5	Fahri Korutürk	2	1,2
Mohandas Gandhi	6	3,7	Bülent Ecevit	2	1,2	Mete Han	2	1,2
Nil Karaibrahimgil	4	2,5	Fatih Sultan Mehmet	2	1,2			
Aslı Yazıcı	3	1,8	J. J. Rousseau	2	1,2			
Adolf Hitler	2	1,2	Kazım Karabekir	2	1,2			
Atilla	2	1,2	Kürşat	2	1,2			
Bülent Ecevit	2	1,2	Lenin	2	1,2			
Cesur Yürek	2	1,2	Nil Karaibrahimgil	2	1,2			
Evliya Çelebi	2	1,2	William Wallace	2	1,2			
Malcolm X	2	1,2						
M. Akif Ersoy	2	1,2						

Birinci tercihe 148 kişi isim yazmıştır. Atatürk burada açık farkla birinci kahraman çıkmıştır. 70 kişi, yani ankete katılanların % 43'ü özgürlük için Atatürk'ü rol model göstermişlerdir. İkinci sırada 13 kişinin yazdığı Che Guevera yer almaktadır. Ünlü sosyalist devrimciyi katılımcıların % 8 'i özgürlük için kahraman göstermişlerdir. Birinci tercihte adı anketlerde üçüncü en çok çıkan 8 tekrarlı (% 5) Hz. Muhammed'dir.

İkinci tercihin kahramanı yine Atatürk olmuştur. 10 kişi (% 6) onu ikinci tercihte birinci sırada yazmışlardır. Bu bölümde ikinci kahraman da birinci tercihin ikinci kahramanı olan Che Guevera'dır. Che, 5 tekrar ve % 3 oranıyla bu sırayı almıştır. Üçüncü sıra kahramanı katılımcılardan 4 kişinin yazdığı, Türkiye'de 1971 muhtırasından önceki dönemde öğrenci olaylarında adı duyulan ve 1972'de idam edilen marksist figür Deniz Gezmiş'tir (% 2,5).

Üçüncü tercihte 38 katılımcı bir isim yazmıştır. 3 kişinin (% 1,8) ismini yazdığı Kübalı sosyalist lider Fidel Castro bu kısımda birinci kahramandır. İsimleri anketten ikişer kez çıkan Mete Han, Fahri Korutürk ve Deniz Gezmiş ikinci sırayı almışlardır. Diğer isimler birer defa geçmektedir.

Tablo 4. 24. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Mehmet Öz	26	16	Ebru Şallı	3	1,8	Esra Ceyhan	2	1,2
Hz. Muhammed	18	11	İbrahim Saraçoğlu	3	1,8			
İbn-i Sina	9	5,5	Mehmet Öz	3	1,8			
Ender Saraç	8	5	Ahmet Maranki	2	1,2			
M. Kemal Atatürk	7	4,3	Annem	2	1,2			
Recep Akdağ	7	4,3	Barış Manço	2	1,2			
İbrahim Saraçoğlu	6	3,7	Ebru Gündeş	2	1,2			
Barış Manço	3	1,8	Ender Saraç	2	1,2			
Deniz Baykal	3	1,8	Hakan Şükür	2	1,2			
Ebru Şallı	3	1,8	M. Kemal Atatürk	2	1,2			
Kanuni Sultan Süleyman	3	1,8	Lokman Hekim	2	1,2			
Seda Sayan	3	1,8						
Haydar Dümen	2	1,2						
Lokman Hekim	2	1,2						
Sakıp Sabancı	2	1,2						

Bu değer için bir kahraman ismi yazan 131 kişi bulunmaktadır. Birinci tercih kahramanı olarak toplam 26 tekrar ile son dönemde ismini medyadan duyuran Amerika'da çalışan kardiyolog Türk doktor Mehmet Öz çıkmıştır. Öz'ün tekrar sayısı ankete katılan öğrencilerin % 16'sı kadardır. İkinci sırada 18 kişinin yazdığı Hz. Muhammed vardır. Üçüncü sırada 9 kişinin tercihi olan İbn-i Sina bulunmaktadır.

İkinci tercihe yazılan isimler dağınık bir görünüm sergilemektedir. 46 kişinin doldurduğu bu kısımda ismi 3 defa geçen Mehmet Öz, şifalı bitkiler alanında uzman Prof. İbrahim Saraçoğlu ve manken Ebru Şallı % 1,8 yüzdeler oranıyla ilk sırada gelmektedirler. İkinci sırada ikişer kez yazılan Atatürk, şifalı bitkiler uzmanları

Ahmet Maranki ve Ender Saraç, Lokman Hekim, Barış Manço, Ebru Gündeş ve Hakan Şükür vardır. % 1,2 oranında katılımcı bu isimleri tercih etmiştir. Diğer isimler birer kez geçmektedir.

Üçüncü tercih için toplamda 21 kişi bir kahraman yazmıştır. Yazılanlar içinde iki kişinin yazdığı (% 1,2) Esra Ceyhan dışında kalanlar birer kez geçmektedirler.

Tablo 4. 25. Saygı Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hz. Muhammed	25	15,4	M. Kemal Atatürk	5	3	Mevlana	4	2,5
M. Kemal Atatürk	11	6,8	Ertuğrul Sağlam	2	1,2	Abdullah Gül	2	1,2
Mevlana	7	4,3	Hakan Şükür	2	1,2			
Abdullah Gül	3	1,8	Mevlana	2	1,2			
Hz. Ali	3	1,8	Yavuz Sultan Selim	2	1,2			
Hakan Şükür	3	1,8	Yunus Emre	2	1,2			
İsa Tak	3	1,8						
Adnan Menderes	2	1,2						
Babam	2	1,2						
Fatih Sultan Mehmet	2	1,2						
Köksal Toptan	2	1,2						
N. Fazıl Kısakürek	2	1,2						
Neşet Ertaş	2	1,2						
Osman Gazi	2	1,2						
Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2						
Yunus Emre	2	1,2						

Saygı değerinin birinci kahraman tercihine 113 kişi isim yazmış (% 69), 49 kişi boş bırakmıştır. Burada adı en çok yazılan kahraman 26 kez tekrar eden Hz. Muhammed olmuştur. Peygamberimiz % 15 çoğunlukla ilk sırada bulunmaktadır. Adı ikinci en çok geçen Atatürk' ü 11 katılımcı yazmıştır (% 6,8). Üçüncü sırada ismi 7 kez geçen Mevlana yer almaktadır (% 4,3).

2. tercihte 41 katılımcı bir kahraman adı yazmışlardır. Birinci tercihte ikinci sırada çıkan Atatürk, burada 5 oyla ilk sıradadır (% 3). İkinci sırada ikişer defa isimleri yazılan şu kahramanlar bulunmaktadır: Yavuz Sultan Selim, Hakan Şükür,

Ertuğrul Sağlam, Yunus Emre ve Mevlana (% 1,2). Diğer kahramanların isimleri birer kez yazılmıştır.

Değerin üçüncü tercihi 23 kişinin doldurduğu kısımdır. Burada Mevlana 4 (% 2,5), Abdullah Gül 2 (% 1,2), diğer kahramanlar ise birer defa yazılmışlardır.

Tablo 4. 26. Sevgi Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hız. Muhammed	44	27,1	Yunus Emre	8	5	Mevlana	5	3
Yunus Emre	16	9,9	Mevlana	7	4,3	Leyla ile Mecnun	3	1,8
Mevlana	15	9,2	M. Kemal Atatürk	5	3	Yunus Emre	3	1,8
M. Kemal Atatürk	7	4,3	Annem	3	1,8	Hacı Bektaş Veli	2	1,2
Annem	4	2,5	Hız. Muhammed	2	1,2			
Abdullah Gül	2	1,2	M. Akif Ersoy	2	1,2			
Aysun Erginer	2	1,2	Tarhunçu Ahmet Paşa	2	1,2			
Hız. Ali	2	1,2						
Haydar Dümen	2	1,2						
İsa Tak	2	1,2						
Nihat Hatipoğlu	2	1,2						
Babam	2	1,2						

Sevgi değerinin birinci tercihi katılımcıların dörtte üçünden daha fazlasının doldurduğu bir kısımdır. Buraya 134 kişi bir isim yazmıştır (% 82,7). Anketlerde ismi öne çıkan 44 kişi tarafından sevgi değeri için ilk sıra kahramanı olarak gösterilen Hız. Muhammed olmuştur (% 27). İkinci sıra 16 katılımcının tercihi olan Yunus Emre (% 9,9), üçüncü sıra 15 katılımcının tercihi olan Mevlana'nın olmuştur (% 9,2).

Bu değerde ikinci sıra kahramanı olarak bir isim yazan 58 kişi bulunmaktadır. İlk tercihte ikinci ve üçüncü sıra kahramanları olan Yunus Emre ve Mevlana burada birinci ve ikinci olmuşlardır. Yunus Emre 8 kez (% 5), Mevlana 7 kez (% 5,5) yazılmışlardır. % 3 oranında katılımcı ise (5 kişi) bu tercih için Atatürk'ü uygun görmüşlerdir.

Üçüncü tercihe isim yazanların sayısı 30'dur. Mevlana 5 kişi (% 3) tarafından yazılmış ve ilk sırayı almıştır. Yunus Emre ile beraber 3 kişi tarafından sevgi kahramanı sayılan bir çift olmuştur: ünlü aşıklar Leyla ile Mecnun (% 1,8). Diğer isimler birer kişi tarafından yazılmışlardır.

Tablo 4. 27. Sorumluluk Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
M. Kemal Atatürk	24	14,8	M. Kemal Atatürk	7	4,3	Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8
Hz. Muhammed	16	9,9	Abdullah Gül	3	1,8	Alparslan Türkeş	2	1,2
Recep Tayyip Erdoğan	8	5	Fatih Sultan Mehmet	2	1,2	M. Kemal Atatürk	2	1,2
Fatih Terim	5	3	M. Ali Ağca	2	1,2			
İsa Tak	4	2,5	Recep Tayyip Erdoğan	2	1,2			
Hz. Ömer	4	2,5	Turgut Özal	2	1,2			
Babam	3	1,8						
Hakan Şükür	3	1,8						
Abdullah Gül	2	1,2						
Adolf Hitler	2	1,2						
Ergin Erginer	2	1,2						
Fatih Sultan Mehmet	2	1,2						
Hz. Ali	2	1,2						
Hz. Hüseyin	2	1,2						
Recep Yazıcıoğlu	2	1,2						
Selahaddin Eyyubi	2	1,2						
Turgut Özal	2	1,2						

Sorumluluk değerine 129 katılımcı tarafından bir isim yazılmıştır. En çok Atatürk, 24; ikinci Hz. Muhammed, 16; üçüncü Recep Tayyip Erdoğan 8 kişi tarafından sorumluluk değeri için rol model gösterilmişlerdir. Yüzdeler oranları sırasıyla % 14,8, % 9,9 ve % 5 olarak gerçekleşmiştir.

İkinci tercih için 42 katılımcı bir kahraman adı yazmıştır. 7 öğretmen adayının tercihi olan Atatürk bu bölümün birinci kahramanı olmuştur (% 4,3). Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 3 kişinin tercihiyle ikinci olmuştur (% 1,8). Fatih Sultan Mehmet, sekizinci cumhurbaşkanı Turgut Özal ve Recep Tayyip Erdoğan ikişer defa isimleri geçen ve üçüncü sırayı paylaşan kahramanlardır (% 1,2).

Sorumluluk değerinin üçüncü tercihine yalnızca 21 kişi bir kahraman yazmıştır. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın ismi 3 kişi tarafından yazılmış ve bu kısımda birinci sırada yer almıştır. Atatürk ve merhum siyasi lider Alparslan Türkeş ikişer defa yazılarak (% 1,2) ikinci olmuşlardır. Diğer isimler birer kez yazılmıştır.

Tablo 4. 28. Temizlik Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hız. Muhammed	69	42,5	Ergin Erginer	3	1,8	Hız. Ali	2	1,2
Ayşe Teyze	9	5,5	Hız. Ali	3	1,8	Mevlana	2	1,2
Annem	3	1,8	Ayşe Özgün	2	1,2			
Ergin Erginer	3	1,8	Ben	2	1,2			
M. Kemal Atatürk	3	1,8	Hız. Ebubekir	2	1,2			
Hız. Ali	2	1,2	Yunus Emre	2	1,2			
Hız. Osman	2	1,2						
II. Abdülhamit	2	1,2						

Temizlik değerinin birinci tercihini 125 katılımcı doldurmuş, 37 kişi boş bırakmıştır. Bu değer için birinci sıraya 69 kişi Hız. Muhammed'i yazmıştır. Yani toplam katılımcı sayısının yüzde 42,5'i temizlik konusunda Hız. Muhammed'i örnek görmektedir. Burada ilginç olan ise ikinci sırada çıkan kahramanın kimliğidir. 9 katılımcıya göre (% 5,5) temizlik konusunda model alınması gereken kişi yıllardır deterjan reklamlarında gördüğümüz bir hayali kahraman olan Ayşe Teyze'dir. Üçüncü sıra kahramanı için 5 kişi (% 3) 'annem' yazmıştır. Hız. Muhammed'i temizlik değerinde birinci sırada çıkartan etken günlük hayatımızda da sıkça duyduğumuz "Temizlik imandandır." sözü olabilir.

İkinci tercih 26 katılımcı tarafından doldurulmuştur. Bu kısımda Hız. Ali ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Ergin Erginer 3 kişi tarafından örnek gösterilerek (% 1,8) bu tercihte ilk sırada yer almışlardır. Hız. Ebubekir, Yunus Emre ve televizyon ekranlarından tanınan Ayşe Özgün ikişer

öğretmen adayının tercihi olup (% 1,2) ikinci sırada yer almışlardır. İki katılımcı da temizlik açısından örnek olarak kendini göstermiştir. Diğer isimler birer kez yazılmışlardır.

Üçüncü tercih için bir kahramanı olan 17 kişidir. Burada Hz. Ali ve Mevlana ikişer kez tekrar edilerek (% 1,2) ilk sıradadırlar. Diğer isimler birer defa geçmektedirler.

Tablo 4. 29. Vatanseverlik Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
M. Kemal Atatürk	80	49,3	M. Akif Ersoy	18	11	M. Kemal Atatürk	5	3
M. Akif Ersoy	11	6,8	M. Kemal Atatürk	10	6,2	İsmet İnönü	2	1,2
Hız. Muhammed	10	6,2	Nene Hatun	5	3	İsmet Türkmen	2	1,2
İsa Tak	4	2,5	Bilge Kağan	2	1,2	Turgut Özal	2	1,2
Alparslan Türkeş	3	1,8	Cengiz Han	2	1,2	Yavuz Sultan Selim	2	1,2
Fatih Sultan Mehmet	3	1,8	Fatih Sultan Mehmet	2	1,2	II. Abdülhamit	2	1,2
Nazım Hikmet	3	1,8	Hasan Tahsin	2	1,2	IV. Murat	2	1,2
Nene Hatun	3	1,8	Nazım Hikmet	2	1,2			
Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8	N. Fazıl Kısakürek	2	1,2			
Ziya Gökalp	3	1,8	II. Abdülhamit	2	1,2			
II. Abdülhamit	3	1,8	Şehitler	2	1,2			
Devlet Bahçeli	2	1,2						
Polat Alemdar	2	1,2						
Tevfik Fikret	2	1,2						
Vahdettin	2	1,2						

Vatanseverlik değeri için anketi dolduran toplam 162 kişinin 1 tanesi dışında herkes birinci tercihe bir isim yazmışlardır. Bunların yarısı da aynı kişide birleşmiştir. 80 kişi vatanseverlik değerinin ilk kahramanı olarak Atatürk'ün ismini yazmıştır. İkinci sıra kahramanı 11 kişi tarafından yazılan Mehmet Akif Ersoy olmuştur (% 6,8). Üçüncü sırada 10 kişinin tercihi olarak Hz. Muhammed yer almaktadır (% 6,2). Atatürk'ün vatanseverlik değerinde bu kadar açık farkla ilk sırada çıkmasının nedeninin Kurtuluş Savaşımız sürecinde vatanın kurtuluşu uğrunda gösterdiği üstün gayret ve hizmetlerinin olması güçlü ihtimaldir.

İkinci tercihin ilk kahramanı olarak birinci tercihte ikinci sırada yer alan Mehmet Akif Ersoy bulunmaktadır. Ersoy, 18 kişi tarafından bu değerde rol model olarak görülmektedir (% 11). İkinci tercihin ikinci sırasında 10 kez tekrar edilen (% 6,2) Atatürk bulunmaktadır. Üçüncü sıra 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki yaptığı fedakârlıklarla Türk toplumunun kahramanı olan Nene Hatun'un olmuştur. Nene Hatun 5 katılımcı tarafından yazılmıştır (% 3).

Üçüncü tercihte 48 kişi bir kahraman adı yazmıştır. Atatürk burada da 5 defa yazılarak (% 3) olarak birinci sıraya çıkmıştır. İkinci sırayı ikişer defa adı geçen Yavuz Sultan Selim, IV. Murat, II. Abdülhamit, İsmet İnönü, Turgut Özal ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nden İsmet Türkmen almışlardır. Diğer isimler birer defa yazılmıştır.

Tablo 4. 30. Yardımseverlik Değeriyle İlgili İstatistikler

1. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	2. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%	3. tercihte çıkan kahramanlar	<i>f</i>	%
Hz. Muhammed	35	21,6	Seda Sayan	7	4,3	Uğur Arslan	3	1,8
İsa Tak	10	6,2	Hz. Ebubekir	5	3	İkbal Gürpınar	2	1,2
Sakıp Sabancı	10	6,2	Hz. Ömer	4	2,5	M. Kemal Atatürk	2	1,2
Seda Sayan	10	6,2	Uğur Arslan	4	2,5			
Uğur Arslan	9	5,5	Fatih Sultan Mehmet	3	1,8			
M. Kemal Atatürk	6	3,7	İkbal Gürpınar	3	1,8			
Hz. Ebubekir	4	2,5	İsa Tak	3	1,8			
Hz. Ömer	3	1,8	Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8			
Recep Tayyip Erdoğan	3	1,8	Sakıp Sabancı	3	1,8			
Güzin Abla	2	1,2	Batman	2	1,2			
Heidi	2	1,2	M. Akif Ersoy	2	1,2			
Hz. Ali	2	1,2	M. Kemal Atatürk	2	1,2			
İzzet Baysal	2	1,2						
Mevlana	2	1,2						
Superman	2	1,2						
Vehbi Koç	2	1,2						

135 katılımcı yardımseverlik değerinin birinci tercihine bir isim yazmışlardır. Bu değer birinci kahramanı olarak 35 kişinin adını yazdığı Hz. Muhammed çıkmıştır. Hz. Muhammed ankete katılanların % 21,6'sı tarafından yardımseverlik

konusunda kahraman gösterilmiştir. İkinci sırada isimleri 10'ar defa tekrar eden merhum işadamı Sakıp Sabancı, sunucu ve şarkıcı Seda Sayan ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi İsa Tak bulunmaktadır. Aldıkları 10 tercih yüzde 6,2'ye karşılık gelmektedir. Birinci tercihte üçüncü kahraman televizyon ekranlarından tanıdığımız Uğur Arslan olmuştur. Arslan 9 kişi tarafından yazılmıştır (% 5,5).

İkinci tercihe bir isim yazan katılımcı sayısı 66'dır. 7 katılımcının yazdığı şarkıcı Seda Sayan birinci (% 4,3), Hz. Ebubekir 5 defa yazılarak ve % 3 oranla ikinci, Hz. Ömer ve Uğur Arslan 4'er tekrarla üçüncü (% 2,5) sırada bulunmaktadır.

Değerin üçüncü tercihini 42 katılımcı doldurmuştur. Bu kısımda Uğur Arslan 3 öğretmen adayının tercihi olup (% 1,8) birinci durumdadır. İkişer kez tekrarlanan (% 1,2) Atatürk ve sunucu İkbâl Gürpınar ikinci sıradadırlar. Diğer isimler birer kez yazılmıştır.

Bu bölümün sonunda değerleri ve ikinci çalışmadan çıkan 3 tercih için ilk kahramanları frekans ve yüzdeleriyle birlikte vermek uygun olacaktır.

Tablo 4. 31. Her Tercih Kademesinde En Fazla Yer Alan Kahramanlar

Değer	1. tercih	<i>f</i>	%	2. tercih	<i>f</i>	%	3. tercih	<i>f</i>	%
Adil olma	Hz. Ömer	67	41,3	Hz. Ömer	21	12,9	Hz. Ömer	8	5
Aile Birliğine Önem Verme	Hz. Muhammed	43	26,5	R.Tayyib Erdoğan	6	3,7	Babam	3	1,8
Bağımsızlık	M. Kemal Atatürk	129	79,6	M. Kemal Atatürk	12	7,4	Mohandas Gandhi	4	2,5
Barış	M. Kemal Atatürk	80	49,3	M. Kemal Atatürk	7	4,3	M. Kemal Atatürk Mevlana	3 3	1,8 1,8
Bilimsellik	Albert Einstein	37	22,8	Albert Einstein	16	9,9	Thomas Edison	6	3,7
Çalışkanlık	M. Kemal Atatürk	38	23,4	M. Kemal Atatürk	12	7,4	Turgut Özal	2	1,2

Dayanışma	H. Muhammed	21	12,9	M. Kemal Atatürk Abdullah Gül H. Muhammed Seda Sayan	2 2 2 2	1,2 1,2 1,2 1,2	M. Kemal Atatürk Mahir Çayan Yunus Emre	2 2 2	1,2 1,2 1,2
Duyarlılık	M. Kemal Atatürk	15	9,2	İlber Ortaylı	5	3	Evliya Çelebi	2	1,2
Dürüstlük	H. Muhammed	63	38,8	H. Ali	5	3	R. Tayyib Erdoğan	3	1,8
Estetik	Mimar Sinan	16	9,9	Ajda Pekkan	7	4,3	Aysun Kayacı Ediz Hun Hadise Mevlana N. Fazıl Kısakürek	2 2 2 2 2	1,2 1,2 1,2 1,2 1,2
Hoşgörü	Mevlana	55	33,9	Mevlana	18	11	Yunus Emre	13	8
Misafirperverlik	H. Muhammed	36	22,2	Mevlana	5	3	Mevlana Yunus Emre	3 3	1,8 1,8
Özgürlük	M. Kemal Atatürk	70	43,2	M. Kemal Atatürk	10	6,2	Fidel Castro	3	1,8
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	Mehmet Öz	26	16	Ebru Şallı	3	1,8	Esra Ceyhan	2	1,2
Saygı	H. Muhammed	25	15,4	M. Kemal Atatürk	5	3	Mevlana	4	2,5
Sevgi	H. Muhammed	44	27,1	Yunus Emre	8	5	Mevlana	5	3
Sorumluluk	M. Kemal Atatürk	24	14,8	M. Kemal Atatürk	7	4,3	R. Tayyib Erdoğan	3	1,8
Temizlik	H. Muhammed	69	42,5	H. Ali Ergin Erginer	3 3	1,8 1,8	H. Ali Mevlana	2 2	1,2 1,2
Vatanseverlik	M. Kemal Atatürk	80	49,3	M. Akif Ersoy	18	11	M. Kemal Atatürk	5	3
Yardımsverlik	H. Muhammed	35	21,6	Seda Sayan	7	4,3	Uğur Arslan	3	1,8

4. 3. 2. 2. Kahramanların faaliyet alanları ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmaya konu olan kahramanların sınıflandırılmasında kullanılan ölçütlerden birisi faaliyet alanlarıdır. Yerli, yabancı, kadın, erkek veya diğer değişkenleri gözetilmeksizin bütün kahramanlar faaliyet alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Kahramanlardan hayatta olanlar mevcut mesleklerine göre; hayatta olmayanlar o dönem yaptıkları işlere göre ilgili faaliyet alanına dahil edilmiştir. Sınıflandırmanın yapıldığı 10 faaliyet alanı şunlardır: Bilim, Din, Edebiyat, Ekonomi, Güzel Sanatlar, Medya, Müzik, Savaş, Spor, Yönetim. Bu alanların hiçbirisine uymayan bazı isimler ‘diğer’ başlığı altında toplanmışlardır. Örneğin Atatürk’ün annesi Zübeyde Hanım, babası Ali Rıza Bey bu kategoridedir.

Geçmişte yargı, ordu gibi kurumların üst yönetim mevkilerinde bulunmuş olan veya halen bulunan devlet görevlileri de ‘diğer’ alanına dahil edilmişlerdir.

Bu noktada yapılacak açıklamalar, kahramanların sınıflandırılması ile ilgili akla gelmesi muhtemel kimi soruların giderilmesine yardımcı olacaktır.

Bilişim konusundaki çalışmaları ve ürettikleri yazılım programları ile tanınmış olan Bill Gates, Linus Torvalds gibi isimler ‘bilim’ alanına dahil edilmişlerdir.

Peygamberler, peygamber eşleri, çocukları ve literatürde ‘ashab’ denilen peygamberlerin arkadaşları ile hayatlarını dinin anlatılmasıyla ilgili yaptıkları işlerle, yazdıkları kitaplarla, verdikleri vaazlarla ve diğer faaliyetlerle geçiren Hacı Bektaş Veli, Mevlana, Fethullah Gülen gibi şahsiyetler ‘din’ alanına dahil edilmişlerdir.

Şairler ve yazarlar ile araştırmacı yazarların yanında hikaye ve masallarda geçen Keloğlan, Pinokyo gibi masal kahramanları da ‘edebiyat’ alanı içinde sayılmışlardır.

Gazeteciler, köşe yazarları, program sunucuları, haber spikerleri, dizi oyuncularını, dizilerde oynanan hayal karakterleri, çizgi film karakterleri, sinema oyuncularını, tiyatrocular ‘medya’ alanında sayılmışlardır. Bu alana tv ekranlarında gördüğümüz şarkıcılar veya sporcular dahil değildir. Onlar müzik ve spor alanlarına dahil edilmişlerdir.

Yerli veya yabancı her tarz müzik alanından şarkıcı, besteci, söz yazarı ve saz sanatçısı ‘müzik’ alanına dahil edilmiştir.

Müzik dışında kalan resim, mimari, heykeltıraşlık gibi sanatlar ‘güzel sanatlar’ alanı olarak belirlenmiş ve bu sanatlarda faaliyet göstermiş olanlar bu alana dahil edilmişlerdir.

Futbol, basketbol, yüzme, atletizm, bilardo, dağcılık, dalış, boks ve diğer bütün spor dallarından sporcular ile federasyon yöneticisi, futbol takımı başkanı, antrenör, teknik direktör, futbol hakemi gibi sporun yönetimi ile ilgili görevi olanların hepsi ‘spor’ alanına dahil edilmişleridir.

Savaş esnasında kahramanlık gösteren asker, komutan, sağlık görevlisi veya sivil halktan herhangi biri; toplumların bağımsızlık hareketi, kitle isyanı gibi kitle hareketlerinin liderleri veya mücadelelerde tanınmış isimlerin hepsi ‘savaş’ alanına dahil edilmişlerdir.

Geçmişte yaşamış yerli veya yabancı bütün hükümdarlar, krallar, padişahlar, vezirler, paşalar, devlet kurucuları ile günümüzde halen aktif veya pasif olarak siyasetin içinde yer alan/alınmış olan cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri, belediye başkanları ‘yönetim’ alanına dahil edilmişlerdir.

Bu açıklamaların ışığında ikinci çalışmadan çıkan kahramanların sayısal verilerinin faaliyet alanlarına dağılımlarını gösteren tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. 32. İkinci Çalışmadan Çıkan Bütün Kahramanların Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı

Bilim	Din	Edebiyat	Ekonomi	Medya	Müzik	Güzel Sanatlar	Savaş	Spor	Yönetim	Diğer	Toplam
80	33	74	7	132	58	7	21	58	132	12	614

Tablo 4. 32.’den de anlaşılacağı gibi faaliyet alanı açısından yapılan sınıflandırmaya göre en çok yönetim ve medya alanından kahraman çıkmıştır. Bu iki alandan çıkan kahraman sayısı 264’tür. Bu sayı toplamdaki 614 kahramanın yaklaşık % 43’üne karşılık gelmektedir.

Bütün değerlerde ilk 3 sırada çıkan kahramanların faaliyet alanlarına göre dağılımı Tablo 4. 33'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 33. İlk 3 Sırada Yer Alan Kahramanların Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı

Bilim	Din	Edebiyat	Ekonomi	Medya	Müzik	Güzel Sanatlar	Savaş	Spor	Yönetim	Diğer	Toplam
5	3	5	-	5	3	1	-	-	6	2	30

4. 3. 2. 3. Kahramanların cinsiyetlerine ilişkin bulgular ve yorumlar

Araştırma çerçevesinde yapılan ikinci çalışmadan çıkan kahramanlar cinsiyet değişkenine göre sınıflandırılmıştır. Katılımcıların yüzdelik olarak ne oranda erkek kahraman ya da kadın kahraman tercih ettiklerini bu bulgular göstermektedir. İki hususu kaydetmekte yarar var. Birincisi, masal kahramanı Leyla ile Mecnun, Romeo ve Juliet gibi çiftler bir erkek bir kadın, toplam iki kişi sayılmıştır. Tom kedi, Temel Reis, Şirinler, Arı Maya gibi 26 çizgi kahraman cinsiyet dağılımında hesaba katılmamışlardır. Bu sebepten dolayı ortaya çıkan sayı, toplam sayıdan 26 eksiktir. Cinsiyet değişkenine göre kahramanların sayısal dağılımını gösteren tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. 34. İkinci Çalışmadan Çıkan Bütün Kahramanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
Bilim	74	6	80
Din	31	2	33
Edebiyat	59	15	74
Ekonomi	7	0	7
Güzel Sanatlar	7	0	7

Medya	72	34	106
Müzik	34	24	58
Savaş	19	2	21
Spor	55	3	58
Yönetim	125	7	132
Diğer	11	1	12
Genel Toplam	494	94	588

Tabloya bakıldığında erkek kahramanların kadın kahramanlara oranla 5 kat daha fazla tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda ikinci çalışmadaki cinsiyet değişkenine göre sınıflandırma yapılabilen 588 kahramanın % 84'ü erkek, % 16'sı kadın kahramanlardan oluşmaktadır.

Bütün değerlerde ilk üç sırada çıkan kahramanların cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki tabloda görülebilir.

Tablo 4. 35. İlk 3 Sırada Yer Alan Kahramanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
Bilim	5	-	5
Din	3	-	3
Edebiyat	5	-	5
Ekonomi	-	-	-
Güzel Sanatlar	1	-	1
Medya	2	3	5
Müzik	-	3	3
Savaş	-	-	-
Spor	-	-	-
Yönetim	6	-	6
Diğer	2	-	2

Genel Toplam	24	6	30
--------------	----	---	----

Tablodaki bulgulara göre ikinci çalışmadan ilk üç sırada çıkan kahramanların % 80'inin erkek, %20'sinin kadın olduğu anlaşılmaktadır.

4. 3. 2. 4. Kahramanların yerel / evrensel dağılımı ile ilgili bulgular ve yorumlar

Tablo 4. 36. İkinci Çalışmadan Çıkan Bütün Kahramanların Yerel / Evrensel Dağılımı

Yerel	441
Evrensel	173
Toplam	614

İkinci çalışmaya katılan öğretmen adaylarının kahraman tercihleri büyük oranda yerli kahramanlardan oluştuğu tabloda görülmektedir. 441 yerel kahramana karşılık evrensel kahraman sayısı 173'tür. Yerel kahramanların oranı % 71,8, evrensel kahramanların oranı % 28,2'dir.

Yerel / evrensel olma bakımından ikinci çalışmadan çıkan kahramanların ilk üç sırada bulunanları gösteren tablo şöyle oluşmaktadır.

Tablo 4. 37. İkinci Çalışmadan Çıkan İlk 3 Sıradaki Kahramanların Yerel / Evrensel Dağılımı

Yerel	23
Evrensel	7
Toplam	30

Tabloya göre ilk üç sıradaki kahramanların % 76,7'sini yerel, % 23,3'ünü evrensel kahramanlar oluşturmaktadır.

4. 3. 3. Birinci ve İkinci Çalışmanın Genel Değerlendirilmesi

Birinci çalışma ve ikinci çalışma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde karşımıza benzer tablolar çıkmaktadır. Hem birinci çalışmada hem de ikinci çalışmada katılımcılar en çok iki kahramanı tercih etmişlerdir: Hz. Muhammed ve Mustafa Kemal Atatürk. İlgili bölümlerde de görüleceği gibi öğretmen adayları arasında en çok örnek gösterilen iki kahraman adı geçen kahramanlardır.

60 kişi üzerinde yapılan birinci çalışmada 6 değerinde Mustafa Kemal Atatürk, 4 değerinde Hz. Muhammed birinci sırada çıkmışlardır. Birinci çalışmada birinci kahraman olarak Atatürk'ün çıktığı 6 değer bağımsızlık, barış, çalışkanlık, özgürlük, sorumluluk ve vatanseverlik olurken; Hz. Muhammed'in birinci kahraman olarak çıktığı 4 değer temizlik, misafirperverlik, dürüstlük ve aile birliğine önem verme şeklinde gerçekleşmiştir.

İkinci çalışmaya katılan 162 kişinin kahraman tercihleri arasında da birinci tercih kahramanı olarak en fazla çıkan iki kahraman aynıdır. Hz. Muhammed ikinci çalışmadan aile birliğine önem verme, dayanışma, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, temizlik ve yardımseverlik olmak üzere toplam 8 değerden birinci kahraman çıkmıştır. Mustafa Kemal Atatürk ise bağımsızlık, barış, çalışkanlık, duyarlılık, özgürlük, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri olmak üzere 7 değerden birinci tercih kahramanı olarak çıkmıştır.

Hem Hz. Muhammed'in hem Atatürk'ün ikinci çalışmada ilk sırada yer aldığı değerler bütünüyle birinci çalışmadaki değerlerle örtüşmektedir. Yalnız ikinci çalışmada birinci çalışmadaki değerlere ek olarak Hz. Muhammed dayanışma, saygı,

sevgi ve yardımseverlik değerlerinde; Atatürk ise duyarlılık değerinde birinci kahraman olarak çıkmışlardır.

Birinci çalışma ve ikinci çalışmayı birlikte ele aldığımızda Atatürk ve Hz. Muhammed'in dışında da ortak kahramanlar olduğu görülmektedir. Adil olma değerinde her iki ankette de Hz. Ömer'in çıkması bunlardan bir tanesidir. Galiba bu sonucun nedeni Hz. Ömer'in halifelik yaptığı dönemde adaletli bir yönetici olma konusunda gösterdiği üst düzey duyarlılıktır. Bu sayede o eskiden beri Müslümanların gözünde adalet kavramının sembol ismi olmuştur.

Her iki çalışmada aynı değerde ortak kahraman olarak çıkan diğer kahramanlar bilimsellik değerinin birinci kahramanı Albert Einstein, estetik değerinde Mimar Sinan ve hoşgörü değerinin kahramanı Mevlana'dır. Bu kahramanlar arasında özellikle Mevlana evrensel olarak bilinen bir şahsiyettir. Onun "Ne olursan ol yine gel" ifadesiyle sloganlaşan hoşgürüsü sayesinde uluslar arası kültür varlıklarını koruma örgütü olan UNESCO 2007 yılını Mevlana Yılı ilan etmiştir.

Sonuç olarak 20 değerın 14 tanesinde her iki çalışmada birinci çıkan kahramanlar aynı isimler olmuştur. Bu değerler: Adil Olma, Aile Birliğine Önem Verme, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Özgürlük, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik. Birinci kahramanların farklı çıktığı Dayanışma, Duyarlılık, Saygı, Sevgi ve Yardımseverlik değerlerinde de birinci sıra kahramanları diğer ankette ikinci veya üçüncü sırada çıkmışlardır. Farklı zamanlarda yapılan anketlere ait bu veriler bize öğretmen adaylarının kahramanlarının aşağı yukarı aynı kişiler olduğunu göstermektedir.

4. 4. DERS KİTAPLARI İLE ANKET SONUÇLARININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde ders kitaplarında değerler için rol model olarak başvuru kahramanlar ile birinci çalışma ve ikinci çalışmadan birinci çıkan kahramanlara ait istatistikler birlikte değerlendirilecektir.

Sosyal Bilgiler programına alınan 20 değerden 3 tanesi ders kitaplarında çeşitli konularla ilişkilendirilerek içerikle birlikte verilmiştir. Bu değerler şunlardır: duyarlılık, saygı ve dürüstlük. Duyarlılık değeri kitaplarda yalnız haliyle değil doğal çevreye duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık ve tarihsel mirasa duyarlılık şeklinde yer almaktadır. Saygı değeri; Türk büyüklerine saygı, duygu ve düşüncelere saygı, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı, hak ve özgürlüklere saygı ve farklılıklara saygı olarak çeşitlendirilmiştir. Dürüstlük değeri ise hem yalnız haliyle hem de akademik dürüstlük şeklinde programa dâhil edilmiştir. Hazırladığımız anketlerde ise değerler katılımcılara sadece yalnız halleriyle verilmiştir. Aşağıda değerler için ders kitaplarında kullanılan kahramanlarla anketlerden ilk sırada çıkan kahramanlar bir arada verilmiştir. Tabloda ders kitaplarında farklı alanlarla ilişkilendirilen söz konusu üç değer, genel anlamını içeren yalnız haliyle kabul edilmiştir. Dolayısıyla değerlerin çeşitli durumları için kullanılan kahramanlar da bir araya getirilmiştir. Ders kitaplarında değer öğretimi amacıyla kullanılan kahramanlar ile anketlerden birinci sırada çıkan kahramanları gösteren tablo aşağıdadır.

Tablo 4. 38. Ders Kitaplarında Yer Alan Kahramanlar Ve Öğretmen Adaylarının Kahraman Tercihleri

Değer	Ders Kitaplarında Yer Alan Kahramanlar	Öğretmen Adaylarının Kahraman Tercihleri
Adil olma	Beydeba, II. Murat	Hz. Ömer
Aile Birliğine Önem Verme	M. Kemal Atatürk	Hz. Muhammed
Bağımsızlık	M. Kemal Atatürk	M. Kemal Atatürk
Barış	M. Kemal Atatürk, Yunus Emre Woodrow Wilson	M. Kemal Atatürk
Bilimsellik	M. Kemal Atatürk, Fatih Sultan Mehmet Ali Kuşçu, Biruni, Gazneli Mesut, III. Murat Halife Memun, Takiyüddin, II. Mahmut Leonardo Da Vinci, Machiavelli, Shakespeare	Albert Einstein
Çalışkanlık	M. Kemal Atatürk, Piri Reis, Gazi Yaşargil Edison, Ali Kuşçu, Biruni	M. Kemal Atatürk
Dayanışma	---	Hz. Muhammed M. Kemal Atatürk
Duyarlılık	M. Kemal Atatürk, Kaşgarlı Mahmut Gazneli Mahmut, Alparslan, Melikşah Frigya Kralı Midas	Hayrettin Karaca
Dürüstlük	Ahi Evran	Hz. Muhammed
Estetik	Muzaffer Sarısözen, Levni, Van Mour Damat İbrahim Paşa, III. Ahmet	Mimar Sinan
Hoşgörü	Fatih Sultan Mehmet, Kemal Karpat	Mevlana
Misafirperverlik	Nasreddin Hoca	Hz. Muhammed
Özgürlük	M. Kemal Atatürk	M. Kemal Atatürk
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	---	Mehmet Öz
Saygı	M. Kemal Atatürk, Fatih Sultan Mehmet Martin Luther King	Hz. Muhammed
Sevgi	M. Kemal Atatürk Yunus Emre	Hz. Muhammed
Sorumluluk	M. Kemal Atatürk	M. Kemal Atatürk
Temizlik	---	Hz. Muhammed
Vatanseverlik	M. Kemal Atatürk, Antepli Şahin Bey Halime Çavuş, Yahya Çavuş, Seyit Onbaşı	M. Kemal Atatürk
Yardımseverlik	M. Kemal Atatürk, Fatih Sultan Mehmet	Hz. Muhammed

Tabloya göre Hz. Muhammed ve Atatürk'ün diğer kahramanlara oranla oldukça ön sırada yer almalarının nedeninin, insanımızın bilgi ve birikim altyapısını oluşturan iki farklı kaynak olduğu söylemek yanlış olmaz. Söz konusu iki kaynaktan birincisinin Atatürk hakkında edinilen bilgilerin kaynağını oluşturan Türk eğitim sistemi, ikincisinin Hz. Muhammed hakkındaki bilgilerin kaynağı olan Türk aile yapısı ve toplum hayatı olduğu düşünülebilir.

Atatürk'ün ders kitaplarında bu kadar yoğun bir şekilde yer alması eğitim sistemimizin üzerine kurulu olduğu ideolojik yapısı ile MEB temel kanununda belirtilen eğimsel amaçlarla uyumluluk göstermektedir. Türk eğitim sistemi Anayasada da belirtildiği üzere Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda hazırlanmıştır. Türk eğitim sisteminde okul öncesi dönemden başlayarak ilk ve orta öğretim basamaklarının her aşamasında bağımsızlık hareketimizin lideri ve cumhuriyetimizin kurucusu olarak Mustafa Kemal Atatürk yoğun bir şekilde ve birçok yönüyle yer almaktadır. Atatürk ülkemizin kurtarıcısı olarak öğretilmek suretiyle, kişisel özellikleriyle, insan hakları konularındaki sözleriyle, toplumsal sorunlar karşısında sergilediği davranışlarıyla ve burada saymadığım diğer yönleriyle yer almış, bu şekilde değer öğretiminde model olması amaçlanmıştır. Bu sayede Atatürk, öğretmen adaylarının gözünde bir kahraman olarak yer almaktadır. Günümüzde 12 yıl süren ilk ve orta öğretim dönemi boyunca Türk insanının zihninde Atatürk'ü bu konuma yerleştiren hiç şüphesiz Türk eğitim sistemidir.

İkinci olarak Hz. Muhammed'i öğretmen adaylarının gözünde ön plana çıkaran sebep geleneksel Türk aile yapısı ve bu temel üzerinde şekillenmiş olan

Türk toplum hayatıdır. Tarihimizde de açıkça görüleceği gibi Türk milleti kutsal saydığı değerlere çok önem vermiştir. Dini simge, kurum ve kahramanlar günümüz insanı için de önemini sürdürmektedir. Günümüz itibariyle ülkemizde kendini dindar olarak tanımlayan insan sayısının hiç de az olmadığı yapılan araştırmalarda görmek mümkündür (Çarkoğlu ve Toprak, 2000). Bu kitlenin dışında dinin emirlerini yerine getirmese de dini duyarlılığı, en azından dine saygısı olan büyük bir çoğunluk bulunmaktadır. Bu tarihi ver sosyolojik arka plandan bakıldığında katılımcıların Hz. Muhammed'i bir çok alanda rol model olarak belirtmeleri de sürpriz değildir. Bu yönüyle anket sonuçlarında ortaya çıkan durum öngörülebilir bir sonuçtur. Ancak, Bu araştırmada tipik olarak ortaya çıkan bir durum kahraman isimlerinin Atatürk'le dini şahsiyetler arasında kalması; anket doldurma aşamasında da gözlediğimiz üzere, katılımcıların kahraman ismi belirtmede oldukça zorlanmışlar olmasıdır.

Tablo 4. 38'deki sonuçlara göre anketlerden çıkan kahramanlardan sadece birisi ders kitaplarında da yer almaktadır: Mustafa Kemal Atatürk. Atatürk ders kitaplarında 12 değer in öğretiminde yer alarak en çok başvuru alan kahraman olmuştur. Anketlerde de en çok çıkan Atatürk olmuştur. Bağımsızlık, barış, çalışkanlık, özgürlük, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerinde Atatürk, hem Sosyal Bilgiler ders kitaplarının hem de öğretmen adaylarının ortak kahramanıdır. Dolayısıyla ders kitapları ile anket sonuçları Atatürk açısından büyük oranda örtüşmektedir. Atatürk dışında anketlerden çıkan diğer kahramanların hiçbirisi ders kitaplarında model olarak kullanılmamışlardır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu çalışmada elde edilen sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz:

1. İncelenen ders kitaplarında rol model olarak yer alan 38 kahraman bulunmaktadır. Bu kahramanların 28'i yerel, 10'u evrensel kahramanlardır.
2. Ders kitaplarında en çok 'yönetim' alanından kahramana yer verilmiştir (15 kahraman).
3. Atatürk, ders kitaplarında en çok başvurulan kahramandır. 14 değerinde Atatürk rol model olarak sunulmuştur.
4. Türk toplumu için önemli kahramanlar olan Hz. Muhammed, Hz. Ömer, Mimar Sinan ve Mevlana gibi isimlerin, ders kitaplarında herhangi bir değer için rol model olarak yer almaması dikkat çekicidir.
5. Öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada birinci sırada çıkan, 20 değer için 8 farklı kahraman bulunmaktadır. Bu kahramanlar arasında isimleri en çok geçen Atatürk ve Hz. Muhammed'dir.
6. Öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada ilk sırada çıkan kahramanların biri dışında (Einstein) hepsi Müslüman, ikisi (Einstein ve Hz. Muhammed) dışında hepsi Türk'tür. Ayrıca kahramanların tamamı erkektir.
7. Araştırma sonucunda ders kitapları ile öğretmen adaylarının tercihlerinde programdaki 20 değerinde 6 tanesinde ortak kahraman olduğu görülmektedir. Bu değerler bağımsızlık, barış, çalışkanlık, özgürlük, sorumluluk ve vatanseverliktir. 20'de 6, 100'de 30 oranına karşılık gelmektedir, yani iki değişken açısından % 30 oranında bir örtüşme söz konusudur. Örtüşen bu 6 kahraman da aynı kişidir (Atatürk).

8. Kahramanların kimliği açısından bakıldığında yalnız 1 ortak kahraman çıkmıştır. Bu kahraman Mustafa Kemal Atatürk'tür. Yani, iki kaynak arasında aslında 1 ortak kahraman bulunmaktadır. Buna göre, ders kitapları ile öğretmen adaylarının tercihleri, kahramanların kimlikleri açısından karşılaştırıldığında örtüşme düzeyi çok daha düşük çıkmaktadır.
9. Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma konusunda Atatürk'ün ders kitaplarında sıklıkla yer alması eğitim sistemimizin üzerine kurulu olduğu ideolojik yapısı ile MEB temel kanununda belirtilen eğimsel amaçlarla uyumluluk göstermektedir. Hz. Muhammed'in de öğretmen adayları tarafından birçok değeri çağrıştıran bir kahraman olarak belirtilmesi de sürpriz değildir. Bu yönüyle anket sonuçlarında ortaya çıkan durum öngörülebilir bir sonuçtur. Ancak, bu araştırmada tipik olarak ortaya çıkan bir durum, kahraman isimlerinin Atatürk ile dini şahsiyetler arasında kalması; anket doldurma aşamasında da gözlediğimiz üzere, katımcıların kahraman ismi belirtmede oldukça zorlanmış olmalarıdır.
10. İncelediğimiz kitaplarda birçok değere karşılık olarak Atatürk'ün rol model kahraman olarak gösterilmiş olması iki bakımdan beklenen bir sonuçtur. Birincisi, Atatürk'ün Türk milletinin gözündeki ve eğitim sistemi içindeki yeri ve öneminden kaynaklanmaktadır. İkincisi, Atatürkçülük konuları ünitelere dağıtıldığı için bu konular ilgili değerlerle ilişkilendirilerek içerikle birlikte verilmiş olmasıdır.
11. Dini kahramanlar Din kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi diğer ders programlarında ve kitaplarda yer almış olması kuvvetle muhtemeldir. Bizim incelememiz sadece Sosyal Bilgiler ders kitapları açısındanadır. Bu nedenle, Sosyal Bilgiler

ders kitaplarındaki kahramanların dağılımı ile öğretmen adaylarının kahraman tercihlerinin dağılımı arasında uyumsuzluğun olması, bu açıdan bakıldığında, normaldir. Ancak, yine de bu ders kitaplarıyla öğretmen adaylarının algıları arasında çarpıcı farklılıkların olması ilginçtir.

12. İncelediğimiz ders kitaplarında kadın ve erkek kahramanlarının dağılımı arasında çok büyük bir fark vardır. Tarihsel olarak toplumların gözünde erkek kahramanların sayısı kadınlara oranla çok daha fazla yer etmiş olması bir olgudur. Ancak, aynı dengesizliğin ders kitaplarında da ortaya çıkmaması için güncel kadın kahramanlara yer verilerek giderilebilirdi.
13. İncelediğimiz ders kitaplarında Dayanışma, Sağlıklı olmaya önem verme ve Temizlik değerlerinin öğretiminde hiçbir kahramana başvurulmamış olması dikkat çekicidir.

Araştırma sonucu ortaya çıkan veriler ışığında şu önerileri sıralayabiliriz:

1. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelendiği bu araştırmanın benzeri Türkçe gibi diğer ders kitapları için yapılabilir.
2. Bu araştırmanın benzeri öğretmenler üzerinde yapılabilir.
3. Benzer bir çalışma Türk toplumunun kahramanlarının ne olduğu konusunda öğrenciler dışında diğer katılımcıları da kapsayacak şekilde yapılabilir.
4. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarının dışında kahramanlarla ilgili VCD, resim, afiş vs. gibi ders materyali hazırlaması ve eğitim-öğretim yılı başında okullara göndermesi, değerler eğitiminin etkili yapılmasına katkı sağlayabilir.
5. Değerler eğitiminde ders kitaplarıyla sınırlı kalmayarak öğretmenlerin ders kitapları dışında kendi imkânlarıyla kahramanlarla ilgili farklı ders araç ve gereçlerden yararlanmaları etkili olacaktır.

6. Etkin bir değerler eğitimi için retmen ve retmen adayları rol model olmada teşvik edilebilir.

7. Eğitimde kahramanlardan yararlanmanın imkan ve sınırlılıkları göz önünde bulundurularak ders kitaplarından retmen niteliklerine kadar bir dizi eğitim planlaması ve uygulaması yapmak gerekir.

6. KAYNAKÇA

- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme, *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41: 64-77.
- Arslanoğlu, İ. (1997). Yazarı Belli Olmayan Bir Fütüvvetname, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3): 121-144.
- Aytaç, K. (1980). *Avrupa Eğitim Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Balswick, J. (1982). Heroes and heroines among American adolescents, *Sex Roles*. 8 (3): 243.
- Brodbelt, S., Wall, R.E. (1985). An examination of the presentation of heroes and heroines in current (1974-1984) secondary level social studies textbooks, www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 257726
- Campbell, J., McGrath T. (2007). *52 Simple Ways to Talk with Your Kids about Faith*. Chicago: Loyola Press.
- Çarkoğlu A. ve Toprak B. (2000). *Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Dağıstanlı, M. A. (2007). *Sizin Kahramanınız Kim?* İstanbul: NTV Yayınları.
- Doğanay, Ahmet (2006). Değerler eğitimi, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde, (ed. Cemil Öztürk), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (1984). Grimm ve Türk halk masallarındaki davranış modellerinin operant şartlanma ve denetim odağı açısından incelenmesi, <http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/1984-17-1-2/185-209.pdf>

- Dunn, L. (1991). Teaching the heroes of American history, *Social Studies*, 82 (1): 26.
- Edward, O. S. (1911: April – 1912 February). Hero worship and teaching morals. *Religious Education*. 6: 78.
- Edwards, S. (1979). Political heroes and political education, *North American Review*, 264 (1): 8.
- Emerson, R. W. (2009). Heroic quotations, www.heroesinamerica.org/quotations.html
- Eyre, L. & Eyre R. (1993). *Teaching Your Children Values*, New York: Simon & Schuster.
- Fraenkel, Jack R. (1968). Teaching strategies for value education in social studies: A theoretical position. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 44320.
- Gibbon, H. P. & Gomes, J. P. (2003). *A Call to Heroism: Renewing America's Vision of Greatness*, Cambridge: Grove Press.
- Gibbon, P. H. (2002). Heroes for our age: how heroes can elevate students' lives. http://www.aft.org/pubs-reports/american_educator/winter2002/Heroes.html
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hall, D. (2003). Childhood heroes- lesson plan. <http://hti.math.uh.edu/curriculum/units/2003/03/03.03.04.php>
- Herken, H. ve Özkan, İ. (1998). Sigara ve sosyal öğrenme, *Genel Tıp Dergisi*, 1998 (8): 45-47.
- Kayadibi, F. (2001). Atatürk'ün eğitim hedeflerinin neresindeyiz? *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 51 (17).

- Kegler, S. B. ve Simmons, J. S. (1960). Images of the hero- two teaching units, *The English Journal*, 49 (6): 409-417.
- Kirschenbaum, H. (1994). *Teaching students to be moral*, Çalışma Denetleme ve Program Geliştirme Derneği'nin yıllık değerlendirme konferansında sunulmuştur, Chicago.
- Korkmaz, İ. (2006). Sosyal öğrenme kuramı, *Eğitim Psikolojisi – Gelişim, Öğrenme, Öğretim içinde*, (ed. Binnur Yeşilyaprak), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kymlicka, W. (2004). *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Lakshmi, C. (2009). Value education: an Indian perspective on the need for moral education in a time of rapid social change, *Journal of College & Character*, 10 (3).
- Leming, J., Ellington, L. & Porter, K. (2003). *Where Did Social Studies Go Wrong?* Washington: Thomas B. Fordham Foundation, 29-30.
- Marx, K., Engels, F. (1848). *The Communist Manifesto*. www.forgottenbooks.org.
- McCrary, J. H. (1999). Children's heroes and heroines: developing values manifested through artwork. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 437390.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (Eylül 2003). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, *Tebliğler Dergisi*, 2552.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (Nisan 1998). İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, *Tebliğler Dergisi*, 2487.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). Türk Milli Eğitim Sisteminin genel yapısı. *Milli Eğitim Temel Kanunu*, 2 (1).
- National Endowment for Humanities (NEAH), (2009). *Portrait of a hero-lesson plan*. http://edsitement.neh.gov/view_lesson_plan.asp?id=262
- NCSS (2003). Etkili bir sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenimi düşüncesi, (Çev. S.Yazıcı). *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (6): 427-439.
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik Testler*, Ankara: PDREM Yayınları.
- Peters, R. S. (1966). *Ethics and Education*, London: Allen & Unwin.
- Radkey, J. (1998). Teaching about Hungarian and Polish heroes. www.eric.ed.gov.
ERIC Document No: ED 439037
- Resnick, D. (2002). The role of heroes in Jewish education, *Religious Education*, 97 (2).
- Sanchez, T. R. (1998a). Heroes, values, and transcending time using trade books to teach values. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 426 923.
- Sanchez, T. R. (1998b). Using stories about heroes to teach values.
www.ericfacility.net/ericdigests/ed424190.html.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10): 73-88.
- Singh, M. ve Lu, M. (2003). Exploring the function of heroes and heroines in children's literature. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 477609.
- Sheridan, M. (1968). The emulation of heroes, *The China Quarterly*, 33: 47-72
- Staats, S., Hupp, J. M. ve Hagley, A. M. (2008). Honesty and heroes: A positive psychology view of heroism and academic honesty, *The Journal of Psychology*. 142: 357-372.

Titus, D. N. (1994). Value education in American secondary schools.

www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 381423.

Tuckman, B. W. (1992). *Educational Psychology, From Theory to Application*, New York: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.

Weber, M. (2002). *The Protestant Ethic and Spirit of Capitalism*, New York: Penguin Books.

Yazıcı, K. (2007). Değerler eğitime genel bir bakış.

www.sosyalbilgiler.gazi.edu.tr/kaynaklar.htm.

Yazıcı, S. (2007). Değerler eğitimi. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 66 (11).

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23 (112): 7-17.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

7. EKLER

Ek-1

İncelenen Ders ve Çalışma Kitaplarının künyeleri.

Kolukısa, E. A. ve diğerleri. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Ders Kitabı*.

Ankara: A Yayıncılık.

Kolukısa, E. A. ve diğerleri. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğrenci Çalışma*

Kitabı. Ankara: A Yayıncılık.

Öztürk, C. ve diğerleri. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı*. İzmir: Sürat

Yayınları.

Öztürk, C. ve diğerleri. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğrenci Çalışma Kitabı*.

İzmir: Sürat Yayınları.

Kolukısa, E. A., Tokcan, H. ve Akbaba, B. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Ders*

Kitabı. Ankara: A Yayınları.

Kolukısa, E. A., Tokcan, H. ve Akbaba, B. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6*

Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: A Yayınları.

MEB. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı*. İstanbul: Doğan Yayıncılık.

MEB. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğrenci Çalışma Kitabı*. İstanbul: Doğan

Yayıncılık.

Ek-2

Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitaplarında adı geçen tüm kahramanların listesi.

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitapları

4. sınıf	Ünite	Değer	Kahraman-sayfa	Cinsiyet	Yerel/ evrensel	<i>Bilinen alan</i>
	1- Kendimi Tanıyorum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü	Sertap Erener Kenan Doğulu Cem Yılmaz Halil Mutlu Hakan Şükür (19). Kemal Sunal Mustafa Sandal Barış Manço Mehmet Okur Neslihan Demir (21). Atatürk (22).	K E E E E E E E E K E	Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel	Müzik Müzik Medya Spor Spor Medya Müzik Müzik Spor Spor Yönetim
	2- Geçmişimi Öğreniyorum	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik	<i>Çalışma Kitabı</i> Atatürk (17) Atatürk (40,47,50,54,55,56,58). Neşet Ertaş (42). Hacivat ile Karagöz -46 Seyit Onbaşı (48). Ezineli Yahya Çavuş Şahin Bey (52). Halime Çavuş (59).	E E E E E E E K	Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel Yerel	Yönetim Yönetim Müzik Edebiyat Savaş Savaş Savaş Savaş

		Faruk Nafiz Çamlıbel	E	Yerel	Edebiyat
		Behçet Kemal Çağlar	E	Yerel	Edebiyat
		Cemal Kutay	E	Yerel	Edebiyat
		Necmettin Halil Onan	E	Yerel	Edebiyat
		Yavuz Bülent Bakiler	E	Yerel	Edebiyat
		Fazıl Hüsnü Dağlarca	E	Yerel	Edebiyat
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Hacivat ile Karagöz -27	E	Yerel	Edebiyat
		Atatürk (34)	E	Yerel	Yönetim
3-Yaşadığımız Yer	Doğa sevgisi	Atatürk (88).	E	Yerel	Yönetim
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Atatürk (59)	E	Yerel	Yönetim
4-Üretimden Tüketime	Temiz ve sağlıklı olmaya önem verme	Aşık Veysel Şatıroğlu	E	Yerel	Müzik
		Atatürk	E	Yerel	Yönetim
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Atatürk	E	Yerel	Yönetim
5-İyi ki Var	Bilimsellik	Atatürk (124).	E	Yerel	Yönetim
		Graham Bell (129).	E	Evrensel	Bilim
		Karl Benz	E	Evrensel	Bilim
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Atatürk (85).	E	Yerel	Yönetim
6-Hep Birlikte	Yardımseverlik	Atatürk (149).	E	Yerel	Yönetim
7-İnsanlar ve Yönetim	Bağımsızlık	Atatürk (182-187).	E	Yerel	Yönetim

8-Uzaktaki Arkadaşlarım	Misafirperverlik	<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Atatürk (124)	E	Yerel	Yönetim
		La Fontaine	E	Evrensel	Edebiyat
		Yıldıray Baştürk	E	Yerel	Spor
		Hamit Altıntop	E	Yerel	Spor
		Halil Altıntop	E	Yerel	Spor
		İsmail YK (200).	E	Yerel	Müzik
		Atatürk (208,211).	E	Yerel	Yönetim
		Barış Manço	E	Yerel	Müzik
		Nasreddin Hoca (215).	E	Yerel	Edebiyat
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		La Fontaine	E	Evrensel	Edebiyat

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitapları

5. sınıf	Ünite	Değer	Kahraman-sayfa	Cinsiyet	Yerel/ evrensel	<i>Bilinen alan</i>
	1- Haklarımı Öğreniyorum	Sorumluluk	Atatürk (19)	E	Yerel	Yönetim
	2- Adım Adım Türkiye	Estetik	Atatürk (40-58)	E	Yerel	Yönetim
			Satı Kadın	K	Yerel	Yönetim
			<i>Çalışma Kitabı</i> Atatürk (29)	E	Yerel	Yönetim
	3- Bölgemizi Tanıyalım	Doğal çevreye duyarlılık	---			
	4- Ürettiklerimiz	Çalışkanlık	---			
	5- Gerçekleşen Düşler	Akademik dürüstlük	Atatürk (121)	E	Yerel	Yönetim
			Edison (120)	E	Evrensel	Bilim
			Gazi Yaşargil (123)	E	Yerel	Bilim
			Piri Reis (126)	E	Yerel	Bilim
			<i>Çalışma Kitabı</i> Ali Kuşçu (60) Graham Bell	E E	Yerel Evrensel	Bilim Bilim

6- Toplum İçin Çalışanlar	Dayanışma	Yaşar Kemal	E	Yerel	Edebiyat
7- Bir Ülke Bir Bayrak	Adil olma, Bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı	Atatürk (158,173,174)	E	Yerel	Yönetim
		Ahmet Taşçı (179)	E	Yerel	Spor
		Kel Aliço	E	Yerel	Spor
		Beydeba	E	Evrensel	Edebiyat
		Mehmet Akif Ersoy	E	Yerel	Edebiyat
8- Hepimizin Dünyası	Tarihsel mirasa duyarlılık	<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Atatürk (84)	E	Yerel	Yönetim
		Rıfat Hisarcıkloğlu-186	E	Yerel	Ekonomi
		Atatürk (192,193)	E	Yerel	Yönetim
		Yunus Emre	E	Yerel	Edebiyat
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Rıfat Hisarcıkloğlu (88)	E	Yerel	Ekonomi
		Taha Akyol	E	Yerel	Medya

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitapları

6. sınıf	Ünite	Değer	Kahraman-sayfa	Cinsiyet	Yerel/ evrensel	<i>Bilinen alan</i>
	1- Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Bilimsellik	Atatürk	E	Yerel	Yönetim
	2- Yeryüzünde Yaşam	Doğal çevreye duyarlılık	Frigya Kralı Midas	E	Evrensel	Yönetim
			Dionisos	E	Evrensel	Edebiyat
			Tales	E	Evrensel	Bilim
			Lidya Kralı Giges	E	Evrensel	Yönetim
	3- İpek Yolunda Türkler	Kültürel mirasa duyarlılık	Dede Korkut	E	Yerel	Edebiyat
			Oğuz Kağan	E	Yerel	Yönetim
			Nihat Sami Banarlı	E	Yerel	Edebiyat
			Bilge Kağan	E	Yerel	Yönetim
			Kül Tigin	E	Yerel	Yönetim
			Tonyukuk	E	Yerel	Yönetim
			Teoman Yabgu	E	Yerel	Yönetim
			Yardintsev	E	Evrensel	Bilim
			Wilhelm Thomsen	E	Evrensel	Bilim
			Bumin Kağan	E	Yerel	Yönetim
			İstemi Yabgu	E	Yerel	Yönetim
			Tardu	E	Yerel	Yönetim
			İşbara kağan	E	Yerel	Yönetim
	Tapo Kağan	E	Yerel	Yönetim		
	Kutluk Kağan	E	Yerel	Yönetim		

		Kutluk Bilge Kül Kağan	E	Yerel	Yönetim
		Böğü Kağan	E	Yerel	Yönetim
		Atatürk	E	Yerel	Yönetim
		Mete Han	E	Yerel	Yönetim
		Liman Von Sanders	E	Evrensel	Savaş
		Hız. Muhammed	E	Evrensel	Din
		Kaşgarlı Mahmut	E	Yerel	Edebiyat
		Gazneli Mahmut	E	Yerel	Yönetim
		Alparslan	E	Yerel	Yönetim
		Melikşah	E	Yerel	Yönetim
		Nizamülmülk	E	Yerel	Yönetim
		Ömer Hayyam	E	Yerel	Bilim
		Sultan Sencer	E	Yerel	Yönetim
		Satuk Buğra Han	E	Yerel	Yönetim
		Bilge Kül Kadir Han	E	Yerel	Yönetim
		Sebük Tegin	E	Yerel	Yönetim
		Biruni	E	Yerel	Bilim
		Firdevsi	E	Yerel	Edebiyat
		Tuğrul Bey	E	Yerel	Yönetim
4- Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk	Atatürk	E	Yerel	Yönetim
5- Ülkemiz ve Dünya	Yardımselik	Atatürk	E	Yerel	Yönetim
		Nasrettin Hoca	E	Yerel	Edebiyat
		Enrico Macias	E	Evrensel	Müzik
		Tania Maria	K	Evrensel	Müzik
		Vicente Amigo	E	Evrensel	Müzik
		Kimi Raikkonen	E	Evrensel	Spor
6- Demokrasinin Serüveni	Hak ve özgürlüklere	Atatürk	E	Yerel	Yönetim
		Galileo	E	Evrensel	Bilim

	saygı	Kopernik	E	Evrensel	Bilim
		Kepler	E	Evrensel	Bilim
		Kraliçe II. Elizabeth	K	Evrensel	Yönetim
		Japon İmparatoru Akihito	E	Evrensel	Yönetim
		Arabistan Kralı Abdullah	E	Evrensel	Yönetim
		Dubai Emiri Şeyh Mektum	E	Evrensel	Yönetim
		Dubai Emiri Şeyh Muhammed	E	Evrensel	Yönetim
		Ürdün Kralı Abdullah	E	Evrensel	Yönetim
		Cibuti Devlet Başkanı İsmail Ömer Guelleh	E	Evrensel	Yönetim
		Katar Veliht Prensi Şeyh Tamim bin Hamad el Halife	E	Evrensel	Yönetim
		Tunus Başbakanı Muhammed Gannuşi	E	Evrensel	Yönetim
		Mısır Başbakanı Ahmed Nazif	E	Evrensel	Yönetim
		İran Dışişleri Bakanı Manuçehr Mutteki	E	Evrensel	Yönetim
		Kıbrıslı Zenon	E	Evrensel	Yönetim
		Kral John	E	Evrensel	Yönetim
		Kral I. Edward	E	Evrensel	Yönetim
		Gutenberg	E	Evrensel	Bilim
		Martin Luther	E	Evrensel	Din
		Puffendorf	E	Evrensel	Bilim
		Thomas Hobbes	E	Evrensel	Bilim
		Jean Jack Rousseau	E	Evrensel	Bilim
		John Locke	E	Evrensel	Bilim
		Montesqieu	E	Evrensel	Bilim
		Fatih Sultan Mehmet	E	Evrensel	Yönetim
		Descartes	E	Evrensel	Bilim
		Hammurabi	E	Evrensel	Yönetim
		Hız. Muhammed	E	Evrensel	Din
		II. Abdülhamit	E	Yerel	Yönetim

	7- Elektronik Yüzyıl	Çalışkanlık	Kanuni Sultan Süleyman	E	Yerel	Yönetim
			Ebussuud Efendi	E	Yerel	Din
			Halide Edip Adivar	K	Yerel	Edebiyat
			Kara Fatma	K	Yerel	Savaş
			Nakiye Elgün	K	Yerel	Yönetim
			Şerife Bacı	K	Yerel	Savaş
			Safiye Ali	K	Yerel	Bilim
			Martin Luther King	E	Evrensel	Din
			Evliya Çelebi	E	Yerel	Edebiyat
			Piri Reis	E	Yerel	Bilim
			Graham Bell	E	Evrensel	Bilim
			Louis Pasteur	E	Evrensel	Bilim
			Atatürk	E	Yerel	Yönetim

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitapları

7. sınıf	Ünite	Değer	Kahraman-sayfa	Cinsiyet	Yerel/ evrensel	<i>Bilinen alan</i>	
	1- İletişim ve İnsan İlişkileri	Farklılıklara saygı	Atatürk (26,27).	E	Yerel	Yönetim	
			Halide Edip Adıvar	K	Yerel	Edebiyat	
			Yunus Nadi	E	Yerel	Medya	
			<i>Çalışma Kitabı</i>				
			Nasrettin Hoca (20)	E	Yerel	Edebiyat	
			Hacivat ile Karagöz	E	Yerel	Edebiyat	
	2- Ülkemizde Nüfus	Vatanseverlik	Atatürk (36).	E	Yerel	Yönetim	
			II. Mahmut (36)	E	Yerel	Yönetim	
	3- Türk Tarihinde Yolculuk	Estetik	Çağrı Bey	E	Yerel	Yönetim	
			Rene Grousset	E	Evrensel	Edebiyat	
			Marco Polo (53)	E	Evrensel	Bilim	
			Osman Turan	E	Yerel	Bilim	
			Süleyman Şah (54)	E	Yerel	Yönetim	
			Yunus Emre	E	Yerel	Edebiyat	
			Ahi Evran	E	Yerel	Yönetim	
			Hacı Bektaş Veli	E	Yerel	Din	
			İbn Bibi	E	Evrensel	Edebiyat	
			Alaaddin Keykubat	E	Yerel	Yönetim	
II. Kılıçarslan			E	Yerel	Yönetim		
Cengiz Han (55)			E	Yerel	Yönetim		
Papa II. Urban (56)	E	Evrensel	Din				
Sultan el Kamil	E	Evrensel	Yönetim				
Samsa Çavuş	E	Yerel	Yönetim				

	Ertuğrul Gazi (58)	E	Yerel	Yönetim
	Aşıkpaşaoğlu	E	Yerel	Edebiyat
	Pachymeres	E	Evrensel	Bilim
	Osman Gazi (59,60)	E	Yerel	Yönetim
	Gündüz Bey	E	Evrensel	Yönetim
	Şeyh Edebali (59)	E	Yerel	Din
	Davud-ı Kayseri (60)	E	Yerel	Bilim
	Kantakuzen	E	Evrensel	Yönetim
	Süleyman Paşa	E	Yerel	Edebiyat
	Nilüfer Hatun (61)	K	Yerel	Yönetim
	Ecebey	E	Yerel	Yönetim
	Gazi Evrenos	E	Yerel	Yönetim
	Gazi Fazıl Bey	E	Yerel	Yönetim
	Hacı İlbey	E	Yerel	Yönetim
	Orhan Gazi (61,68)	E	Yerel	Yönetim
	Maria Todorova (61)	K	Evrensel	Bilim
	Geyikli Baba	E	Yerel	Din
	Sarı Saltuk(61)	E	Yerel	Yönetim
	I. Murat	E	Yerel	Yönetim
	Çandarlı Hayrettin Paşa	E	Yerel	Yönetim
	Kara Rüstem (62)	E	Yerel	Yönetim
	Konstantin	E	Evrensel	Yönetim
	Fatih S. Mehmet (64,68,72)	E	Yerel	Yönetim
	Uzun Hasan	E	Yerel	Bilim
	Chelebowsky	E	Evrensel	Bilim
	Yıldırım Bayezit (68)	E	Yerel	Yönetim
	Yavuz S. Selim (68)	E	Yerel	Yönetim
	Kanuni S. Süleyman (68,69)	E	Yerel	Yönetim
	Çaka Bey	E	Yerel	Yönetim
	II. Bayezit (68)	E	Yerel	Yönetim

		Barbaros H. Paşa (69)	E	Yerel	Yönetim
		II. Selim (70)	E	Yerel	Yönetim
		Piri Reis	E	Yerel	Bilim
		Kubad Çavuş (70)	E	Yerel	Savaş
		Uluç Ali Reis (71)	E	Yerel	Savaş
		Katip Çelebi (71)	E	Yerel	Bilim
		Hız. Muhammed (72)	E	Evrensel	Din
		Kemal Karpat	E	Yerel	Bilim
		Alfonso de Lamartine	E	Evrensel	Edebiyat
		Alparslan (74)	E	Yerel	Yönetim
		Y. Halaçoğlu	E	Yerel	Bilim
		Evliya Çelebi (75)	E	Yerel	Edebiyat
		Ahmet Turan Alkan (76)	E	Yerel	Bilim
		Vital Cuinet	E	Evrensel	
		İbn Batuta	E	Evrensel	Edebiyat
		Muzaffer Sarısözen (77)	E	Yerel	Müzik
		Mozart	E	Evrensel	Müzik
		Rossini (79)	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Yahya Kemal	E	Yerel	Edebiyat
		Ahmet Refik	E	Yerel	Edebiyat
		Yirmisekiz Mehmet Çelebi (80)	E	Yerel	Yönetim
		Sait Mehmet Efendi	E	Yerel	Yönetim
		15. Louis	E	Evrensel	Yönetim
		Levni	E	Yerel	G. Sanatlar
		Jean Baptiste Vanmour	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Damat İbrahim Paşa	E	Evrensel	Yönetim
		III. Ahmet (81)	E	Yerel	Yönetim
		Busbecq (82,85)	E	Evrensel	Edebiyat
		Fontmage (82,85)	E	Evrensel	Edebiyat
		Lady Montagu (83)	K	Evrensel	Edebiyat
		M. Serrano Y. Sanz	E	Evrensel	Edebiyat

		(83,85)			
		Jean Thevenot (84,85)	E	Evrensel	Edebiyat
		İgnatus Mouradgea	E	Evrensel	Edebiyat
		d'Ohsson	E	Evrensel	Edebiyat
		III. Selim (86,87)	E	Yerel	Yönetim
		II. Mahmut (86,87)	E	Yerel	Yönetim
		William Churchill (86)	E	Evrensel	Yönetim
		Sultan Abdülaziz (87)	E	Yerel	Yönetim
		II. Abdülhamit (87)	E	Yerel	Yönetim
		Mithat Paşa (89)	E	Yerel	Yönetim
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Papa II. Urban	E	Evrensel	Din
		Aşıkpaşaoğlu	E	Yerel	Edebiyat
		Gündüz Bey	E	Yerel	Yönetim
		Osman Gazi	E	Yerel	Yönetim
		Orhan Gazi	E	Yerel	Yönetim
		I. Murat	E	Yerel	Yönetim
		Yıldırım Bayezit	E	Yerel	Yönetim
		Çelebi Mehmet	E	Yerel	Yönetim
		II. Murat (62)	E	Yerel	Yönetim
		Fausto Zonaro	E	Evrensel	Edebiyat
		Fatih S. Mehmet (68)	E	Yerel	Yönetim
		Ahmet Hamdi Tanpınar	E	Yerel	Edebiyat
		Çaka Bey	E	Yerel	Yönetim
		Mozart	E	Evrensel	Müzik
		Beethoven (74)	E	Evrensel	Müzik
		Busbecq (76)	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Fredrich Karl Kienitz-76	E	Evrensel	G. Sanatlar
4- Zaman İçinde Bilim	Bilimsellik	Thales	E	Evrensel	Bilim
		Herodot	E	Evrensel	Bilim

		Arşimet (120)	E	Evrensel	Bilim
		İbn Heysem (123)	E	Evrensel	Bilim
		Aristo (123)	E	Evrensel	Bilim
		Batlamyus (123,128)	E	Evrensel	Bilim
		Öklid (123)	E	Evrensel	Bilim
		Atatürk (125)	E	Yerel	Yönetim
		Hafız Vahdeti	E	Evrensel	Yönetim
		İbrahim Müteferrika	E	Yerel	Bilim
		III. Ahmet	E	Yerel	Yönetim
		Damat İbrahim Paşa	E	Yerel	Yönetim
		Gutenberg (125)	E	Evrensel	Bilim
		II. Bayezit (125,132)	E	Yerel	Yönetim
		Cahit Arf (126)	E	Yerel	Bilim
		Fatih S. Mehmet (126)	E	Yerel	Yönetim
		Ali Kuşçu (126)	E	Yerel	Bilim
		Uzun Hasan (126)	E	Yerel	Edebiyat
		Biruni (127)	E	Yerel	Bilim
		Gazneli Mahmut (127)	E	Yerel	Yönetim
		Gazneli Mesut (127)	E	Yerel	Yönetim
		Vesili V. Barthold (127)	E	Evrensel	Edebiyat
		İbn Rüşd	E	Evrensel	Bilim
		El Kindi	E	Evrensel	Bilim
		Er Razi	E	Evrensel	Bilim
		İbn Tufevi	E	Evrensel	Bilim
		İbn Batuta	E	Evrensel	Edebiyat
		Ebul Vefa	E	Evrensel	Bilim
		Ömer Hayyam	E	Yerel	Bilim
		Cezeri	E	Evrensel	Bilim
		Mevlana	E	Yerel	Edebiyat
		İbn Haldun	E	Yerel	Bilim
		Ahmet Fregani	E	Evrensel	Edebiyat
		Kaşgarlı Mahmut	E	Yerel	Bilim

		Cabir bin Hayyan	E	Yerel	Bilim
		Farabi	E	Yerel	Bilim
		İbn Sina	E	Yerel	Bilim
		Nizamülmülk	E	Yerel	Yönetim
		Yusuf Has Hacip	E	Yerel	Edebiyat
		Halife Memun (128,131)	E	Evrensel	Yönetim
		Nasureddin Tusi	E	Yerel	Bilim
		Uluğ Bey	E	Yerel	Yönetim
		Harezmi	E	Yerel	Bilim
		Kopernik	E	Evrensel	Bilim
		Bruno	E	Evrensel	Bilim
		Tycho Brahe	E	Evrensel	Bilim
		Newton	E	Evrensel	Bilim
		Einstein (128)	E	Evrensel	Bilim
		Galileo (128,135)	E	Evrensel	Bilim
		Kepler (128,135)	E	Evrensel	Bilim
		Takiyüddin (128,129)	E	Evrensel	Bilim
		III. Murat (129)	E	Yerel	Yönetim
		Turgut Reis	E	Yerel	Savaş
		Akşemseddin	E	Yerel	Savaş
		Seydi Ali Reis	E	Yerel	Savaş
		Oruç Reis	E	Yerel	Savaş
		Piri Reis	E	Yerel	Bilim
		Mimar Sinan	E	Yerel	G. Sanatlar
		Hezarfen Ahmet Çelebi	E	Yerel	Bilim
		Sait Efendi	E	Yerel	Edebiyat
		Katip Çelebi	E	Yerel	Bilim
		Evliya Çelebi	E	Yerel	Edebiyat
		İbrahim Hakkı	E	Yerel	Bilim
		Hoca İshak Efendi	E	Yerel	Bilim
		Ziya Gökalp	E	Yerel	Edebiyat
		Adnan Adıvar	E	Yerel	Edebiyat

		Salih Zeki	E	Yerel	Edebiyat
		Hulusi Behçet	E	Yerel	Edebiyat
		Mazhar Osman	E	Yerel	Edebiyat
		Feza Gürsey	E	Yerel	Edebiyat
		Fuat Köprülü	E	Yerel	Edebiyat
		Lupitus (131)	E	Evrensel	Edebiyat
		Marinos (131)	E	Evrensel	Edebiyat
		Leonardo da Vinci	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Giovanni Boccaccio	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Francesco Petrarch	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Bellini	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Albrecht Dürer	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Francis Bacon	E	Evrensel	Bilim
		Montaigne	E	Evrensel	Bilim
		3. Henry	E	Evrensel	Yönetim
		4. Henry	E	Evrensel	Yönetim
		Büyük Frederik	E	Evrensel	Yönetim
		14. Louis	E	Evrensel	Yönetim
		Napoleon Bonaparte	E	Evrensel	Yönetim
		Vaterloo	E	Evrensel	Yönetim
		Hitler	E	Evrensel	Yönetim
		Mussolini	E	Evrensel	Yönetim
		Nevzat Tarhan	E	Yerel	Bilim
		Machiavelli (133)	E	Evrensel	Edebiyat
		Shakespeare (133)	E	Evrensel	Edebiyat
		Martin Luther (134)	E	Evrensel	Din
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
		Gutenberg	E	Evrensel	Bilim
		İbrahim Müteferrika	E	Yerel	Bilim
		Sait Efendi	E	Yerel	Edebiyat
		III. Ahmet	E	Yerel	Yönetim

5- Ekonomi ve Sosyal Hayat	Dürüstlük	II. Bayezid 107	E	Yerel	Yönetim
		Ali Kuşçu (108)	E	Yerel	Bilim
		Biruni(108)	E	Yerel	Bilim
		Halife Memun	E	Evrensel	Yönetim
		Leonardo da Vinci	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Marinos	E	Evrensel	G. Sanatlar
		Batlamyus (111)	E	Evrensel	Bilim
		Aşık Veysel (96)	E	Yerel	Müzik
		Herodot	E	Evrensel	Bilim
		Marco Polo (101)	E	Evrensel	Bilim
		John Kay	E	Evrensel	Bilim
		James Watt	E	Evrensel	Bilim
		Richard Arkwright	E	Evrensel	Bilim
		Karl Benz	E	Evrensel	Bilim
		Alfred Krupp 105	E	Evrensel	Bilim
		Fatih S. Mehmet (106,111)	E	Yerel	Yönetim
		Kanuni S. Süleyman (106,111)	E	Yerel	Yönetim
		Atatürk (109)	E	Yerel	Yönetim
		Ahi Evran (110)	E	Yerel	Yönetim
		İbn Batuta (111)	E	Evrensel	Edebiyat
		I. Mehmet	E	Yerel	Yönetim
		IV. Mehmet	E	Yerel	Yönetim
		II. Osman	E	Yerel	Yönetim
		III. Selim	E	Yerel	Yönetim
II. Mahmut	E	Yerel	Yönetim		
II. Abdülhamit (111)	E	Yerel	Yönetim		
Davud-ı Kayseri (112)	E	Yerel	Bilim		
II. Murat (113)	E	Yerel	Yönetim		

6- Yaşayan Demokrasi	Adil olma	<i>Çalışma Kitabı</i>			
		II. Murat	E	Yerel	Yönetim
		Ahi Evran (95)	E	Yerel	Yönetim
		Atatürk (141,142,144,145,148, 153)	E	Yerel	Yönetim
		Oğuz Kağan	E	Yerel	Yönetim
		Bumin Kağan	E	Yerel	Yönetim
		İstemi Kağan	E	Yerel	Yönetim
		Nizamülmülk (140)	E	Yerel	Yönetim
		Ayşe Afetinan 145	K	Yerel	Bilim
		<i>Çalışma Kitabı</i>			
7- Ülkeler Arası Köprüler	Barış	Atatürk (123)	E	Yerel	Yönetim
		II. Murat (124)	E	Yerel	Yönetim
		II. Mehmet (124)	E	Yerel	Yönetim
		Avusturya veliahtı Ferdinand (158,159)	E	Evrensel	Yönetim
		Cemal Paşa	E	Yerel	Yönetim
		Winston Churchill	E	Evrensel	Yönetim
		Yusuf H. Bayur	E	Yerel	Edebiyat
		Enver Paşa (62)	E	Yerel	Yönetim
		Atatürk (164,167,173)	E	Yerel	Yönetim
		Hüseyin Avni Bey (165)	E	Yerel	Savaş
Yahya Çavuş	E	Yerel	Savaş		
Seyit Onbaşı	E	Yerel	Savaş		
Woodrow Wilson (166)	E	Evrensel	Yönetim		
Tevfik Rüştü Aras	E	Yerel	Edebiyat		
Leonardo da Vinci	E	Evrensel	G. Sanatlar		
Deli Dumrul	E	Yerel	Edebiyat		

			Dede Korkut	E	Yerel	Edebiyat
			<i>Çalışma Kitabı</i>			
			Franz Ferdinand	E	Evrensel	Yönetim
			II. Vilhelm	E	Evrensel	Yönetim
			V. Mehmet	E	Yerel	Yönetim
			Franz Joseph (137)	E	Evrensel	Yönetim

Ek-3

Anketlerin Örnekleri.

1. Anket

Sayın katılımcı,

Aşağıdaki sorular bilimsel bir araştırma için hazırlanmıştır. Sizin de bu çalışmaya katkı sağlayacağınızı umuyoruz. Bilmelisiniz ki katılıp katılmamak tamamen size bağlıdır. İstedığınız anda bırakabilirsiniz. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Mecnun Aslan
Yüksek Lisans Öğrencisi

Kahraman, genel kabul gören cesaret, kararlılık, fedakârlık, vatanseverlik, bilgelik, yüksek ahlak gibi kişilik özelliklerinin birini veya bir kaçını taşıyan; yeri ve zamanı geldiğinde kitleler için sorumluluk almaktan kaçınmayan kişidir. Kahramanlar fikirleriyle, kararlarıyla, aksiyonları, yazdıkları veya söyledikleriyle topluma öncülük ederler. Toplum hayatında önemli yer tutan değerlerin kahramanlar tarafından temsil edildiğinde geniş kitlelerce benimsenmesi kolaylaşır.

Bu açıklamayı göz önünde bulundurarak aşağıdaki değerlerin aklınıza ilk getirdiği kahramanı yazınız. Yazacağınız kişi siyaset, edebiyat, bilim, din, spor, sanat, savaş ya da diğer herhangi bir alandan olabilir; yerli veya yabancı olabilir. Geçmişte yaşamış veya halen hayatta olan birisi olabilir. Kolay gelsin.

Değer**Kahraman**

- Aile birliğine önem verme.....
- Adil olma.....
- Bağımsızlık.....
- Barış.....
- Bilimsellik.....
- Çalışkanlık.....
- Dayanışma.....
- Duyarlılık (doğaya, tarihe vs.).....
- Dürüstlük.....
- Estetik.....
- Hoşgörü.....
- Misafirperverlik.....
- Özgürlük.....
- Sağlıklı olmaya önem verme.....
- Saygı.....
- Sevgi.....
- Sorumluluk.....
- Temizlik.....
- Vatanseverlik.....
- Yardımseverlik.....

2. Anket

Değerli öğretmen adayları,

Aşağıdaki sorular bilimsel bir araştırma için hazırlanmıştır. Sizin de bu çalışmaya katkı sağlayacağınızı umuyoruz. Bilmelisiniz ki katılıp katılmamak tamamen size bağlıdır. İstedığınız anda bırakabilirsiniz. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Mecnun Aslan
Yüksek Lisans Öğrencisi

Kahraman, genel kabul gören cesaret, kararlılık, fedakârlık, vatanseverlik, bilgelik, yüksek ahlak gibi kişilik özelliklerinin birini veya bir kaçını taşıyan; yeri ve zamanı geldiğinde kitleler için sorumluluk almaktan kaçınmayan kişidir. Kahramanlar fikirleriyle, kararlarıyla, aksiyonları, yazdıkları veya söyledikleriyle topluma öncülük ederler. Toplum hayatında önemli yer tutan değerlerin kahramanlar tarafından temsil edildiğinde geniş kitlelerce benimsenmesi kolaylaşır.

Bu açıklamayı göz önünde bulundurarak aşağıdaki değerlerin aklınıza getirdiği ilk 3 kahramanı önem sırasına göre yazınız. Yazacağınız kişi siyaset, edebiyat, bilim, din, spor, sanat, savaş ya da diğer herhangi bir alandan olabilir; yerli veya yabancı olabilir. Geçmişte yaşamış veya halen hayatta olan birisi olabilir.

Kolay gelsin.

Bölümünüz:..... **Sınıfınız:**.....
Yaşınız:..... **Cinsiyetiniz:**.....

<u>Değerler</u>	<u>1. kahraman</u>	<u>2. kahraman</u>	<u>3. kahraman</u>
Aile birliğine önem verme
Adil olma
Bağımsızlık
Barış
Bilimsellik
Çalışkanlık
Dayanışma
Duyarlılık (doğaya, tarihe vs.)
Dürüstlük
Estetik
Hoşgörü
Misafirperverlik
Özgürlük
Sağlıklı olmaya önem verme
Saygı
Sevgi
Sorumluluk
Temizlik
Vatanseverlik
Yardıms severlik

Ek-4

İkinci çalışmadan çıkan bütün kahramanların faaliyet alanlarına göre isim listesi.

BİLİM	Mehmet Karataş Özlem Y. Özbek Sedat Yazıcı Şeyma Büyükkavaskuran	DİN
<i>1- Yerli</i>		<i>İslam</i>
Ali Kuşçu		Hız. Muhammed
Biruni	<i>2- Yabancı</i>	Hız. Ömer
Farabi		Hız. Ebubekir
Gazali	Abraham Maslow	Hız. Osman
Harezmi	Albert Einstein	Hız. Ali
İbn Haldun	Alfred Nobel	Hız. Fatma
İbn Sina	Ameriko Vespuçi	Hız. Ayşe
İbrahim Kafesoğlu	Aristo	Hız. Hamza
İbrahim Müteferrika	Archimedes	Hız. Hasan
Osman Turan	Blaise Pascal	Hız. Hüseyin
Ömer Hayyam	Benjamin Bloom	Abdullah b. Cahş
Ahmet Maranki	Carl Marx	Ammar b. Yasir
Ahmet Mete Işıkara	Carl Rogers	Ebul Erkam
Doğan Cüceloğlu	Charles Darwin	Eyyub el Ensari
Ender Saraç	Evangelista Torricelli	Musab b. Umeyr
Hayrettin Karaca	Gardner	Hacı Bektaş Veli
Haydar Dümen	Gregor Mendel	Hacı Bayram Veli
İbrahim Saraçoğlu	Herodotus	Hoca Ahmet Yesevi
İlber Ortaylı	İsaac Newton	M. Fethullah Gülen
Mehmet Altan	İvan Pavlov	Numan bin Sabit
Mehmet Öz	J.J. Rousseau	Said Nursi
Mehmet Sağlam	Jean Piaget	Süleyman H. Tunahan
Mustafa İslamoğlu	John Locke	Yörük Dede
Muzaffer Kuşhan	Konfiçyüs	H. Avni Reyhan
Nihat Hatipoğlu	Lawrence Kohlberg	
Oktay Sinanoğlu	Luis İgnaro	<i>Diğer dinler</i>
Suna Dumankaya	Luis Pasteur	
Ünal Yarımağan	Marie Crue	Hız. İbrahim
Üstün Dökmen	Platon	Hız. Musa
Yusuf Halaçoğlu	Robert Bosch	Hız. Yakub
Yusuf Ziya Özcan	René Descartes	Hız. Yusuf
Zekeriya Beyaz	Robert M. Gagné	Hız. Davut
	Sigmund Freud	Hız. İsa
<i>GOP Üniversitesi</i>	Sokrates	Lokman Hekim
	Stephan Hawking	Buda
Aslı Yazıcı	Thomas Edison	Martin Luther
Aysun Erginer	Wright Kardeşler	
Erdoğan Usta	Bill Gates	
Eren Yürüdür	Dennis Ritchie	EDEBİYAT
Ergin Erginer	Linus Torvalds	
İsa Tak		<i>1- Yerli</i>
İsmet Türkmen		

Arif Nihat Asya
Atilla İlhan
Baki
Cengiz Aytmatov
Dede Korkut
Evliya Çelebi
Fuat Köprülü
Fuzuli
Halide Edip Adıvar
Halit Ziya Uşaklıgil
İskender Pala
İsmail Gaspıralı
Karacoğlan
Kemalettin Tuğcu
Mehmet Akif Ersoy
Mehmet Coşkun Deniz
Mehmet Emin Yurdakul
Mevlana
Nabi
Namık Kemal
Nasrettin Hoca
Nazım Hikmet
Necip Fazıl Kısakürek
Nihal Atsız
Orhan Pamuk
Orhan Veli Kanık
Pir Sultan Abdal
Reşat Nuri Güntekin
Sabahattin Ali
Süleyman Çelebi
Taptuk Emre
Tevfik Fikret
Uğur Mumcu
Yahya Kemal
Yaşar Kemal
Yunus Emre
Ziya Gökalp
Ziya Paşa

Araştırmacı-yazar

Ahmet Gürbüz
Ahmet Örs
C. Berrin Türkoğlu
Cemal Kondu
Emine Şenlikoğlu
Hülya Demir
Leyla İpekçi
Mustafa Armağan
Senai Demirci

Turgut Özakman
Zehra Bulut

2- Yabancı

Ali Şeriatı
Anthony Robbins
Dostoyevski
Fredrich Schiller
Kerim Sıddıki
Michael Odum
Paulo Coelho
Rick Pitino
Seyyid Kutub

3- Masal Kahramanı

a- Yerli

Aslı ile Kerem
Keloğlan
Leyla ile Mecnun
Yalancı Çoban

b- Yabancı

Hansel ile Gratel
Heidi
Kırmızı B. Kız
Külkedisi
Pamuk Prenses
Pinokyo
Polyanna
Romeo ve Juliet

EKONOMİ

Hikmet Tanrıverdi
İzzet Baysal
Kadir Has
Mustafa Boydak
Nihat Gökyiğit
Sakıp Sabancı
Vehbi Koç

MEDYA

Gazeteci

Ahmet Altan
Ali Bulaç
Can Dündar
Ekrem Dumanlı
Fatih Altaylı
Fehmi Kuru
Hulki Cevizoğlu
Hrant Dink
Nihat Genç
Savaş Ay

Tv / Sinema

1- Yerli

Acun Ilıcalı
Adile Naşit
Ali Kırca
Arzum Onan
Ata Demirer
Aydın
Aysun Kayacı
Ayşe Özgün
Azra Akın
Banu Alkan
Beyazıt Öztürk
Binnur Kalkavan
Burhan Öcal
Can Gürzap
Cem Yılmaz
Cemil İpekçi
Cüneyt Arkın
Deniz Akkaya
Duygu Asena
Ebru Şallı
Ediz Hun
Engin Günaydın
Esra Ceyhan
Esra Erol
Fahriye Evcan
Fatih Akın
Fatma Girik
Fikret Hakan
Filiz Akın
Gazanfer Özcan
Hulusi Kentmen
Hülya Koçyiğit
İclal Aydın
İkbal Gürpınar

Kemal Sunal
 Kenan İmirzalıoğlu
 Keremcem
 M.Ali Erbil
 Mehmet Aslantuğ
 Metin Akpınar
 Mustafa Erdoğan
 Müge Anlı
 Müjdat Gezen
 Münir Özkul
 Nejat Uygur
 Özgü Namal
 Reha Yeprem
 Rıfat Ilgaz
 Saim Orhan
 Sanem Çelik
 Sevdâ Demirel
 Serap Ezgü
 Seren Serengil
 Sinan Çetin
 Şahan Gökbağar
 Şebnem Kısaparmak
 Şener Şen
 Şevket Altuğ
 Şoray Uzun
 Tan Sağtürk
 Tuba Büyüküstün
 Tuba Özay
 Türkan Şoray
 Uğur Arslan
 Uğur Dündar
 Uzay Heparı
 Yıldız Kenter
 Yılmaz Erdoğan
 Yılmaz Güney
 Zeki Alasya

2- Yabancı

Andy Garcia
 Angelina Jolie
 Brad Pitt
 Mel Gibson

3- Hayal kahramanı

Yerli

Abdülhey
 Ayşe Teyze

Burhan Altıntop
 Çakır
 Dilber Hala
 Güzin Abla
 Herodot Cevdet
 İpsiz Recep
 Makbule
 Memati
 Muro
 Ömer Baba
 Polat Alemdar
 Tuncay Kantarcı
 Süper Baba

Yabancı

Batman
 Cesur Yürek
 James Bond
 Örumcek Adam
 Robin Hood
 Superman
 Tarzan

Çizgi film

Aragorn
 Atom Karınca
 Barni
 Betti
 Bugs Bunny
 Casper
 Cedric
 Daltonlar
 Edi BÜdü
 Fred
 Gimly
 İronman
 Jetgiller
 Kırpık
 Legolas
 Ninja Kaplumbağalar
 Pikaçu
 Red Kit
 Simpsons
 Şirin Baba
 Şirinler
 Temel Reis
 Tom kedi
 Vilma

Voltran
 Winnie the Pooh

MÜZİK

1- Yerli

Ahmet Özhan
 Ajda Pekkan
 Aşık Veysel
 Baha
 Barış Akarsu
 Barış Manço
 Bülent Ersoy
 Candan Erçetin
 Cem Karaca
 Deniz Seki
 Dursun Ali Erzincanlı
 Ebru Gündeş
 Emel Sayın
 Fazıl Say
 Fatih Kısaparmak
 Ferhat Göçer
 Gülben Ergen
 Hadise
 Hülya Avşar
 Işın Karaca
 İbrahim Sadri
 İbrahim Tatlıses
 İsmail YK
 Kayahan
 Kazancı Bedih
 Kıraç
 Kubat
 Kutsi
 Mirkelam
 Mustafa Yıldızdoğan
 Neşet Ertaş
 Neyzen Tevfik
 Nil Karaibrahimgil
 Orhan Gencebay
 Orhan Hakalmaz
 Orhan Ölmez
 Özlem Tekin
 Petek Dinçöz
 Seda Sayan
 Sezen Aksu
 Sibel Can
 Songül Karlı
 Tarkan

Uğur Işılak
Yılmaz Morgül
Zara
Zeki Müren
Zuhal Olcay
Zülfü Livaneli

2- Yabancı

Beethoven
Beyonce
Britney Spears
Jennifer Lopez
Madonna
Michael Jackson
Mozart
Pavarotti
Shakira

GÜZEL SANATLAR

1- Yerli

Mimar Sinan

2- Yabancı

Donatello
Leonardo Da Vinci
Picasso
Rafael
Salvador Dali
Vincent Van Gogh

SAVAŞ

1- Yerli

Hasan Tahsin
Kınalı Hasan
Kubilay
Kürşat
Nene Hatun
Seyit Onbaşı
Sütçü İmam
Şahin Bey
Şeyh Bedrettin
Ulubatlı Hasan

Yörük Ali Efe

2- Yabancı

Cevher Dudayev
Ernesto Che Guevera
Hannibal
Malcolm X
Ömer Muhtar
Rahibe Teresa
Şamil Basayev
Şeyh Ahmet Yasin
Şeyh Şamil
William Wallace

SPOR

1- Yerli

Ahmet Çakar
Ahmet Çakır
Alpay Özalan
Arda Turan
Aydın Yılmaz
Ayhan Akman
Aziz Yıldırım
Bülent Korkmaz
Bülent Uygun
Çağla Kubat
Elvan Abeleygesse
Emre Aşık
Emre Belözoğlu
Erman Toroğlu
Ertuğrul Sağlam
Fatih Tekke
Fatih Terim
Gökhan Gönül
Gökhan Zan
Hakan Şükür
Hakan Ünsal
Hasan Doğan
Hidayet Türkoğlu
İbrahim Kutluay
İlhan Mansız
Mehmet Aurelio
Mehmet Okur
Mehmet Yıldız
Mert Nobre
Müfit Erkasap

Nasuh Mahruki
Nihat Kahveci
Rıdvan Dilmen
Rıza Çalimbay
Rüştü Reçber
Semih Saygıner
Semih Şentürk
Sergen Yalçın
Sinan Şamil Sam
Süreyya Ayhan
Tuncay Şanlı
Volkan Demirel
Yıldıray Baştürk

2-Yabancı

Cristiano Ronaldo
Essien
Frank Ribery
Lionel Messi
Maradona
Markus Merk
Michael Jordan
Muhammed Ali
Pele
Pierre L. Collina
Roberto Carlos
Robinho
Ronaldinho
Ronaldo
Shaquille O'neal

YÖNETİM

1- Yerli

Osmanlı öncesi

Alparslan
Atilla
Bilge Kağan
Bilge Kül Kağan
Cengiz Han
Ertuğrul Gazi
Gazneli Mahmut
Kutluk Kağan
Melikşah
Mete Han
Nizamülmülk

Oğuz Kağan
Selahaddin Eyyubi
Teoman
Tuğrul Bey
Vezir Tonyukuk

Osmanlı Devleti

Şeyh Edebali
Osman Gazi
Orhan Gazi
I. Murat
Yıldırım Bayezid
Çelebi Mehmet
II. Murat
Fatih Sultan Mehmet
Yavuz Sultan Selim
Kanuni Sultan Süleyman
Genç Osman
IV. Murat
Çelebi Mustafa
III. Selim
II. Mahmut
II. Abdülhamid
Abdülaziz
Vahdettin
Halife Abdülmecid
Ali Paşa
Barbaros Hayrettin Paşa
Köprülü Mehmet Paşa
Tarihuncu Ahmet Paşa
Gazi Osman Paşa
Mustafa Reşit Paşa

20. yüzyıl

M. Kemal Atatürk
İsmet İnönü
Enver Paşa
Talat Paşa
Ali Fuat Cebesoy
Fevzi Çakmak
Kazım Karabekir
Refet Bele
Rauf Orbay
Adnan Menderes
Alparslan Türkeş
Bülent Ecevit
Celal Bayar
Erdal İnönü

Fahri Korutürk
Hasan Ali Yücel
Recep Yazıcıoğlu
Turgut Özal

Hayatta olanlar

Abdullah Gül
A. Necdet Sezer
Abdüllatif Şener
Akin Birdal
Ali Babacan
Ali İhsan Aslan
Bülent Arınç
Cem Uzan
Cemil Çiçek
Dengir M. M. Fırat
Deniz Baykal
Devlet Bahçeli
Doğu Perinçek
Emine Erdoğan
Hayrünnisa Gül
Hüseyin Çelik
Hüseyin Toptan
Kadir Topbaş
K. Kılıçdaroğlu
Kemal Unakıtan
Köksal Toptan
Mehmet Ağar
Mehmet Ali Şahin
Mustafa Sarıgül
Necmettin Erbakan
Nimet Çubukçu
Osman Durmuş
Osman Pamukoğlu
Osman Pepe
Rauf Denktaş
Recai Kutan
Recep Akdağ
Recep Tayyip Erdoğan
Süleyman Demirel
Tansu Çiller
Turan Çömez
Ufuk Uras
Zahid Akman

Yerel yönetim

Adnan Çiçek
Hüseyin Tanrıverdi

Melih Gökçek
Mehmet Özhasseki

2- Yabancı

Abraham Lincoln
Benjamin Franklin
Joseph Watson
Cleopatra
Cu-çi
George Washington
Necaşi
Otto von Bismark
V. Lui

20. yüzyıl

Adolf Hitler
Aliya İzzetbegoviç
Benazir Butto
John F. Kennedy
Josef Stalin
Mohandas Gandi
Saddam Hüseyin
Vladimir Lenin
Woodrow Wilson
Yaser Arafat

Hayatta olanlar

Ban Ki Mun
Barack Obama
Bill Clinton
Cofi Annan
Condelezza Rice
Fidel Castro
George W. Bush
Hugo Chavez
Humeyni
Mahmud Ahmedinecat
Nelson Mandela
Silvio Berlusconi

DİĞER

Ali Rıza Bey
Zübeyde Hanım
Abdurrahman Yalçınkaya
Haşim Kılıç
İlker Başbuğ

Sabih Kanadoğlu
Yaşar Büyükanıt
Abdullah atlı
Deniz Gezmiş
Yusuf Aslan
Mahir ayan
M. Ali Ağca

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Mecnun ASLAN

Doğum Yeri ve Yılı: Amasya-15.06.1979

e-mail: aslanmecnun@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü (1996-2000)

MESLEKİ DENEYİM:

Batman-Kozluk Çakırlar İlköğretim Okulu - Sınıf Öğretmeni	2000–2003
Batman-Kozluk Atatürk İlköğretim Okulu - İngilizce Öğretmeni	2003–2004
Tokat-Erbaa Ballıbağ İlköğretim Okulu - Sosyal Bilgiler Öğretmeni	2004–